

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR POLISI CYNLLUNIO	PLANNING POLICY COMMITTEE
DYDD MERCHER, 11 CHWEFROR 2026 am 2.00 o'r gloch yp	WEDNESDAY, 11 FEBRUARY, 2026 at 2.00 pm
CYFARFOD HYBRID - YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI AC YN RHITHIOL DRWY ZOOM	HYBRID MEETING – COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI AND VIRTUALLY THROUGH ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Mrs Mairwen Hughes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

Y Grwp Annibynnol/The Independent Group

Ieuan Williams (Cadeirydd/Chair)

Plaid Lafur / Wales Labour Party

Pip O'Neill

Plaid Cymru / The Party of Wales

John Ifan Jones, Jackie Lewis, Llio Angharad Owen, Nicola Roberts, Ken Taylor (**Is-gadeirydd/Vice-Chair**), Robin Williams

Annibynnwyr Môn/Anglesey Independents

Jeff Evans, Kenneth P Hughes, Robert LI Jones

Nodwch os gwelwch yn dda bod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod.

R H A G L E N

1 YMDDIHEURIADAU

2 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

3 COFNODION (Tudalennau 1 - 6)

Cyflwyno, i'w cadarnhau, gofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 15 Ionawr, 2026.

4 PAPUR YMGYNGHORI GWELEDIGAETH, AMCANION AC OPSIYNAU (Tudalennau 7 - 80)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

5 ASESIAD CYNALIADWYEDD INTEGREDIG (ACI) (Tudalennau 81 - 146)

Cyflwyno adroddiad Asesiad Cynaliadwyedd Integredig (ACI).

PWYLLGOR POLISI CYNLLUNIO

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 15 Ionawr 2026

YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Ken Taylor (Is-gadeirydd yn y Gadair)

Y Cynghorwyr Jeff M Evans, Kenneth P Hughes, John Ifan Jones, Robert Ll Jones, Jackie Lewis (gadawodd y cyfarfod am 2.45pm), Pip O'Neill, Llio Angharad Owen a Nicola Roberts

WRTH LAW: Uwch Swyddog Cynllunio (DFJ),
Arweinydd y Tîm Polisi Cynllunio (LW),
Swyddog Polisi (AL),
Uwch Swyddog Cynllunio Mwynau a Gwastraff/Rheolwr Cynllunio (RW),
Swyddog Pwyllgorau (MEH),
Swyddog Gweddarlledu'r Gwasanaeth Pwyllgorau (FT)

YMDDIHEURIADAU: Y Cynghorwyr Ieuan Williams a Robin W Williams

1 YMDDIHEURIADAU

Fel y nodir uchod.

2 DATGANIAD BUDDIANNAU

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o fuddiant.

3 COFNODION

Cadarnhawyd bod cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 10 Medi, 2025 yn gywir.

4 CYFLWYNO'R GOFRESTR SAFLEOEDD POSIB

Cyflwynwyd - adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

Adroddodd y Prif Swyddog Cynllunio y bydd y Galwad am Safleoedd yn helpu i adnabod tir addas er mwyn bodloni gofynion tai, cyflogaeth a seilwaith yn y dyfodol ac fel rhan o'r gwaith casglu tystiolaeth gynnar a pharatoi'r cynllun. Cynhaliodd y Cyngor broses Galw am Safleoedd Posib am gyfnod o chwe wythnos yn y lle cyntaf rhwng 12 Mai 2025 a 23 Mehefin, 2025. Cafodd y cyfnod hwn ei ymestyn am chwe wythnos arall gan ddod i ben ar 4 Awst, 2025. Yn dilyn y broses ddilysu, derbyniwyd cyfanswm o 312 o safleoedd gan ddefnyddwyr unigol, gan gynrychioli ystod o ddefnyddiau tir. Bydd y Gofrestr yn cael ei chyhoeddi ar wefan y Cyngor er mwyn sicrhau tryloywder a bydd hefyd yn rhan o'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol. Mae'r cam nesaf yn y broses yn cynnwys asesu'r holl Safleoedd Posib.

Dywedodd y Cynghorydd Llio Angharad Owen bod safle yn ei Ward hi sydd wedi cael ei gyflwyno ar gyfer datblygiad preswyl ac ynni adnewyddadwy. Nododd hefyd bod maint y ddau safle'n wahanol. Dywedodd y Prif Swyddog Cynllunio ei bod hi'n bosib bod y perchennog/asiant wedi cyflwyno gwahanol opsiynau ar gyfer y safle.

Dywedodd y Cynghorydd Nicola Roberts bod angen nodi rhai o'r pentrefi ar y Gofrestr Safleoedd Posib fel bod y cyhoedd yn ymwybodol o leoliad y safleoedd posib.

Roedd y Cynghorydd Pip O'Neill yn dymuno cael gwybod faint o safleoedd oedd wedi cael eu cynnig ar gyfer eu gwarchod a'r amserlen ar gyfer hidlo'r safleoedd hyn. Dywedodd y Prif Swyddog Cynllunio bod 6 o safleoedd wedi cael eu cynnig ar gyfer eu gwarchod. Nododd y bydd y broses asesu a hidlo'n cael ei chwblhau a bod y 6 safle dan sylw ar y Gofrestr Safleoedd Posib ar hyn o bryd. Cafodd y cyfnod ar gyfer cyflwyno safleoedd ei ymestyn i 12 wythnos. Fodd bynnag, pe byddai safleoedd ychwanegol yn cael eu cynnig, byddant yn cael eu hystyried.

PENDERFYNWYD nodi cynnwys y Gofrestr Safleoedd Posib ar gyfer Cynllun Datblygu Lleol newydd Ynys Môn.

5 PAPUR PWNC STRATEGAETH ANEDDLEOEDD DRAFFT

Cyflwynwyd - adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

Adroddodd y Prif Swyddog Cynllunio bod yr adroddiad yn nodi'r gofyniad polisi i sefydlu hierarchaeth aneddleoedd fel rhan o'r broses o ddatblygu Cynllun Datblygu Lleol sy'n hanfodol er mwyn nodi'r gwahanol aneddleoedd sydd â'r potensial i dderbyn twf yn y dyfodol yn nhermau eu lleoliad, eu rôl a'u swyddogaeth. Mae hyn yn golygu asesu rôl a swyddogaeth bresennol aneddleoedd, yn ogystal â deall y berthynas rhwng aneddleoedd. Mae'r papur pwnc yn ceisio asesu rôl aneddleoedd o fewn Ardal y Cynllun ac yna eu grwpio o dan wahanol haenau/fathau yn ôl eu rôl a'u swyddogaeth. Mae'r haenau a nodir yn yr hierarchaeth aneddleoedd fel a ganlyn:-

- Canolfannau Gwasanaeth Isranbarthol
- Canolfannau Gwasanaeth Trefol
- Canolfannau Gwasanaeth Lleol
- Pentrefi
- Clystyrau
- Aneddleoedd Gwledig Anniffiniedig

Yn seiliedig ar y sgôr ar gyfer pob anheddiad a aseswyd, cafodd pob anheddiad ei grwpio mewn gwahanol haenau ar sail ei rôl a'i swyddogaeth. Mae'r rhan fwyaf wedi aros o fewn eu haenau cymharol fel y cawsant eu categorïddio yng Nghynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn. Pan fo aneddleoedd wedi'u huwchraddio i haen uwch, mae'n golygu bod y gwasanaethau a'r cyfleusterau (fel y nodwyd yn y fethodoleg asesu) sydd ar gael yn yr aneddleoedd hynny wedi cynyddu mewn nifer/argaeledd ers y sefyllfa yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd. I'r gwrthwyneb, lle mae aneddleoedd wedi'u hisraddio i haen is, mae argaeledd/nifer y cyfleusterau/gwasanaethau hynny wedi lleihau. Mae'r aneddleoedd canlynol wedi cael eu hailddosbarthu i adlewyrchu canlyniadau'r fethodoleg sgorio a ddefnyddiwyd ar gyfer yr asesiad hwn:-

- Mae Caergybi wedi cael ei ail-gategorïddio fel Canolfan Isranbarthol;
- Mae Porthaethwy wedi cael ei uwchraddio o Ganolfan Gwasanaeth Lleol i Ganolfan Gwasanaeth Trefol;
- Mae Brynsiencyn a Phenysarn wedi cael eu huwchraddio o Bentrefi Lleol i Bentrefi Gwasanaeth;
- Mae Niwbwrch wedi cael ei israddio o Bentref Gwasanaeth i Bentref Lleol;
- Mae Pentre Canol, Pentre Berw a Rhostrehwfa wedi cael eu huwchraddio o Glystyrau o Bentrefi Lleol;

- Mae Llanrhuddlad, Pencaernisiog, Carreglefn, Llanfaethlu, Llanddona a Llanbedrgoch wedi cael eu hisraddio o Bentrefi i Glystrau.

Dywedodd y Cynghorydd Kenneth P Hughes bod pob rhan o Ynys Môn yn wledig fwy neu lai a bod Polisi Cynllunio Cynaliadwy Llywodraeth Cymru yn gwahaniaethu yn erbyn ardaloedd gwledig. Cynigodd y Cynghorydd Hughes bod y Pwyllgor yn anfon llythyr at Lywodraeth Cymru'n nodi bod y Polisi Cynllunio Cynaliadwy cyfredol yn gwahaniaethu yn erbyn ardaloedd gwledig a'i fod yn rhwystr wrth geisio sefydlu Cynllun Datblygu Lleol sy'n darparu ar gyfer anghenion Ynys Môn.

Dywedodd y Prif Swyddog Cynllunio bod rhaid i ddatblygiadau yng Nghymru fod yn gynaliadwy a bod yn rhaid i'r Cynllun Datblygu Lleol newydd fynd i'r afael â Pholisïau Cynllunio Cenedlaethol. Mae'n rhaid i'r Cynllun Datblygu Lleol hefyd adlewyrchu'r gwasanaethau sydd ar gael mewn cymunedau.

Dywedodd yr Is-gadeirydd bod yn rhaid cofio bod Etholiadau'r Senedd yn cael eu cynnal fis Mai a'i bod hi'n bosib na fydd y cwestiwn hwn yn cael ei ateb. Dywedodd y Cynghorydd Nicola Roberts y dylai'r mater hwn gael ei drafod gyda'r Arweinyddion Grŵp yn gyntaf.

Dywedodd y Cynghorydd Nicola Roberts y dylid cynnwys Canolfan Addysg y Bont, Llangefni yn y strategaeth sgorio aneddeleoedd gan fod yr ysgolion Cynradd ac Uwchradd wedi cael eu cynnwys.

Dywedodd y Cynghorydd Robert LI Jones y dylai'r Cynllun Datblygu Lleol ar gyfer Ynys Môn ganolbwyntio ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mewn ymateb dywedodd y Prif Swyddog Cynllunio y bydd y Cynllun Datblygu Lleol newydd yn diwallu anghenion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol fel rhan o'r broses o sefydlu Cynllun Datblygu Lleol ar gyfer Ynys Môn.

PENDERFYNWYD :-

- **cymeradwyo'r Papur Pwnc Strategaeth Aneddeleoedd drafft fel sail ar gyfer yr Hierarchaeth Aneddeleoedd a fydd yn cael ei ddefnyddio ar gyfer Cynllun Datblygu Lleol newydd Ynys Môn.**
- **ychwanegu Canolfan Addysg y Bont i broses sgorio'r strategaeth aneddeleoedd.**

6 PAPUR PWNC GWASTRAFF

Cyflwynwyd - adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

Adroddodd y Prif Swyddog Cynllunio bod yr adroddiad yn egluro cyd-destun y polisi ar gyfer cynllunio gwastraff, a'i fod yn rhestru'r hierarchaeth o ddogfennau polisi a gofynion statudol cenedlaethol sy'n llywio'r gwaith o ddatblygu polisïau cynllunio gwastraff cynaliadwy. Mae'r adroddiad yn amlygu dau faes sy'n peri pryder lle dylid gwneud darpariaeth i sicrhau bod cyfraddau uchel parhaus o ailddefnyddio ac ailgylchu. Mae'r diffygion yn y ddarpariaeth yn ymwneud â chryfhau'r gefnogaeth ar gyfer ailgylchu deunydd adeiladu a dymchwel ac agregau eilaidd a darparu Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref ar gyfer Ynys Cybi/Caergybi a Gogledd Ynys Môn/Amlwch naill ai drwy ddyrannu safleoedd priodol neu drwy ddatblygu polisi sy'n galluogi datblygu safleoedd o'r fath ar dir cyflogaeth pe bai diffyg safleoedd ar gael i'w dyrannu.

PENDERFYNWYD cefnogi canfyddiadau'r Papur Pwnc Gwastraff a chymeradwyo Opsiwn B (Gwella Polisi), fel y nodir yn yr adroddiad, fel y dull a ffeirir ar gyfer datblygu polisiâu rheoli gwastraff o fewn y Cynllun Datblygu Lleol newydd.

PAPUR PWNC - MWYNAU

Cyflwynwyd - adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

Adroddodd y Prif Swyddog Cynllunio bod yr adroddiad yn crynhoi cynnwys y papur pwnc ar fwynau sy'n cefnogi'r gwaith o baratoi'r Cynllun Datblygu Lleol newydd ar gyfer Ynys Môn a mynd i'r afael â'r gofyniad i gynnal banc tir am isafswm o 10 mlynedd. Nododd bod daeareg Ynys Môn yn amrywiol iawn, ac mae hyn yn arwain at amrywiaeth eang o fwynau'n cael eu cynhyrchu. Mae'r adroddiad yn amlygu'r diffygion posib pe byddai prosiectau seilwaith ac adeiladu mawr yn digwydd ar yr Ynys.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad ynghyd â chanfyddiadau'r papur pwnc a'i gymeradwyo fel sail ar gyfer datblygu polisi cynllunio mwynau ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol newydd.

8 CANLYNIADAU'R ASTUDIAETH MANWERTHU AC ARGYMHELLION AR GYFER Y CYNLLUN DATBLYGU LLEOL NEWYDD

Cyflwynwyd - adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

Adroddodd y Prif Swyddog Cynllunio bod yr adroddiad yn darparu asesiad mwy diweddar ar yr angen manwerthu yn Ynys Môn, ac mai ei fwriad yw dylanwadu ar y Cynllun Datblygu Lleol drafft, 2024 i 2039. Roedd yr astudiaeth yn canolbwyntio ar y 10 canolfan manwerthu fel a ganlyn:-

- Canolfannau manwerthu trefol: Caergybi a Llangefni
- Canolfannau manwerthu lleol: Amlwch, Benllech, Biwmares, Llanfairpwll, Porthaethwy a'r Fali.
- Canolfannau Lleol Bach: Cemaes, Gaerwen a Rhosneigr

Mae'r astudiaeth yn amlinellu tueddiadau economaidd ac yn y farchnad genedlaethol, a sut mae'r rhain yn cael dylanwad ar ganolfannau Ynys Môn. Mae'r astudiaeth hefyd yn asesu ymddygiadau siopa cyfredol ac yn rhagweld sut all hyn newid yn y dyfodol. Mae'r casgliadau'n nodi nad oes angen mesuroi am leoliadau manwerthu cymharol neu gyfleuster yn y Cynllun. Mae'r astudiaeth yn argymhell amrywio hyfywedd a chynaliadwyedd y canolfannau hyn ac adolygu'r ffiniau i adlewyrchu'r patrymau manwerthu yn yr ardaloedd hyn. Mae'r astudiaeth hefyd yn nodi bod angen annog defnydd cymysg o'r canolfannau hyn e.e. defnydd hamdden.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Jeff Evans at yr her sy'n wynebu canol trefi a'i bod hi'n anodd iddynt gystadlu â chyfleusterau siopa ar gyrion trefi. Nododd y dylid mynd i'r afael ag anghenion y bobl sy'n dewis cefnogi'r stryd fawr a chynnig amrywiaeth o siopau a chyfleusterau parcio am ddim er mwyn denu pobl yn ôl i ganol trefi.

Mewn ymateb dywedodd y Prif Swyddog Cynllunio bod yr arolwg yn amlygu'r tueddiadau siopa ar yr Ynys. Mae'r arolwg hefyd yn nodi y bydd canolfannau siopa defnydd cymysg yn cael eu hannog wrth ddatblygu polisiâu cynllunio fel rhan o'r Cynllun Datblygu Lleol.

Cyfeiriodd y Cynghorydd John Ifan Jones at y cynnydd mewn Neuaddau Bwyd ledled y DU ac awgrymodd y dylid ystyried Neuaddau Bwyd o'r fath ar gyfer canolfannau siopa'r Ynys.

Mewn ymateb dywedodd y Prif Swyddog Cynllunio y bydd angen amrywio'r cyfleusterau sydd ar gael mewn canolfannau siopa ledled yr Ynys. Bydd rhaid i bolisiâu cynllunio fod yn hyblyg yn y dyfodol er mwyn mynd i'r afael â phrosiectau o'r fath mewn canol trefi.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad fel sylfaen ar gyfer drafftio polisiâu yn y Strategaeth a ffefrir.

9 DYDDIADAU CYFARFODYDD

Adroddodd y Prif Swyddog Cynllunio ei fod yn awgrymu bod y Pwyllgor yn cwrdd yn chwarterol fel a ganlyn:-

- Mai/Mehefin 2026
- Medi 2026
- Rhagfyr 2026
- Mawrth 2027

Bydd cyfarfodydd ychwanegol yn cael eu trefnu pe bai angen i'r Pwyllgor drafod a chymeradwyo unrhyw faterion brys.

PENDERFYNWYD derbyn y rhaglen cyfarfodydd fel y nodir uchod.

Daeth y cyfarfod i ben am 3.05 pm

**Y CYNGHORYDD KEN TAYLOR
IS-GADEIRYDD YN Y GADAIR**

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Pwyllgor Polisi Cynllunio
Dyddiad:	11eg Chwefror 2026
Pwnc:	Papur Ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau Drafft
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Nicola Roberts (Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch Pennaeth Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Awdur y Papur:	Lowri Williams (Arweinydd Tîm Polisi Cynllunio)
Ffôn:	
E-bost:	Lowriwilliams3@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Mae'n berthnasol i bob Aelod Lleol

1.0 Pwrpas y Papur ac Argymhellion

1.1 Pwrpas yr adroddiad yw cael barn a chyfraniad Aelodau'r Pwyllgor ar y Papur Ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau Drafft ar gyfer Cynllun Datblygu Lleol newydd Ynys Môn.

1.2 Argymhellir bod y Pwyllgor yn:

- a) Ystyried y diwygiadau angenrheidiol i'r Papur Ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau Drafft a'u cymeradwyo;
- b) Cefnogi paratoi drafft terfynol o'r Papur Ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau;
- c) Cefnogi cynnal ymgynghoriad cyhoeddus am gyfnod o bum wythnos;

a

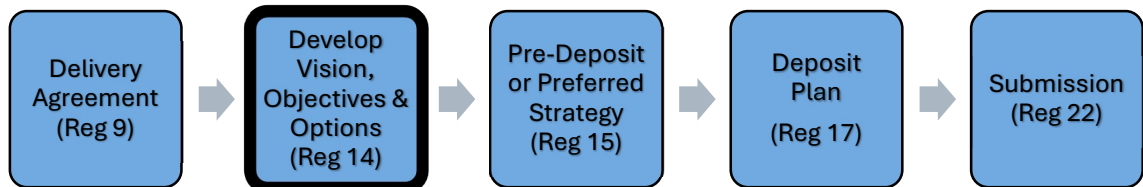
ch) Dirprwyo awdurdod i'r Prif Swyddog Cynllunio (mewn ymgynghoriad â'r Aelod Portffolio) i wneud unrhyw fân addasiadau er cywirdeb cyn y cyfnod ymgynghori cyhoeddus.

2.0 Cefndir

2.1 Mae'n rhaid i bob Cyngor yng Nghymru gynhyrchu Cynllun Datblygu Lleol. Mae'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) yn ddogfen a fydd yn llywio datblygiadau dros y 15 mlynedd nesaf. Bydd y CDLI newydd yn disodli'r Cynllun Datblygu

Lleol ar y Cyd (a fabwysiadwyd yn 2017), a baratowyd ar y cyd â Gwynedd. Unwaith y bydd y Cynllun wedi cael ei fabwysiadu, bydd pob cais cynllunio a gyflwynir i'r Cyngor yn cael ei asesu yn erbyn y polisiau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun newydd.

- 2.2 Bydd y CDLI yn cael ei baratoi o'r newydd, a bydd cyfle i bobl gael dweud eu dweud yn ystod pob cam allweddol. Mae'r diagram isod yn nodi'r prif gamau:

- 2.3 Mae'r Cyngor yn awyddus i sicrhau bod pawb sy'n byw, gweithio neu ymweld ag Ynys Môn yn cael dweud eu dweud ar ddyfodol yr Ynys.
- 2.4 Mae'r cam hwn yn cynrychioli'r ymgynghoriad sylweddol cyntaf wrth baratoi'r CDLI newydd a'i fwriad yw:
- Nodi'r prif faterion cynllunio, yr heriau a'r cyfleoedd a wynebir gan yr Ynys
 - Sefydlu Gweledigaeth ac Amcanion Strategol drafft
 - Cyflwyno opsiynau ar gyfer twf a dosbarthiad gofodol datblygiadau
 - Ceisio ymgysylltu'n gynnar er mwyn llywio'r cam nesaf, y Strategaeth a Ffeirir
- 2.5 Mae gofyniad statudol i gynnal Arfarniad Cynaliadwyedd ac Asesiad Amgylcheddol Strategol (a39 (2) Deddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004 a Rheoliadau Asesu Amgylcheddol Strategol 5(2) a 5(4) yn y drefn honno). Mae'r gofyniad statudol i gynnal Arfarniad Cynaliadwyedd, yn cynnwys asesiad Amgylcheddol Strategol, yn darparu tystiolaeth a sail resymegol dros ddewisiadau gofodol a pholisi, a dylid gwahodd y gymuned a rhanddeiliaid i gymryd rhan ym mhob cam o'r broses.
- 2.6 Mae'r Cyngor hefyd wedi cynnal Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig (a fydd yn cynnwys asesiadau eraill megis Asesiad o'r Effaith ar Iechyd, Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ac asesiad iaith Gymraeg, yn ogystal â mynd i'r afael â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Deddf yr Amgylchedd (Cymru 2016 (Adran 6)).
- 2.8 Er mwyn sicrhau bod y broses Arfarnu Cynaliadwyedd mor effeithiol â phosib mae Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig wedi cael ei baratoi. Mae'r adroddiad cychwynnol ar yr Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig yn dadansoddi amcanion y CDLI a'r Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig i weld a ydynt yn gydnaws, yn ogystal ag arfarnu'r senarios o ran twf ac opsiynau gofodol sydd dan ystyriaeth.

Bydd yr adroddiad ar yr Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig yn cael ei gyhoeddi am sylwadau ochr yn ochr â'r ddogfen ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau.

3.0 Y Papur Ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau;

3.1 Dyma'r ymgynghoriad cyhoeddus sylweddol cyntaf fel rhan o'r gwaith o baratoi Cynllun Datblygu Lleol newydd ar gyfer Ynys Môn. Y nod yw ymgysylltu â chymunedau a rhanddeiliaid a llunio cyfarwyddyd hirdymor y Cynllun drwy nodi'r prif faterion, heriau a chyfleoedd y mae'r Ynys yn eu hwynebu, gan gynnig gweledigaeth ac amcanion drafft, ac ystyried opsiynau twf a gofodol amgen. Bydd yr adborth a dderbynnir yn cael ei ddefnyddio i lywio'r Strategaeth a Ffefrir, a fydd yn sefydlu fframwaith strategol ar gyfer defnydd tir a datblygu dros gyfnod y Cynllun newydd, sef 15 mlynedd.

3.2 At ei gilydd, mae'r papur Gweledigaeth, Amcanion ac Opsiynau yn:-

- Nodi'r cyd-destun o ran polisiau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol (yn cynnwys Cynllun y Cyngor 2023-28)
- Disgrifio nodweddion cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol Ynys Môn
- Nodi'r prif faterion o dan y themâu canlynol:
 - *Economi gynaliadwy a llewyrchus*
 - *Sicrhau mynediad at gartrefi addas*
 - *Seilwaith i gefnogi uchelgeisiau twf - ymateb i newid hinsawdd*
 - *Gwarchod a hyrwyddo'r Gymraeg a'r diwylliant Cymreig - gwarchod yr amgylchedd naturiol a hanesyddol a rheoli adnoddau*
 - *Hyrwyddo creu lleoedd a llesiant*

3.3 Mae'r ddogfen yn cynnig:

- *Gweledigaeth drafft ar gyfer dyfodol Ynys Môn - sy'n nodi sut y bydd Ynys Môn yn edrych erbyn 2039 - gan ganolbwyntio ar gymunedau cadarn, economi wydn, gwarchod yr amgylchedd, cefnogi'r Gymraeg a thwf cynaliadwy drwy greu aneddeleoedd a seilwaith allweddol.*
- *18 o Amcanion Strategol drafft - mae'r amcanion wedi cael eu datblygu yn seiliedig ar y prif faterion economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol sy'n effeithio ar Ynys Môn. Mae'r amcanion yn cysylltu'r CDLI â'r nodau ac amcanion cenedlaethol, ac yn gosod fframwaith ar gyfer datblygu polisiau'r CDLI.*
- *Cyfarwyddiadau clir ar gyfer pob thema a nodir - mae'r bennod yn egluro'r dull ehangach ar gyfer pob maes polisi (e.e. yr economi, tai, hinsawdd, seilwaith), yn cynnwys beth fydd yn wahanol yn y*

cynllun newydd a'r dystiolaeth fydd ei hangen. Maent yn gosod y trywydd cyn i'r polisiau manwl gael eu hysgrifennu.

- Gwahanol senarios ar gyfer tai a thwf economaidd - caiff y rhain eu cyflwyno fel cyfres o wahanol opsiynau ar gyfer y twf tai ac economaidd y dylid cynllunio ar ei gyfer ar yr Ynys, yn seiliedig ar dueddiadau o ran y boblogaeth, rhagolygon economaidd a phrosiectau mawr megis Wylfa a'r Porthladd Rhydd.*
- Opsiynau amgen ar gyfer y strategaeth ofodol ar gyfer dosbarthu datblygiadau - mae'r rhain yn cael eu cyflwyno yn ôl y gwahanol ffyrdd y gellir dosbarthu datblygiadau ar draws yr Ynys (e.e. mwy o ffocws ar brif ganolfannau, mwy gwasgaredig a mwy cytbwys), er mwyn gweld pa batrwm twf sydd fwyaf cynaliadwy, realistig ac ymarferol.*

3.4 Nid yw'r ddogfen hon yn gosod polisiau na'n dyrannu safleoedd. Y nod yw gwahodd sylwadau a rhoi cynnig ar wahanol ddulliau cyn i'r Cyngor fynd ati i baratoi'r Strategaeth a Ffeirir.

4.0 Y Trefniadau ar gyfer yr Ymgynghoriad a'r Camau Nesaf

4.1 Yn amodol ar gymeradwyaeth y Pwyllgor, bydd y ddogfen yn cael ei chyhoeddi er mwyn ymgynghori â'r cyhoedd a rhanddeiliaid am gyfnod o bum wythnos (16 Chwefror 2026 - 20 Mawrth 2026).

4.2 Bydd y gwaith ymgysylltu yn cynnwys:

- Porth ar wefan y Cyngor ar gyfer yr ymgynghoriad
- Copïau papur ym mhob llyfrgell gyhoeddus ar yr Ynys, ynghyd â phencadlys y Cyngor a Chanolfan Fusnes Ynys Môn
- Bydd negeseuon hefyd yn cael eu rhannu'n rheolaidd ar gyfrifon cymdeithasol y Cyngor

4.3 Yn dilyn yr ymgynghoriad, bydd y swyddogion yn dadansoddi'r ymatebion a pharatoi adroddiad pellach i'r Pwyllgor gan grynhoi:

- Y prif faterion a godwyd
- Y goblygiadau ar y Cynllun newydd
- Argymhellion o ran y ffordd ymlaen

4.4 Fel y nodwyd uchod, bydd y cam hwn yn llywio'r gwaith o baratoi fersiwn drafft o'r Strategaeth a Ffeirir.

5.0 Atodiadau

- 5.1 **Atodiad 1:** Cynllun Datblygu Leol Ynys Môn - Dogfen Ymgynghori drafft ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau
- 5.2 **Atodiad 2:** Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig drafft i gyd-fynd â'r Ddogfen Ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

ynysmon.llyw.cymru
anglesey.gov.wales

Ymgynghoriad ar Weledigaeth, Amcanion ac Opsiyonau

Chwefror 2026

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn y Gymraeg
This document is also available in Welsh.

Anglesey County Council

angleseycouncil

angleseycouncil

angleseycouncil

CYNNWYS

Pennod 1

Trosolwg a phwrpas

- 1.1 Beth yw Cynllun Datblygu Lleol
- 1.2 Sut mae'r CDLI yn cael ei baratoi?
- 1.3 Beth yw'r cam hwn?

Pennod 2

Cyd-destun Polisi Strategol

- 2.1 Cyd-destun cenedlaethol
- 2.2 Cyd-destun Rhanbarthol
- 2.3 Cyd-destun Lleol

Pennod 3

Ynys Môn yn ei chyd-destun

- 3.1 Lleoliad a Thopograffeg
- 3.2 Aneddiadau a lleoedd allweddol
- 3.3 Yr Amgylchedd
- 3.4 Mynediad a Thrafnidiaeth
- 3.5 Poblogaeth a demograffeg
- 3.6 Yr Iaith Gymraeg
- 3.7 Economi

Pennod 4

Materion, heriau a chyfleoedd allweddol sy'n wynebu Ynys Môn

- 4.1 Thema: Cefnogi Economi Gynaliadwy a Bywiog
- 4.2 Thema: Sicrhau mynediad at Gartrefi addas
- 4.4 Thema: Darparu Seilwaith i Gefnogi Dyheadau Twf
- 4.5 Thema: Ymateb i Hinsawdd sy'n Newid
- 4.6 Thema: Diogelu a Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a'i Diwylliant
- 4.7 Thema: Gwarchod yr Amgylchedd Naturiol a Hanesyddol a Rheoli Adnoddau
- 4.8 Thema: Hyrwyddo Creu Lleoedd a Lles

Pennod 5

Gweledigaeth

Pennod 6

Amcanion

- 6.1 Thema: Cefnogi Economi Gynaliadwy a Bywiog
- 6.2 Thema: Sicrhau mynediad at Gartrefi addas

- 6.3 Thema: Seilwaith i gefnogi uchelgeisiau
- 6.4 Thema: Ymateb i Hinsawdd sy'n Newid
- 6.5 Thema: Diogelu a Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a'i Diwylliant
- 6.6 Thema: Gwarchod yr Amgylchedd Naturiol a Hanesyddol a Rheoli Adnoddau

Pennod 7

Cyfeiriad Polisi Arfaethedig

- 7.1 Thema: Cefnogi Economi Gynaliadwy a Bywiog
- 7.2 Thema: Sicrhau mynediad at Gartrefi addas
- 7.3 Thema: Seilwaith i gefnogi uchelgeisiau twf
- 7.4 Thema: Ymateb i Hinsawdd sy'n Newid
- 7.5 Thema: Diogelu a Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a'i Diwylliant
- 7.6 Thema: Gwarchod yr Amgylchedd Naturiol a Hanesyddol a Rheoli Adnoddau
- 7.7 Thema: Hyrwyddo Creu Lleoedd a Lles

Pennod 8

Senarios Twf Tai a Chyflogaeth

- 8.1 Targedau blaenorol (Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd)
- 8.2 Tueddiadau demograffig
- 8.3 Tueddiadau economaidd
- 8.4 Senarios arfaethedig
- 8.5 Ystyriaethau cyflenwi

Pennod 9

Opsiynau Gofodol

- 9.1 Opsiynau arfaethedig
- Opsiwn Gofodol A: Canolbwyntio ar aneddiadau allweddol
- Opsiwn Gofodol B: Datblygiad Gwasgaredig
- Opsiwn Gofodol C: Ffocws ar Goridorau Trafnidiaeth

Pennod 1

Trosolwg a phwrpas

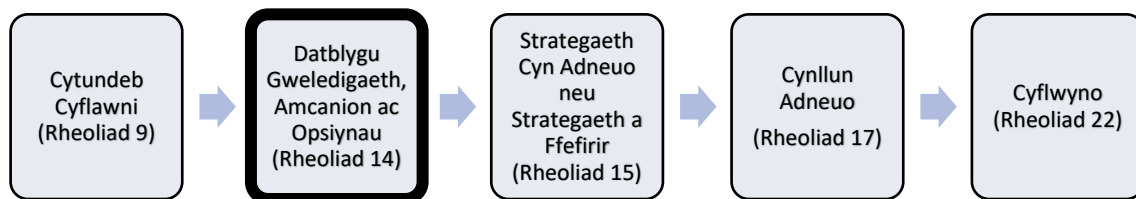
1.1 Beth yw Cynllun Datblygu Lleol

1.1.1 Rhaid i bob Cyngor yng Nghymru lunio Cynllun Datblygu Lleol. Mae'r Cynllun Datblygu Lleol neu'r CDLI yn ddogfen sy'n llywio datblygiad dros y 15 mlynedd nesaf. Bydd y CDLI newydd yn disodli'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd presennol (a fabwysiadwyd yn 2017) a baratowyd gyda Gwynedd. Ar ôl ei fabwysiadu, bydd yr holl geisiadau cynllunio a gyflwynir i'r Cyngor yn cael eu hasesu yn erbyn y polisïau yn y Cynllun.

1.2 Sut mae'r CDLI yn cael ei baratoi?

1.2.1 Bydd y CDLI newydd yn cael ei baratoi yn unol â [Chytundeb Cyflawni'r](#) Cyngor, y cytunwyd arno gyda Llywodraeth Cymru, Mae'r Cytundeb Cyflawni yn nodi'r amserlen ar gyfer paratoi'r CDLI, a hefyd y dull o ymgysylltu â rhanddeiliaid a chyfranogiad y gymuned.

1.2.2 Mae'r CDLI yn cael ei baratoi'n iteraidd, gyda chyfle i bobl roi sylwadau ar bob cam allweddol. Mae'r diagram isod yn dangos y camau cynhyrchu allweddol:

Ffigwr 1: Camau Cynhyrchu yr CDLI

1.2.3 Mae'r Cyngor yn awyddus i sicrhau bod pawb sy'n byw, yn gweithio neu'n ymweld ag Ynys Môn yn cael llais yn natblygiad yr Ynys yn y dyfodol.

1.3 Beth yw'r cam hwn?

1.3.1 Dyma'r papur ymgynghori ar y Weledigaeth, Amcanion ac Opsiynau. Pwrpas yr ymgynghoriad hwn yw ceisio mewnbwn gan y cyhoedd a rhanddeiliaid i'r gwaith cychwynnol o gwmpasu'r CDLI newydd.

1.3.2 Nod yr ymgynghoriad yw

- sicrhau ein bod wedi nodi'r holl faterion, heriau a chyfleoedd allweddol sy'n wynebu Ynys Môn
- ceisio cefnogaeth i'r weledigaeth a'r amcanion drafft
- gofyn am adborth ar yr opsiynau twf posibl

- gofyn am adborth ar yr opsiynau gofodol posibl

1.3.3 Ar ôl i'r ymgynghoriad hwn ddod i ben, bydd y Cyngor yn ystyried yr holl ymatebion ac yn paratoi dogfen "Strategaeth a Ffefrir". Bydd y Strategaeth a Ffefrir wedyn yn cael ei chyhoeddi ar gyfer ymgynghori arni.

Pennod 2

Cyd-destun Polisi Strategol

2.0 Cyflwyniad

Nid yw'r CDLI yn cael ei baratoi mewn gwaggle, rhaid i'r Cynllun ymateb i'r cyd-destun cenedlaethol, rhanbarthol a lleol sy'n cael ei grynhoi'n fyr isod.

2.1 Cyd-destun cenedlaethol

- 2.1.1 Mae [Deddf Cynllunio \(Cymru\) 2015](#) yn darparu'r sylfaen ar gyfer system gynllunio symlach ac effeithiol yng Nghymru. Fe'i cynlluniwyd i hyrwyddo datblygu cynaliadwy drwy wella cysondeb penderfyniadau cynllunio ar lefel leol a chenedlaethol, a sicrhau bod cynllunio'n cyfrannu at nodau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd hirdymor.
- 2.1.2 Mae [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#) yn gosod dyletswydd statudol ar gyrff cyhoeddus yng Nghymru i ystyried goblygiadau hirdymor eu penderfyniadau. Drwy fynnu bod y camau a gymerir heddiw yn cyfrannu at lesiant cenedlaethau'r dyfodol, nod y Ddeddf yw creu Cymru fwy cynaliadwy, ffyniannus a gwydn, gan gydbwyso anghenion y presennol â chadw adnoddau ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
- 2.1.3 Mae [Deddf yr Amgylchedd \(Cymru\) 2016](#) yn nodi fframwaith ar gyfer rheoli adnoddau naturiol Cymru yn gynaliadwy. Ei brif nod yw gwella cydnherthedd amgylcheddol ar yr un pryd â chefnogi llesiant cymdeithasol, economaidd ac ecolegol Cymru. Mae'r Ddeddf hon yn sicrhau bod penderfyniadau datblygu ac arferion rheoli adnoddau yn cyd-fynd ag egwyddorion cynaliadwyedd, gan ddiogelu'r amgylchedd ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.
- 2.1.4 Mae [Polisi Cynllunio Cymru](#) (PCC) yn amlinellu polisiau ac egwyddorion cynllunio cenedlaethol Llywodraeth Cymru, gan lywio defnydd tir, datblygiadau a phenderfyniadau cynllunio ledled y wlad. PCC sy'n darparu'r fframwaith polisi trosfwaol ar gyfer awdurdodau cynllunio, gan sicrhau bod datblygiadau yn cyfrannu at greu cymunedau cynaliadwy a chynhwysol,
- 2.1.5 Mae [Nodiadau Cyngor Technegol](#) (TANs) yn ddogfennau cyfarwyddyd manwl a gynhyrchir gan Lywodraeth Cymru i gefnogi'r gwaith o weithredu Polisi Cynllunio Cymru. Mae'r nodiadau hyn yn rhoi cyngor ymarferol ar bynciau cynllunio penodol fel tai, trafndiaeth a'r amgylchedd.
- 2.1.6 Mae [Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol](#) 2040 yn fframwaith datblygu strategol i Gymru, gan arwain twf cynaliadwy, datblygu seilwaith, a diogelu'r amgylchedd hyd at 2040. Mae'n siapio penderfyniadau cynllunio rhanbarthol a lleol drwy sefydlu gweledigaeth ar gyfer datblygiad Cymru yn y dyfodol a sicrhau

bod twf yn cael ei gydbwyso â diogelu adnoddau naturiol ac anghenion cymunedau.

- 2.1.7 Mae'r [Llawlyfr Cynlluniau Datblygu](#) yn rhoi canllawiau manwl i awdurdodau lleol Cymru ar baratoi a rheoli Cynlluniau Datblygu Lleol. Mae'n sicrhau bod cynlluniau'n cyd-fynd â pholisïau cenedlaethol, fel y rhai a nodir ym Mholisi Cynllunio Cymru a Cymru'r Dyfodol, ac yn hyrwyddo datblygu cynaliadwy ar draws pob ardal yng Nghymru. Drwy roi arweiniad i awdurdodau lleol wrth baratoi Cynlluniau Datblygu Lleol, mae'r Llawlyfr yn helpu i sicrhau bod y broses cynllunio'n cefnogi datblygu cydlynol a chynaliadwy ledled y wlad.

2.2 Cyd-destun Rhanbarthol

- 2.2.1 Mae [Uchelgais Gogledd Cymru](#) yn paratoi Cynllun Datblygu Strategol (SDP). Mae'r Cynllun Datblygu Strategol yn fframwaith cynhwysfawr sydd wedi'i ddylunio i sbarduno twf economaidd, buddsoddi mewn seilwaith, a datblygu cynaliadwy ar draws Gogledd Cymru. Mae'r strategaeth yn canolbwyntio ar roi hwb i economi'r rhanbarth drwy greu cyfleoedd newydd, gwella diwydiannau presennol, a datblygu seilwaith hanfodol. Drwy gysoni datblygu rhanbarthol â nodau cynaliadwyedd, mae Uchelgais Gogledd Cymru yn sicrhau bod twf o fudd i genedlaethau'r presennol a'r dyfodol, gan greu Gogledd Cymru gydnherth a ffyniannus.
- 2.2.2 Mae'r [Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol](#) yn amlinellu'r blaenoriaethau trafndiaeth allweddol a'r strategaethau buddsoddi ar gyfer Gogledd Cymru. Mae'n canolbwyntio ar wella cysylltedd, gwella seilwaith trafndiaeth, a chefnogi twf economaidd rhanbarthol. Mae'r cynllun yn cynnwys mentrau i wella rhwydweithiau ffyrdd, rheilffyrdd a thrafnidiaeth gyhoeddus, gan sicrhau bod cymunedau wedi'u cysylltu'n well a'u bod yn gallu manteisio ar gyfleoedd economaidd.
- 2.2.3 Mae'r [Gweithgor Agregau Rhanbarthol](#) (RAWP) yn chwarae rhan hollbwysig wrth gydlynu'r gwaith o gyflenwi a rheoli agregau ar draws rhanbarth Gogledd Cymru. Ei brif nod yw bodloni galw'r sector adeiladu am agregau ar yr un pryd â sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n gynaliadwy. Drwy gydweithio â rhanddeiliaid yn y diwydiant a sicrhau dull cytbwys o echdynnu adnoddau a diogelu'r amgylchedd, mae RAWP yn helpu i gynnal cyflenwad cyson o ddeunyddiau sydd eu hangen ar gyfer prosiectau seilwaith ac adeiladu, gan leihau effeithiau amgylcheddol ar yr un pryd.

2.3 Cyd-destun Lleol

- 2.3.1 Mae'r [Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd](#) (CDLIC) presennol wedi rheoli defnydd tir, datblygiad a seilwaith ar draws Ynys Môn a Gwynedd ers 2017. Bydd yn cael ei

ddisodli gan CDLI newydd Ynys Môn ond ar hyn o bryd mae'n darparu cyddestun lleol defnyddiol.

- 2.3.2 [Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn](#) (2023 - 2028) yw strategaeth gorfforaethol y Cyngor sy'n amlinellu blaenoriaethau, gwasanaethau ac amcanion gwella lleol yr Ynys. Mae'n ddogfen allweddol o ran llywio gwaith y Cyngor. Mae'r cynllun yn sicrhau bod camau gweithredu'r Cyngor yn cyd-fynd ag anghenion y gymuned, gan osod nodau clir ar gyfer gwella gwasanaethau ac ansawdd bywyd ar Ynys Môn.
- 2.3.3 Mae'r [Cynllun Llesiant Lleol](#) wedi'i ddylunio i wella iechyd, llesiant cymdeithasol ac economaidd cymunedau yn Ynys Môn, Gwynedd a thu hwnt, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r cynllun yn mabwysiadu dull cyfannol o ddatblygu cymunedol, gan fynd i'r afael â rhyng-gysylltiad ffactorau amrywiol fel iechyd y cyhoedd, addysg a chyfleoedd economaidd. Ei nod yw creu rhanbarth mwy teg, cydnerth a chynaliadwy ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.
- 2.3.4 Mae'r [Datganiad Argyfwng Hinsawdd](#) yn gydnabyddiaeth ffurfiol gan y Cyngor o'r angen dybryd i weithredu'n ystyrlon ar newid hinsawdd. Drwy ddatgan argyfwng hinsawdd, mae'r Cyngor yn ymrwymo i wreiddio ystyriaethau hinsawdd ym mhob polisi a phroses benderfynu leol. Mae'r datganiad hwn yn sbarduno ymateb lleol cynhwysfawr i'r argyfwng hinsawdd, gan annog datblygu cynaliadwy, lleihau allyriadau carbon, a diogelu adnoddau naturiol.
- 2.3.5 Mae'r [Rhaglen Ynys Ynni](#) yn fenter uchelgeisiol i sefydlu Ynys Môn fel canolfan flaenllaw ar gyfer ynni adnewyddadwy a charbon isel. Mae'r rhaglen yn canolbwyntio ar ddatblygu gallu Ynys Môn i gynhyrchu ynni glân drwy brosiectau fel cynlluniau ynni gwynt, llanw a niwclear. Drwy fanteisio ar adnoddau naturiol Ynys Môn, nod y Rhaglen Ynys Ynni yw sbarduno twf economaidd, creu swyddi cynaliadwy, a chyfrannu at nodau trawsnewid ynni ehangach Cymru.
- 2.3.6 Mae [Dynodiad Porthladd Rhydd \(Ynys Môn\)](#) yn fenter parth economaidd arbennig sy'n rhoi cymhellion treth a chymorth seilwaith i'r rhanbarth i annog buddsoddiad, masnach a chreu swyddi. Mae'r dynodiad yn rhan o strategaeth ehangach i drawsnewid Ynys Môn yn ganolfan economaidd ddeinamig, gan ddenu busnesau, yn enwedig mewn sectorau fel ynni adnewyddadwy a charbon isel, gweithgynhyrchu a logisteg, a rhoi hwb i economi ranbarthol Ynys Môn.
- 2.3.7 Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i atal colli bioamrywiaeth, gwarchod cynefinoedd naturiol, a hyrwyddo gwytnwch amgylcheddol. Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ddyletswydd o dan Adran 6 Deddf yr Amgylchedd (Cymru), ond mae hefyd yn ceisio diogelu amgylchedd naturiol unigryw Ynys Môn drwy roi strategaethau ar waith i adfer bioamrywiaeth, gwella gwasanaethau ecosystemau, a chynnwys

cymunedau lleol mewn ymdrechion cadwraeth. Cofnodir cynnydd yn yr [Adroddiad Dyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau](#).

- 2.3.8 Mae [Cynlluniau Canol Trefi](#) yn canolbwyntio ar strategaethau i adfywio a chynnal canol trefi ledled Ynys Môn. Nod y cynlluniau hyn yw adfywio ardaloedd trefol drwy wella gweithgarwch economaidd, gwella hygyrchedd, a chreu mannau cyhoeddus mwy bywiog. Drwy fuddsoddi mewn adfywio canol trefi, mae'r cynlluniau'n ceisio cryfhau economïau lleol, cefnogi busnesau bach, a meithrin mannau cynhwysol a chroesawgar i drigolion ac ymwelwyr fel ei gilydd.
- 2.3.9 Mae [Cynllun Rheoli Tirwedd Genedlaethol Ynys Môn](#) yn gwerthuso ac yn pennu rhinweddau arbennig y Dirwedd Genedlaethol. Mae hefyd yn nodi pa gamau y mae angen eu cymryd i sicrhau bod y rhinweddau hyn yn cael eu gwarchod a'u gwella ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Pennod 3

Ynys Môn yn ei chyd-destun

3.0 Cyflwyniad

Mae'r adran hon yn rhoi cyflwyniad i Ynys Môn. Mae'n nodi nodweddion allweddol yr Ynys ac yn rhoi cyd-destun ar gyfer y CDLI newydd.

3.1 Lleoliad a Thopograffeg

3.1.1 Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru ac mae'n seithfed o ran maint ymysg Ynysoedd Prydain, gan rychwantu tua 714 cilomedr sgwâr. Mae ychydig oddi ar arfordir gogledd-orllewinol tir mawr Cymru, wedi'i gwahanu gan Afon Menai ac wedi'i chysylltu gan ddwy bont: Pont Britannia, sy'n cario'r A55 a'r rheilffordd, a Phont Menai, sy'n cario'r A5. Mae'r cysylltiadau a'r pontydd yn allweddol ar gyfer cymudo a busnes.

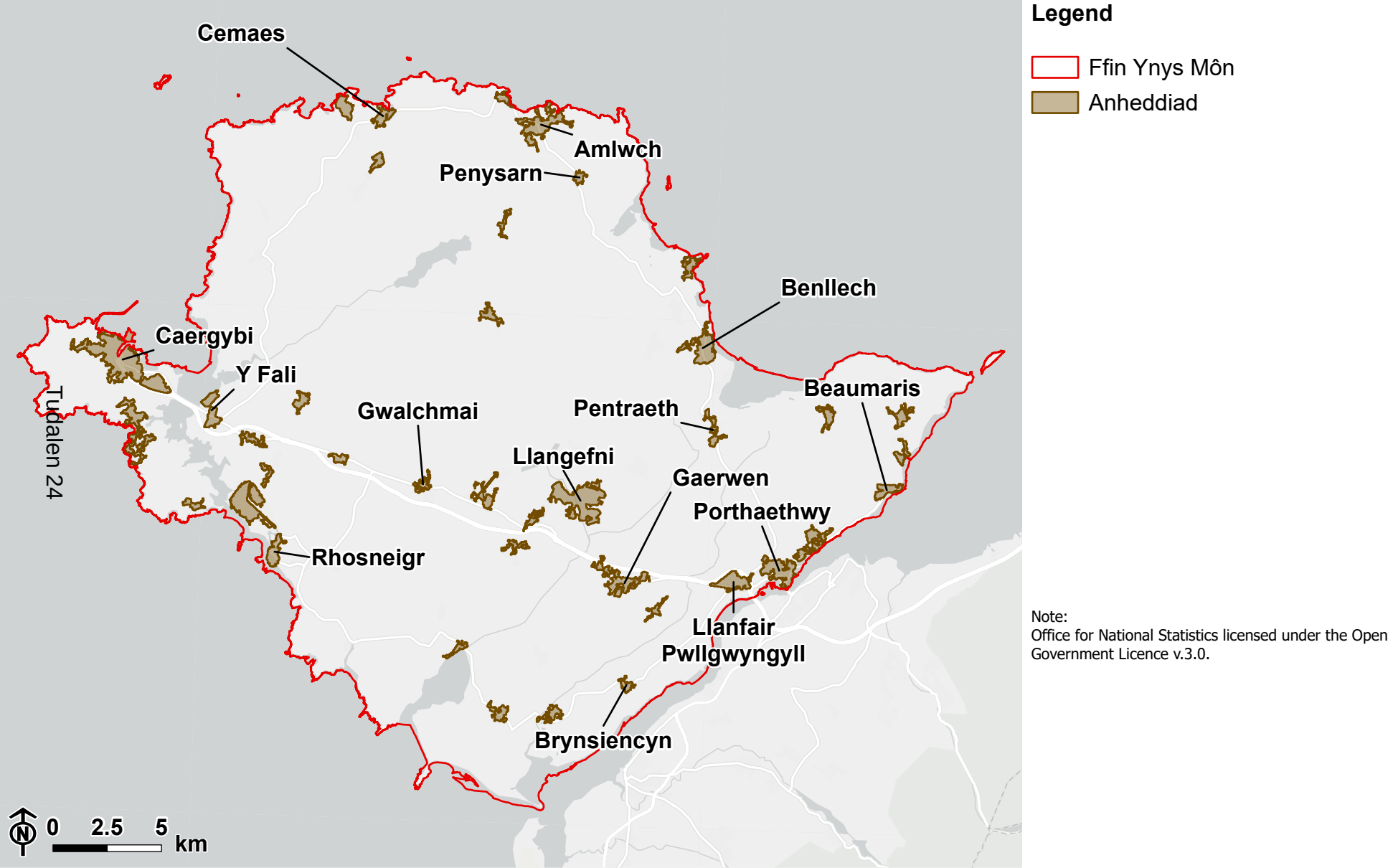
3.1.2 Mae tir yr Ynys yn dir isel ac yn donnog ar y cyfan, a Mynydd Tŵr yw ei phwynt uchaf. Oherwydd ei natur isel mae llawer o orlifdir ar yr ynys. Mae gan Ynys Môn arfordir amrywiol sy'n cynnwys clogwyni dramatig, traethau tywodlyd, twyni ac aberoedd. I mewn i'r tir, mae'r dirwedd yn cynnwys gwastadeddau tonnog gyda choetiroedd a chaeau amaethyddol ffrwythlon rhyngddynt. Yn ddaearegol, mae'r Ynys yn cynnwys cymysgedd o greigiau Cyn-Gambriaidd hynafol, dyddodion rhewlifol, a haenau gwaddodol, sy'n cyfrannu at ei thirffurfiau amrywiol.

3.2 Aneddiadau a lleoedd allweddol

3.2.1 Mae Ynys Môn yn wledig ar y cyfan, gyda nifer o aneddiadau allweddol. Caergybi yw'r dref fwyaf ac mae'n borthladd fferi rhyngwladol mawr i Iwerddon, gydag atyniadau fel Goleudy Ynys Lawd a Pharc Gwledig y Morglawdd. Mae Llangefni, sydd wedi'i lleoli'n ganolog, yn gweithredu fel y ganolfan weinyddol a'r dref farchnad, gan gynnig gwasanaethau busnes ac adwerthu, ochr yn ochr â choleg addysg bellach ac ystadau diwydiannol sy'n tyfu. Mae hefyd yn gartref i safleoedd diwylliannol fel amgueddfa Oriel Ynys Môn a Gwarchodfa Natur Nant y Pandy. Mae Amlwch yn ganolfan leol allweddol ar gyfer Gogledd Ynys Môn, sy'n cynnwys yr unig ysgol uwchradd nad yw'n agos at yr A55. Arferai fod yn ganolfan mwynloddio copr, ac mae'n cadw ei threftadaeth ddiwydiannol drwy safleoedd fel y Deyrnas Gopr a Mynydd Parys. Dyma'r ganolfan leol agosaf at orsaf bŵer Wylfa. Mae Porthaethwy, sydd wedi'i lleoli ar y Fenai, yn enwog am ei phont grog eiconig a'i glannau hardd. Mae'n cynnwys ysgol uwchradd ac mae'n ganolfan dwristiaeth.

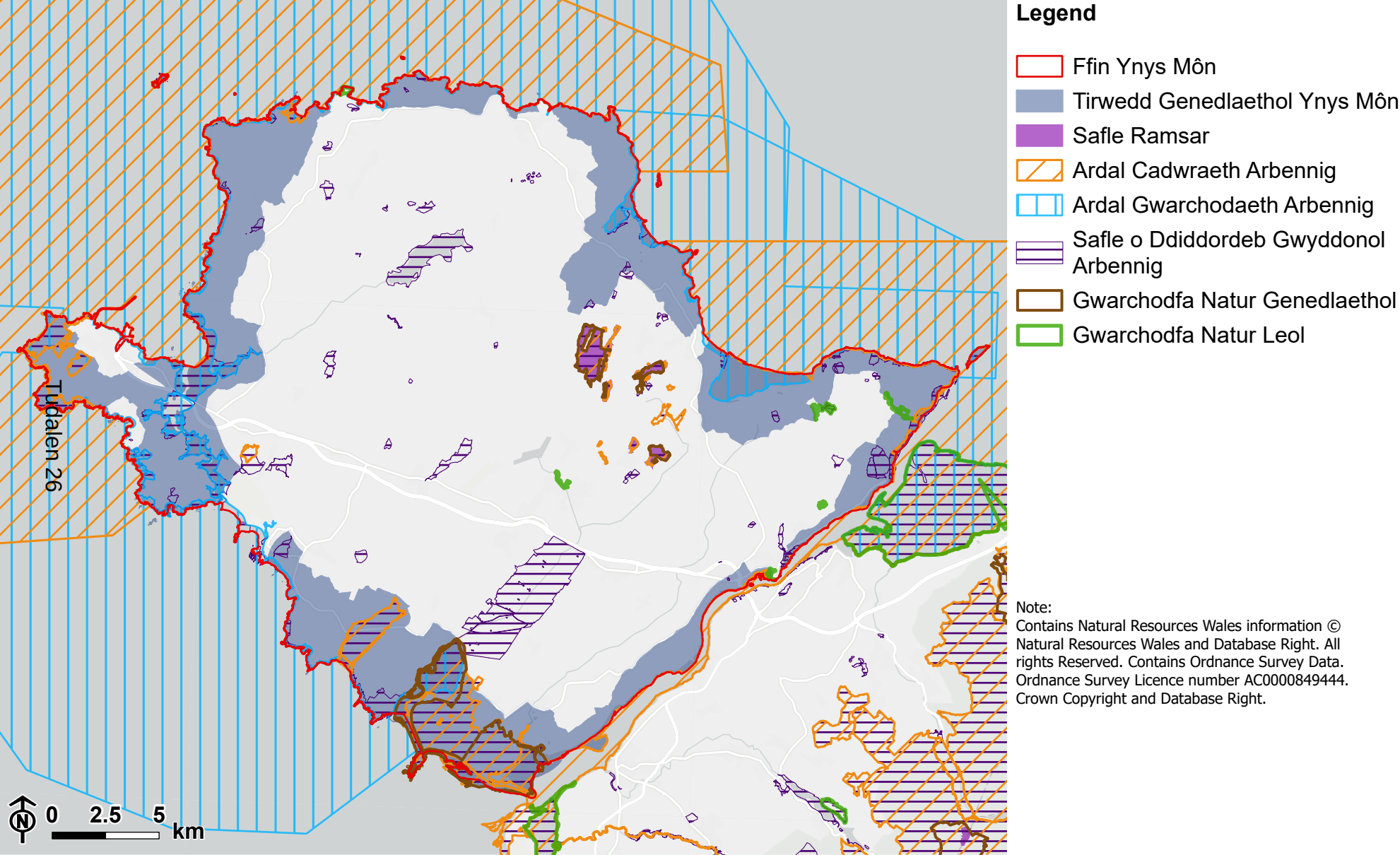
3.2.2 Mae Biwmares yn dref lan môr brydferth, gyda chyfuniad o bensaernïaeth ganoloesol, Sioraidd a Fictoraidd, ac yn gartref i Gastell hanesyddol Biwmares.

Mae aneddiadau sy'n gysylltiedig â'r gorsafoedd rheilffordd ar yr Ynys yn Llanfair a'r Fali. Mae gan Gaerwen ystâd ddiwydiannol sylweddol.

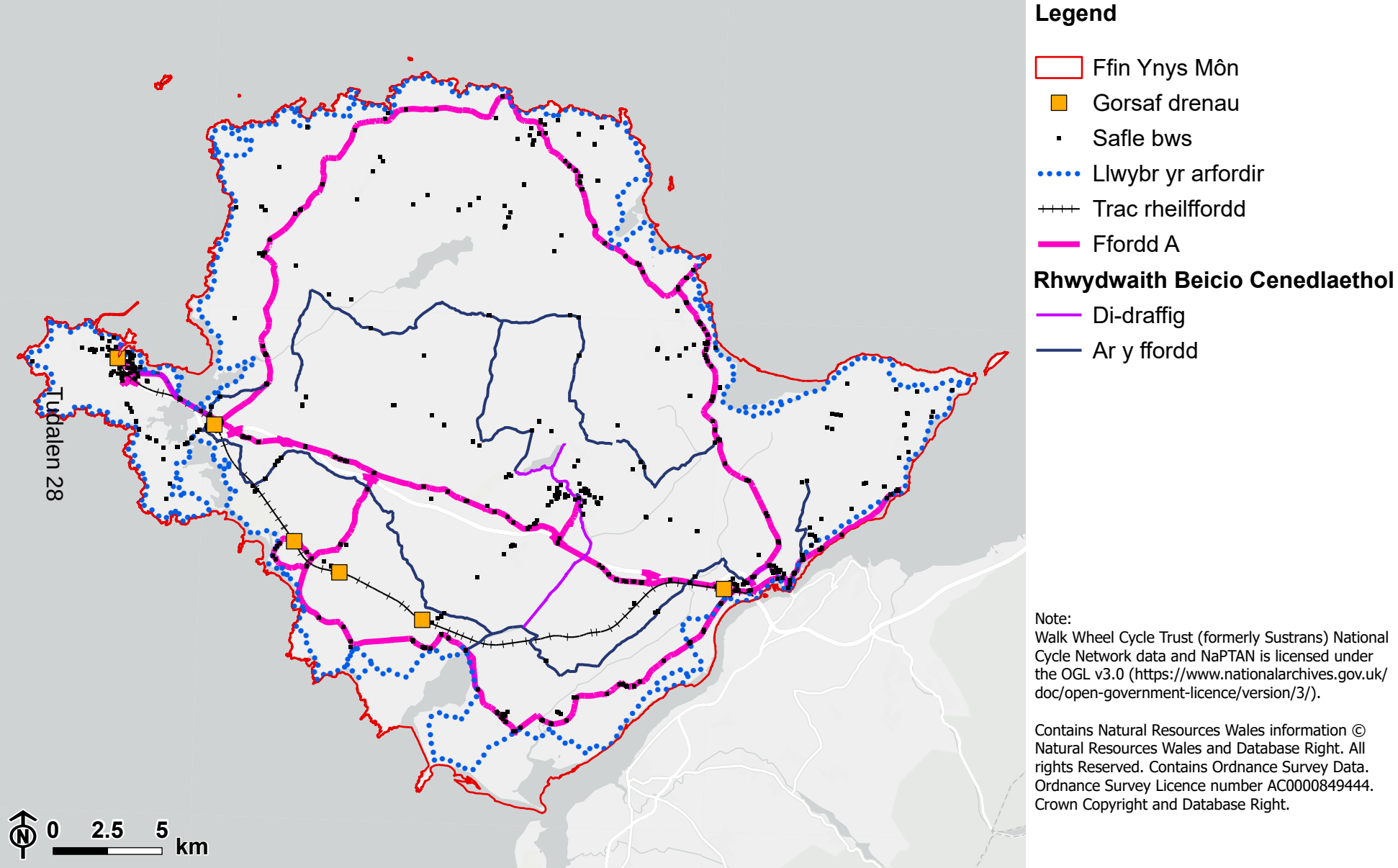
3.3 Yr Amgylchedd

- 3.3.1 Mae amgylchedd yr Ynys yn gyfoethog o ran bioamrywiaeth ac mae'n cael ei siapio gan ei thirweddau amrywiol a'i dynodiadau cadwraeth natur. Mae tua thraean o Ynys Môn wedi'i dynodi'n Dirwedd Genedlaethol (Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol gynt). Mae cynefinoedd arfordirol yn cynnwys traethau a thwyni yn Nhywyn Niwbwrch ac Aberffraw, clogwyni a glannau creigiog ar hyd arfordir y gogledd ac Ynys Gybi, ac aberoedd a morfeydd heli mewn ardaloedd fel Malltraeth a Thraeth Coch. Yn fewndirol, amaethyddiaeth sy'n dominyddu'r defnydd tir, gyda chefnogaeth tir tonnog ysgafn yr Ynys. Mae gwlyptiroedd a ffeniau calchaid prin, rhai wedi'u gwarchod fel Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol, yn ychwanegu gwerth ecolegol, tra bod llynnoedd fel Llyn Alaw yn darparu cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt amrywiol.

3.4 Mynediad a Thrafnidiaeth

- 3.4.1 Mae gan Ynys Môn gysylltiadau da ag Iwerddon, yn bennaf drwy ei rôl fel porthladd. Mae Porthladd Caergybi yn parhau i fod yn derfynfa fferi hanfodol, gyda gwasanaethau rheolaidd i Ddilyn yn cael eu rhedeg gan Stena Line ac Irish Ferries.
- 3.4.2 Mae'r rhwydwaith ffyrdd mewnol yn cynnwys ffyrdd A a B a lonydd gwledig. Mae'r Ynys wedi'i chysylltu â'r tir mawr drwy bontydd Menai (Pont Britannia, sy'n cario'r A55 a'r rheilffordd, a Phont Menai, sy'n cario'r A5). Mae'r croesfannau'n hanfodol i'r ynys ond mae problemau o ran capasiti, yn enwedig ar adegau prysur. Mae natur gyfyngedig y croesfannau hyn, a'u problemau capasiti, yn peri risg sylweddol i'r Ynys o ran cydnherthedd.
- 3.4.3 Mae gwasanaethau trên yn rhedeg ar draws yr Ynys gan ddod i ben yng Nghaergybi - diwedd Rheilffordd Arfordir Gogledd Cymru. Mae'r llwybr yn cynnig cysylltiadau â Llundain, Manceinion a Crewe. Mae gwasanaethau bysiau'n cysylltu'r prif drefi ond yn llai aml mewn ardaloedd gwledig. Mae cynlluniau cludiant cymunedol fel Car Linc Môn a Chynllun Tro Da Seiriol yn helpu i gefnogi symudedd preswylwyr agored i niwed. Oherwydd prinder trafndiaeth gyhoeddus, mae preswylwyr yn aml yn dibynnu ar geir preifat. Anogir teithio llesol drwy dros 1,000 cilomedr o hawliau tramwy cyhoeddus (gan gynnwys Llwybr Arfordirol Ynys Môn sy'n 125 milltir o hyd), ochr yn ochr â rhwydwaith beicio sy'n cynnwys Lôn Las Cefni, Lôn Las Copr, a Llwybrau 5 ac 8 y Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol.

3.5 Poblogaeth a demograffeg

- 3.5.1 Yn ôl Cyfrifiad 2021 ac amcangyfrifon canol 2022, mae gan Ynys Môn boblogaeth o tua 69,000. Mae'n un o'r ardaloedd lleiaf poblog yng Nghymru, gyda dwysedd o 97 o bobl fesul cilomedr sgwâr. Mae'r proffil demograffig yn nodedig o hŷn, gydag oedran canolrifol o 49.3 oed o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 42. Mae cyfran y preswylwyr 65 oed a hŷn yn 26.5%, sy'n golygu mai dyma'r grŵp oedran sy'n tyfu gyflymaf. Mae'r boblogaeth oedran gweithio wedi gostwng o 59.6% yn 2011 i 56.3% yn 2022. O ran ethnigrwydd, mae'r boblogaeth yn wyn yn bennaf (98.1%), gyda 66.6% wedi'u geni yng Nghymru. Gwelodd yr Ynys y cynnydd mwyaf yn nifer y trigolion a nododd eu bod yn "Gymraeg yn unig" rhwng 2011 a 2021.

3.6 Yr iaith Gymraeg

- 3.6.1 Mae Ynys Môn yn gadarnle i'r iaith Gymraeg. Mae hyfedredd yn y Gymraeg yn parhau i fod yn gryf, gyda'r cyfrifiad yn nodi bod 55.8% o breswylwyr yn gallu siarad Cymraeg, er bod hyn yn ostyngiad bach o 57.2% yn 2011. Mae'r gostyngiad hwn yn bennaf o ganlyniad i golli pobl oedran gweithio sy'n siarad Cymraeg a chynnydd yn nifer y bobl hŷn nad ydynt yn siarad Cymraeg. Mae'n galonogol gweld twf yn y gallu i siarad Cymraeg ymysg oedolion iau, yn enwedig mewn ardaloedd fel Niwbwrch, Biwmares a Chaergybi.

3.7 Economi

- 3.7.1 Yn economaidd, mae Ynys Môn yn cael ei siapio gan sectorau tymhorol fel twristiaeth ac amaethyddiaeth, presenoldeb sylweddol y sector cyhoeddus, a'i rôl strategol fel porth llongau fferi. Twristiaeth a lletygarwch yw'r cyflogwyr mwyaf, sy'n denu 1.7 miliwn o ymwelwyr bob blwyddyn, er bod y sector yn dymhorol iawn. Y sector cyhoeddus yw'r cyflogwr mwyaf sefydlog o hyd, er bod ei gwmpas yn gyfyngedig. Mae Porthladd Caergybi yn cefnogi amrywiaeth o fusnesau trafnidiaeth a logisteg. Mae amaethyddiaeth yn parhau i chwarae rhan bwysig, er bod y cyflog yn is yn gyffredinol. Mae'r Ynys hefyd yn ei hystyried ei hun yn "Ynys Ynni", sy'n hyrwyddo mentrau ynni niwclear, llanw ac ynni gwynt ar y môr, gyda phrosiectau niwclear ar y gweill yn y dyfodol ar ôl datgomisiynu Wylfa. Mae gweithgynhyrchu wedi dirywio, a hynny wedi'i nodi gan gau Alwminiwm Môn. Un datblygiad strategol mawr yw dynodi Ynys Môn yn Borthladd Rhydd, gyda'r nod o ddenu buddsoddiad a sbarduno adfywiad economaidd.

Pennod 4

Materion, heriau a chyfleoedd allweddol sy'n wynebu Ynys Môn

4.0 Cyflwyniad

Mae'r materion, yr heriau a'r cyfleoedd allweddol sy'n wynebu Ynys Môn wedi cael eu nodi drwy ystyried deddfwriaethau, polisïau a chanllawiau cynllunio cenedlaethol, adolygu blaenoriaethau strategol y Cyngor ac ymgysylltu cychwynnol â rhanddeiliaid. Ar ben hynny, mae adolygiad o gynlluniau a strategaethau'r Cyngor, yn ogystal ag Adroddiadau Monitro Blynyddol, wedi rhoi mewnwelediad gwerthfawr i'r materion y mae angen rhoi sylw iddynt. Mae'r materion, yr heriau a'r cyfleoedd allweddol wedi cael eu grwpio yn ôl thema.

4.1 Thema: Cefnogi Economi Gynaliadwy a Bywiog

4.1.1 Cymharol ychydig o swyddi sydd ar yr Ynys i gynnal ei phoblogaeth breswyl. Dros yr 20 mlynedd diwethaf, collwyd nifer sylweddol o swyddi ar ôl cau cyflogwyr mawr, gan arwain at lawer o allgymudo ac allfudo.

4.1.2 Mae [Cynllun y Cyngor](#) yn nodi'r Economi fel un o'i chwe amcan strategol. Nod parhaus y Cyngor yw cefnogi busnesau presennol, denu buddsoddiad newydd priodol a chynyddu nifer y busnesau newydd wrth ymrwymo i sicrhau bod gan yr Ynys un o'r cyfraddau isaf o fusnesau sy'n cau ledled Cymru. Mae'r ymrwymiad i ailddatblygu hen safleoedd cyflogaeth (maes llwyd) yn glir, fel y mae cydweithio â thirfeddianwyr i gyflawni hyn.

4.1.3 Mae Gogledd Ynys Môn yn wynebu heriau economaidd yn fwy nag unrhyw ran arall o'r Ynys o ystyried colli nifer o gyflogwyr mawr yn yr ardal dros y degawdau diwethaf a'i natur ymylol cymharol a'i phellter o asgwrn cefn yr A55. Yn unol â hynny, mae angen mynd i'r afael â'r heriau economaidd sy'n wynebu'r ardal er mwyn sicrhau ei ffyniant a'i lles yn y dyfodol. Un cyfle allweddol yma yw'r datblygiad yn Wylfa. Mae [Cynllun Adfywio Economaidd Gogledd Ynys Môn](#) yn amlinellu amrywiaeth o ymyriadau i sicrhau gwelliannau a manteision parhaol i'r ardal. Bydd ymateb y CDLI newydd i'r sefyllfa economaidd yng ngogledd Ynys Môn yn cael ei lywio gan yr egwyddorion a amlinellir yn y Cynllun Adfywio Economaidd.

4.1.4 Mae'r angen i gadw'r boblogaeth oed gweithio i ysgogi adfywiad economaidd a chymunedol yn hollbwysig. O'r herwydd, mae'n bwysig meithrin a thyfu busnesau lleol yn ogystal â denu buddsoddiad newydd i Ynys Môn. Bydd angen i'r CDLI newydd alluogi twf busnes drwy ddyrannu tir cyflogaeth yn briodol ac yn gymesur.

4.1.5 Mae gan sicrhau statws Porthladd Rhydd y potensial i sicrhau newid trawsnewidiol mewn cymunedau ar draws Ynys Môn. Gydag amcanestyniadau'n

awgrymu y gallai greu miloedd o swyddi newydd, hyd at 13,000-20,000 o bosibl erbyn 2030, bydd angen i'r CDLI newydd ymateb i anghenion y Porthladd Rhydd a mynd i'r afael â materion sy'n deillio o roi'r statws. Dylai'r ymrwymiad i arloesi a buddsoddi a chefnogi talent leol ddarparu cyfleoedd i ddenu buddsoddiad sylweddol o'r tu allan i gefnogi ac amrywio sylfaen economaidd yr Ynys, gan greu swyddi cynaliadwy a hygyrch ar yr un pryd a fydd yn cyfrannu at gadw'r boblogaeth oed gweithio.

- 4.1.6 O ystyried y tir sydd wedi'i ymrwymo i'r Porthladd Rhydd, a fydd yn cynnwys cyfran fawr o dir cyflogaeth sydd wedi'i ddyrannu ar hyn o bryd yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, mae angen ystyried ac asesu addasrwydd tir arall i'w ddyrannu at ddibenion economaidd cyffredinol.
- 4.1.7 Mae'r angen i gefnogi a hwyluso ynni carbon isel fel ffordd o gyfrannu at gyrraedd targedau sero net wedi'i amlinellu yng Nghynllun y Cyngor o dan y [Rhaglen Ynys Ynni](#). Nod Rhaglen Ynys Ynni yw darparu cyfleoedd ar gyfer swyddi, twf economaidd a ffyniant drwy fanteisio ar nifer o brosiectau trawsnewidiol a rhoi Ynys Môn ar flaen y gad o ran ymchwil a datblygu ynni carbon isel. Mae cwrdd y buddsoddiad posibl yn y cyswllt hwn yn sylweddol a bydd yn sicrhau gwireddu manteision amgylcheddol ac economaidd i'r Ynys o ran cyfrannu at leihau allyriadau carbon a chreu swyddi ymysg eraill.
- 4.1.8 Prynod Llywodraeth y DU safle Wylfa ym mis Mawrth 2024. Ym mis Tachwedd 2025, dewiswyd Wylfa fel y safle cyntaf yn y DU ar gyfer Adweithyddion Modiwlaid Bach. Bydd 3 adweithydd ar y safle i ddechrau, gyda'r posibilrwydd o 5 adweithydd ychwanegol yn y dyfodol. Bydd manteision economaidd y prosiect hwn yn helpu i adfywio gogledd Ynys Môn, sydd ar hyn o bryd yn wynebu nifer o heriau economaidd-gymdeithasol sylweddol.
- 4.1.9 Bydd y CDLI newydd yn ceisio darparu sail polisi gadarn ar gyfer gwireddu manteision prosiectau mawr tra'n sicrhau bod unrhyw effeithiau amgylcheddol niweidiol a allai godi naill ai'n cael eu hosgoi neu eu lliniaru'n briodol.
- 4.1.10 Mae Ynys Môn wedi cael ei dynodi'n barth twf deallusrwydd artiffisial. Bwriad y statws hwn yw cyflymu'r broses o gymeradwyo cynlluniau ar gyfer canolfannau data, rhoi gwell mynediad iddynt at y grid a denu buddsoddiad o bob cwr o'r byd.
- 4.1.11 Gan ystyried pwysigrwydd parhaus amaethyddiaeth a gwasanaethau cysylltiedig i economi'r Ynys, mae angen rhoi sylw i ofynion amaethyddol yn ogystal â chyfleoedd i gefnogi, cynnal ac amrywio'r economi wledig.
- 4.1.12 Hefyd, rhaid i'r sector ymateb i'r heriau a osodir gan newid yn yr hinsawdd ac adfer natur a, gyda newidiadau mewn pwyslais i'r fframwaith cymhorthdal amaethyddol, bydd mwy o bwyslais ar yr angen i arallgyfeirio busnesau i sicrhau

eu bod yn parhau i fod yn hyfyw. Bydd economi wledig fwy amrywiol yn gallu gwrthsefyll newid a chynnal cymunedau gwledig yn well.

4.1.13 Mae canol trefi'n cael ei ystyried yn ganolbwynt ar gyfer gweithgareddau economaidd, cymdeithasol a diwylliannol Ynys Môn, ac maent yn ganolfannau ar gyfer gwasanaethau a chyfleusterau nad ydynt ar gael o bosibl mewn mannau eraill ar yr Ynys. Mae [Strategaeth Gwella Canol Trefi 2023-2028](#) y Cyngor yn nodi fframwaith ar gyfer gwella apêl, hyfywedd a bywiogrwydd canol trefi. Mae canol trefi wedi wynebu nifer o newidiadau difrifol fel twf mewn adwerthu ar gyrion trefi neu y tu allan iddynt, colli gwasanaethau traddodiadol yng nghanol trefi fel banciau'r stryd fawr, ac mae'r twf mewn adwerthu ar-lein wedi herio canol trefi'n sylweddol. Efallai y bydd mabwysiadu dull wedi'i addasu o adfywio canol trefi yn briodol.

4.1.14 Mae prif ganolfannau trefol Ynys Môn, sef Caergybi, Llangefni ac Amlwch i gyd wedi gweld gostyngiad mewn meddiannaeth "traddodiadol" ar y stryd fawr, tra bod ganolfannau Porthaethwy a Biwmares yn gymharol fywiog o'u cymharu. Mae [Cynllun y Cyngor](#) yn gosod y nod o wella bywiogrwydd a hyfywedd canol trefi Ynys Môn a gellir cefnogi hyn gyda pholisïau priodol yn y CDLI newydd.

4.1.15 Mae'r economi ymwelwyr yn hanfodol i ffyniant yr Ynys ac yn cynrychioli sector mwyaf yr economi leol. Mae Cynllun y Cyngor yn amlinellu ymrwymiad y Cyngor i fuddsoddi mewn seilwaith a fydd yn caniatáu i ymwelwyr fwynhau arfordir a chefn gwlad yr Ynys i'r graddau mwyaf posibl mewn ffordd ddiogel a chynaliadwy tra bydd llwyddiant y mordeithiau sy'n ymweld ag Ynys Môn yn parhau i gael ei gefnogi.

4.1.16 Mae'r [Cynllun Rheoli Cyrchfan](#) yn egluro'r angen i reoli'r twf mewn twristiaeth mewn ffordd gynaliadwy er mwyn sicrhau ffyniant hirdymor ar yr un pryd â lliniaru effeithiau amgylcheddol a chymunedol negyddol gyda'r bwriad o ddiogelu'r hyn sy'n gwneud yr Ynys yn ddeniadol i ymwelwyr yn y lle cyntaf.

4.1.17 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema

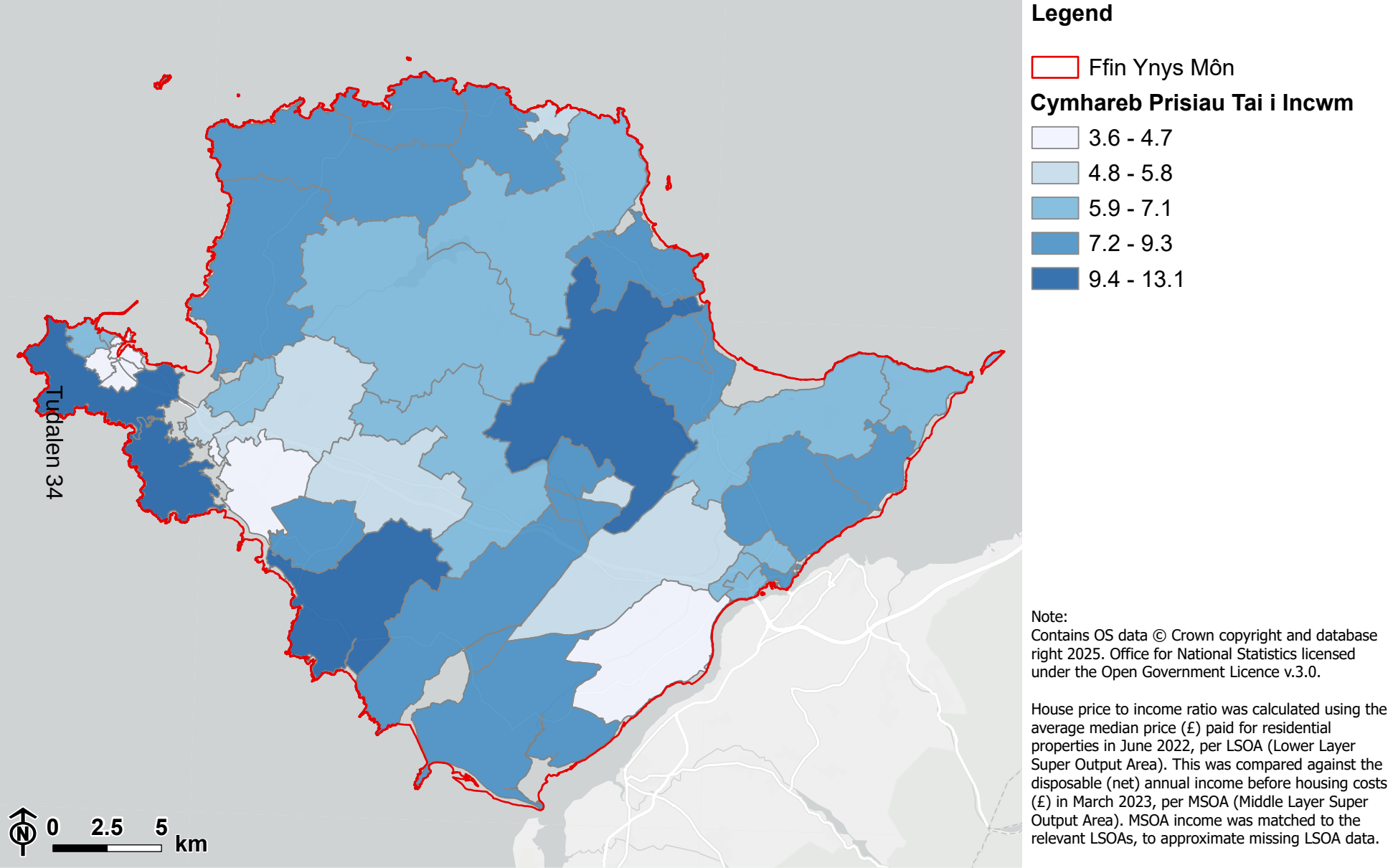
- [Cynllun Adfywio Economaidd Gogledd Ynys Môn](#)
- [Porthladd Rhydd](#)
- [Strategaeth Gwella Canol Trefi 2023-28](#)
- [Cynllun Rheoli Cyrchfan](#)

4.2 Thema: Sicrhau mynediad at Gartrefi addas

4.2.1 Mae [Cynllun y Cyngor](#) yn nodi, fel un o'i brif amcanion, yr angen i sicrhau bod gan bawb yr hawl i alw rhywle yn gartref. Bydd y Cyngor yn gweithio gyda

rhanddeiliaid i nodi anghenion tai a thrwy hynny alluogi darpariaeth briodol i ddiwallu'r angen hwnnw a'r deiliadaethau gofynnol.

- 4.2.2 Mae maint cyfartalog aelwydydd yn lleihau, sy'n golygu ei bod yn debygol y bydd y galw am unedau llai yn cynyddu.
- 4.2.3 Mae [Strategaeth Dai](#) y Cyngor yn cynghori bod 62% o bobl leol yn cael eu prisio allan o'r farchnad dai a, gyda phoblogaeth sy'n heneiddio, mae hyn yn golygu y bydd ystod eang o atebion tai sy'n cynnig amrywiaeth o ddaliadaethau yn allweddol i fynd i'r afael ag anghenion tai.
- 4.2.4 Mae'r Asesiad o Farchnad Dai Leol Ynys Môn drafft yn nodi cymhareb canolrif pris tŷ i incwm canolrifol o 7.2 ar gyfer yr Ynys gyfan, o'i gymharu â 6.1 yng Nghymru a 5.8 yng Ngogledd Cymru. Mae fforddiadwyedd tai yn fater allweddol y bydd angen i'r Cynllun roi sylw iddo.
- 4.2.5 Mae difrifoldeb y broblem yn amrywio ar draws yr Ynys, ac ardaloedd arfordirol yn benodol yw'r rhai lleiaf fforddiadwy i drigolion lleol.

- 4.3.1 Mae'r anawsterau a brofir gan drigolion sy'n dymuno prynu neu rentu tai yn eu cymunedau wedi arwain at gyflwyno deddfwriaeth newydd gan Lywodraeth Cymru sy'n galluogi awdurdodau cynllunio lleol i ystyried dileu neu gyfyngu ar hawliau datblygu a ganiateir (drwy roi cyfarwyddyd o dan Erthygl 4 Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995) mewn perthynas â newid defnydd prif gartrefi yn ail gartrefi neu lety gwyliau tymor byr. Bydd yr angen i fynd i'r afael â'r mater hwn yn gofyn am ymateb polisi yn y CDLI newydd.
- 4.3.2 Mae anghenion poblogaeth sy'n heneiddio yn debygol o yrru'r galw am lety arbenigol lle gellir darparu gofal i breswylwyr. Yn yr un modd, bydd gan bobl ag anableddau ac anghenion meddygol ofynion penodol ar gyfer llety byw â chymorth a fydd yn galluogi'r rhai sy'n fwy dibynnol i fyw'n annibynnol yn eu cymunedau.
- 4.3.3 Mae anghenion llety'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr yn cael eu hamlinellu yn yr [Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr \(GTAA\) 2022](#). Wedi'i gyflawni ar gyfer Cyngorau Ynys Môn a Gwynedd, mae'r Asesiad yn nodi'r angen am leiniau preswyl yn yr Ynys yn y dyfodol.
- 4.3.4 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema
- [Strategaeth Tai Ynys Môn](#)
 - LHMA Drafft
 - [Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr \(GTAA\) 2022](#)

4.4 Thema: Darparu Seilwaith i Gefnogi Dyheadau Twf

- 4.4.1 Mae seilwaith yn y cyd-destun hwn yn cynnwys rhwydweithiau trafnidiaeth, rhwydweithiau cyfleustodau, cyfleusterau addysg (ysgolion cynradd ac uwchradd), cyfleusterau iechyd (meddygon teulu, fferyllwyr), seilwaith cymdeithasol (e.e. neuaddau cymunedol), seilwaith digidol (mynediad i'r rhyngwrdd) a seilwaith gwyrdd a glas (parciau a mannau agored).
- 4.4.2 Dylid cyfeirio datblygiadau at ardaloedd sydd â chysylltiadau da at seilwaith hanfodol, boed hynny mewn perthynas â charthffosiaeth a dŵr, nwy neu drydan. Dylid hefyd cyfeirio datblygiadau at ardaloedd lle mae mynediad at ofal iechyd ac addysg ar gael yn rhwydd. Lle byddai datblygiad yn arwain at bwysau ar wasanaethau o'r fath, dylid disgwyl cyfraniadau gan y datblygwr i alluogi addasu'r gwasanaeth.
- 4.4.3 Hefyd, o ystyried y pwysigrwydd a roddir ar gyfathrebu digidol ar gyfer anghenion bywyd a gwaith, dylid cyfeirio datblygiad lle bo cysylltedd o'r fath ar gael neu wedi'i gynllunio. Bydd y CDLI yn ystyried y cyfleoedd a ddarperir gan y

newid i fwy o weithio gartref a gweithio hybrid, a allai gefnogi ffyniant a chymuned mewn ardaloedd mwy anghysbell.

- 4.4.4 Ymgynghorodd Llywodraeth Cymru ar Drydedd Bont ar draws y Fenai yn 2018, ond ni wnaeth y prosiect ddatblygu oherwydd penderfyniad y Llywodraeth i atal ei rhaglenni adeiladu ffyrdd. Mae achosion diweddar o dagfeydd sylweddol wedi arwain at ailedrych ar y mater, gydag [adroddiad Comisiwn Trafnidiaeth Gogledd Cymru](#) yn cael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2023. Roedd yr adroddiad, er nad oedd yn cefnogi adeiladu pont newydd, yn cynnwys nifer o argymhellion a fydd yn arwain at oblygiadau o ran defnydd tir pe baent yn cael eu rhoi ar waith. Fodd bynnag, gwrthododd y Cyngor ganfyddiadau'r Comisiwn gan nodi bod llawer o'r opsiynau a argymhellwyd, yr oedd casgliadau'r adroddiad yn seiliedig arnynt, wedi cael eu hystyried yn flaenorol gan y Cyngor ac na fyddent yn rhoi sylw digonol i'r diffyg gwytnwch sy'n bodoli. O ystyried hyn, byddai methu â darparu pont aml-ddull well yn gwaethygu heriau y mae economi a chymunedau Ynys Môn eisoes yn eu hwynebu.
- 4.4.5 Mae [Llwybr Newydd: Strategaeth Drafnidiaeth](#) Cymru 2021 yn nodi strategaeth 20 mlynedd ar gyfer trafndiaeth gynaliadwy ar yr un pryd ag ymateb i'r argyfwng hinsawdd. Mae'n cydnabod yr angen i newid y ffordd rydym yn teithio gyda llai o ddibyniaeth ar geir a defnyddio mwy ar drafnidiaeth gyhoeddus, cerdded neu feicio ar yr un pryd ag argymell lleihau'r angen i deithio. Byddai hyn yn cael ei gyflawni drwy weithio mwy o gartref/o bell, cysylltedd ffisegol a digidol gwell i leihau'r ddibyniaeth ar geir a seilwaith trafndiaeth a fyddai'n cefnogi dulliau teithio mwy effeithlon.
- 4.4.6 Rhaid i bob awdurdod lleol yng Nghymru fapio a chynllunio ar gyfer llwybrau addas ar gyfer Teithio Llesol yn eu hardaloedd, a chymeradwywyd [Map Rhwydwaith Teithio Llesol Ynys Môn](#) gan Lywodraeth Cymru ym mis Awst 2022. Bydd lleoli datblygiad yn agos at lwybrau Teithio Llesol yn annog pobl i'w defnyddio, gan sicrhau manteision iechyd, lles ac amgylcheddol.
- 4.4.7 Bydd yr angen i newid y ffordd y mae pobl yn teithio felly'n ystyriaeth bwysig wrth ddatblygu polisïau ar gyfer y CDLI newydd a bydd diogelu llwybrau teithio llesol a chynaliadwy o bosibl yn hollbwysig i'r broses honno.
- 4.4.8 Fodd bynnag, er y bydd teithio llesol yn chwarae rhan mewn rhai mannau, fel ardal nodedig o wledig sydd â rôl bwysig o ran logisteg a dosbarthu sy'n gysylltiedig â'r Porthladd, bydd teithio ar y ffyrdd yn dal yn bwysig. Fel yr ail borthladd gyrru i mewn ac allan mwyaf yn y DU, dyma'r prif borthladd o hyd a'r llwybr cyflymaf ar gyfer cludo nwyddau a theithwyr i ac o lwerddon. Mae sicrhau cadernid a sefydlogrwydd hirdymor y porthladd yn hanfodol i dwf economaidd-gymdeithasol a masnach. Mae'r Porthladd yn hanfodol i hyfywedd economïau Ynys Môn, Gogledd Cymru, Cymru, y Deyrnas Unedig ac lwerddon.

4.4.9 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema

- [Strategaeth Trafnidiaeth Ranbarthol](#)

4.5 Thema: Ymateb i Hinsawdd sy'n Newid

4.5.1 Datganodd y Cyngor argyfwng hinsawdd ym mis Medi 2020 a gwnaeth ymrwymiad i fod yn awdurdod carbon niwtral erbyn 2030. Yn dilyn hynny, cytunodd ar "Gynllun tuag at Sero Net 2022-2025". Mae'r Cynllun yn ymrwymo i'r argyfwng hinsawdd ac yn egluro sut bydd yr awdurdod yn dod yn sefydliad sero net.

4.5.2 Mae Cynllun y Cyngor (2023-2028) yn atgyfnerthu'r ymrwymiad hwn gan gydnabod bod yr angen i weithredu yn wyneb newid yn yr hinsawdd erioed wedi bod mor hanfodol. Wrth wneud hynny, mae'n ymrwymo i ystyried newid yn yr hinsawdd a bioamrywiaeth fel materion sylfaenol wrth wneud penderfyniadau ar draws swyddogaethau'r Cyngor.

4.5.3 Yn yr un modd, mae Cynllun Llesiant Ynys Môn a Gwynedd 2023-28 yn nodi newid yn yr hinsawdd fel un o nifer o brif flaenoriaethau ar gyfer trigolion y ddwy sir, gan atgyfnerthu ei ymrwymiad i gefnogi cymunedau i gyrraedd targedau sero net. Felly, mae'r angen i weithredu yn wyneb newid yn yr hinsawdd yn cael ei ystyried yn fater pwysig i roi sylw iddo yn y CDLI newydd.

4.5.4 Rhaid i'r CDLI hefyd hwyluso camau gweithredu ac ymyriadau sydd â'r nod o addasu i newid hinsawdd. Mae hyn yn cynnwys mesurau gwrthsefyll llifogydd, rheoli systemau draenio dŵr storm ac ymdopi â chanlyniadau tywydd eithafol. Bydd atebion sy'n seiliedig ar natur a defnyddio seilwaith gwyrdd a glas yn cael eu hannog

4.5.5 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema

- [Cynllun Tuag at Sero Net 2022-2025](#)
- [Cynllun Llesiant Ynys Môn a Gwynedd 2023-28](#)

4.6 Thema: Diogelu a Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a'i Diwylliant

4.6.1 Mae [Cymraeg 2050: Strategaeth y Gymraeg](#) yn amcanu at gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. [Mae Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2021-2026](#) y Cyngor yn amlinellu'r hyn y mae'n bwriadu ei hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg ar yr Ynys. Mae'n bwriadu gwrthdroi'r gostyngiad yn nifer y siaradwyr, gan anelu at gynyddu nifer y siaradwyr 325 yn ystod oes y Strategaeth. Mae'n

canolbwyntio ar dri maes blaenoriaeth, sef plant, pobl ifanc a'r teulu, y gweithle a'r gymuned.

- 4.6.2 Gellir priodoli'r gostyngiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg i nifer o ffactorau ond, yn bennaf, y diffyg cyfleoedd cyflogaeth i'r boblogaeth iau, sy'n eu gorfodi i chwilio am waith mewn mannau eraill, a'r diffyg tai fforddiadwy i alluogi pobl i fyw yn y cymunedau lle cawsant eu magu. Hefyd, mae yna ddiffyg pobl oedran gweithio yn dychwelyd i'r Ynys ar ôl gadael am addysg uwch, a chynnydd yn nifer y trigolion di-Gymraeg sy'n mewnfudo.
- 4.6.3 Er bod Ynys Môn yn draddodiadol yn cael ei hystyried yn un o gadarnleoedd y Gymraeg, mae nifer y siaradwyr Cymraeg ar ynys wedi gostwng yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Rhaid i'r CDLI newydd gyfrannu at fynd i'r afael â'r dirywiad drwy ddatblygu polisïau cadarn sy'n ceisio diogelu a chryfhau'r iaith Gymraeg a'i diwylliant a hyrwyddo ei defnyddio fel rhan hanfodol o fywyd y gymuned. Bydd cynigion datblygu mwy yn ei gwneud yn ofynnol i ddatganiadau penodol neu asesiadau effaith gael eu cyflwyno i ddangos y camau a gymerir i ddiogelu, hybu a gwella'r Gymraeg.
- 4.6.4 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema

- [Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2021-2026](#)

4.7 Thema: Gwarchod yr Amgylchedd Naturiol a Hanesyddol a Rheoli Adnoddau

- 4.7.1 Roedd [Deddf yr Amgylchedd \(Cymru\) 2016](#) yn cyflwyno'r ddyletswydd bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau Adran 6, sy'n golygu ei bod yn ddyletswydd ar bob awdurdod cyhoeddus i gynnal a gwella bioamrywiaeth wrth arfer swyddogaethau mewn perthynas â Chymru.
- 4.7.2 Mae Polisi 10 [Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040](#) yn cydnabod rôl bioamrywiaeth o ran cefnogi "gweithrediad ecosystemau iach a chadarn a'r manteision lluosog maent yn eu darparu" ac mae'n ymrwymo i ddadwneud colledion diweddar a gwella cydnerthedd ecosystemau. Mae'r system gynllunio yn cael ei nodi fel un sy'n chwarae rhan allweddol yn y gwaith o gyflawni'r amcan hwn.
- 4.7.3 Mewn ymateb i ddyletswydd Adran 6, mae'r Cyngor wedi paratoi a mabwysiadu [Cynllun Bioamrywiaeth](#) sy'n ceisio sicrhau bod y Cyngor yn cynnal ac yn gwella bioamrywiaeth amrywiol yr Ynys wrth arfer ei ddyletswyddau statudol a'i weithgareddau dewisol ac, wrth wneud hynny, hyrwyddo cadernid ecosystemau.
- 4.7.4 Rhaid i'r CDLI newydd adlewyrchu'r ymrwymïadau a wneir yn y ddeddfwriaeth a'r polisi cenedlaethol ac yn y Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol i warchod a

gwella bioamrywiaeth ar yr un pryd â chryfhau seilwaith gwyrdd i alluogi cydnherthedd a chysylltedd rhwng rhwydweithiau ecolegol.

- 4.7.5 Mae gwarchod a gwella harddwch naturiol yn gysylltiedig â gwarchod a gwella bioamrywiaeth. Mae'r rhan fwyaf o forlin yr Ynys (221km²) wedi'i dynodi'n Dirwedd Genedlaethol (a elwid gynt yn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE)). Mae'r [Cynllun Rheoli Tirwedd Genedlaethol Ynys Môn 2023-28](#) yn atgyfnerthu'r angen i warchod a gwella harddwch naturiol ac yn cydnabod pwysigrwydd yr ardal ddynodedig i'r economi leol, i'r amgylchedd, i ddiwylliant ac i les ei chymunedau ac i'r rhai sy'n ymweld.
- 4.7.6 Mae gan Ynys Môn amrywiaeth o asedau hanesyddol gan gynnwys tua 1200 o adeiladau rhestredig, 12 o Ardaloedd Cadwraeth dynodedig, Safle Treftadaeth y Byd a nifer o henebion cofrestredig. Y flaenoriaeth yw diogelu'r asedau hanesyddol hyn a'u gwarchod rhag cael eu hesgeuluso a dirywio. O'r herwydd, bydd yr CDLI newydd yn darparu sylfaen bolisi gref ar gyfer rhoi gwarchodaeth i'r amgylchedd hanesyddol a sicrhau y bydd unrhyw ddatblygiad a gynigir mewn perthynas ag asedau hanesyddol yn cael ei gyflawni gyda'r budd pennaf i'r ased yn brif ystyriaeth.
- 4.7.8 Mae'r polisi a'r canllawiau presennol yn nodi bod pob Awdurdod Cynllunio Mwynau (MPA) yn bodloni gofynion banc tir penodol o ran darpariaeth agregau, sef cyflenwad 10 mlynedd o agregau craig galed a 7 mlynedd ar gyfer tywod a graean. Rhaid cynnal banciau tir dros oes cynllun datblygu. Yn ymarferol, ni all Ynys Môn fodloni'r gofyniad am dywod a graean gan nad oes dim gweithrediadau masnachol ar yr Ynys ac er bod dyddodion tywod a graean yn bodoli, maent mewn ardaloedd sy'n ddarostyngedig i ddynodiadau amgylcheddol a fyddai'n golygu y byddai gweithio yno yn annerbyniol. O ran mwynau economaidd eraill, mae cronfeydd metel wrth gefn i'w cael ym Mynydd Parys ac mae cerrig dimensiwn yn cael eu tynnu o chwareli calchfaen yr Ynys.
- 4.7.9 Mae [Datganiad Technegol Rhanbarthol \(RTS\) Gogledd Cymru](#) yn ei gwneud yn ofynnol i bob MPA yn y rhanbarth gyfrannu swm o agregau wedi'i ddosrannu i'r allbwn rhanbarthol a dylai gynllunio yn unol â hynny i fodloni'r gofynion hynny.
- 4.7.10 Mae adfer safleoedd yn ystyriaeth bwysig iawn i fynd i'r afael ag effaith amgylcheddol gwaith chwarela/cloddio. Bydd yr agwedd hon ar y broses ôl-echdynnu yn cael sylw digonol yn y CDLI newydd.
- 4.7.11 Mae'r Hierarchaeth Gwastraff yn nodi'r flaenoriaeth o ran ymateb i reoli gwahanol ffrydiau gwastraff. Mae'r Hierarchaeth yn annog lleihau gwastraff, ailddefnyddio ac ailgylchu (gan gynnwys compostio) cyn gwaredu er mai dargyfeirio gwastraff o safleoedd tirlenwi yw'r prif amcan o hyd.

4.7.12 Mae [Cynllun Strategol Adnoddau a Gwastraff](#) y Cyngor yn amlinellu camau i symud tuag at economi gylchol sy'n gweithio tuag at ddarparu ymateb cynaliadwy i reoli gwastraff ac adfer adnoddau sy'n adlewyrchu amcanion cenedlaethol sydd wedi'u cynnwys yn yr Hierarchaeth Gwastraff.

4.7.13 Bydd angen i'r CDLI newydd fynd i'r afael â mater rheoli gwastraff mewn ffordd sy'n gyson â nodau'r Hierarchaeth a, lle nad oes modd lleihau ac ailddefnyddio, dylid ystyried gwastraff fel adnodd y gellir ei reoli gyda chanlyniadau buddiol. Dylai'r CDLI newydd felly geisio hwyluso mwy o gapasiti ailgylchu a chompostio tra'n ystyried cynhyrchu ynni o ffrydiau gwastraff addas.

4.7.14 Er mwyn sicrhau cyfraddau ailddefnyddio ac ailgylchu uwch, rhaid i'r cyfleusterau priodol fod ar gael ac, er bod y Cyngor eisoes yn rhedeg dwy ganolfan ailgylchu, mae diffygion yn y ddarpariaeth wedi'u nodi yn ardal Caergybi, lle mae tipio anghyfreithlon yn broblem sylweddol ac yng ngogledd yr Ynys. Yn yr un modd, mae'r diffyg capasiti ar gyfer rheoli gwastraff anadweithiol a phriddoedd gwastraff yn ei gwneud yn ofynnol i'r CDLI newydd fynd i'r afael â'r materion hyn ac ystyried atebion priodol.

4.7.15 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema

- [Cynllun Bioamrywiaeth](#)
- [Cynllun Rheoli Tirwedd Genedlaethol 2023-2028](#)
- [Datganiad Technegol Rhanbarthol Gogledd Cymru](#)
- [Cynllun Strategol Adnoddau a Gwastraff](#)

4.8 Thema: Hyrwyddo Creu Lleoedd a Lles

4.8.1 Mae lleoliad datblygiad yn chwarae rhan fawr o ran gwireddu'r uchelgais o gyflawni cymunedau iach. Gellir sicrhau ffyrdd iachach o fyw drwy leoli datblygiadau yn agos at lwybrau teithio llesol a bydd darparu/diogelu mannau agored cyhoeddus hefyd yn cyfrannu at annog ffordd fwy egniol o fyw i drigolion. Gall darparu seilwaith i gefnogi pobl sy'n cerdded ac yn beicio yn hytrach na bod yn ddibynnol ar geir gyfrannu at gyflawni amcanion iechyd sy'n ymwneud â gordewdra a chyflyrau cysylltiedig. Fodd bynnag, rhaid cydnabod y bydd teithio mewn car ar ynys wledig yn parhau i fod yn rhan o fywydau y rhan fwyaf o drigolion.

4.8.2 Bydd yr angen i ystyried llwybrau teithio llesol a chynaliadwy a'u diogelu i wasanaethu datblygiad newydd posibl yn nodwedd bwysig o'r CDLI newydd.

4.8.3 Mae cyfleusterau cymunedol yn hanfodol i gynnal sylfaen economaidd, gymdeithasol a diwylliannol aneddiadau a chymunedau. Gall eu presenoldeb leihau'r angen i deithio i ganolfannau mwy a gallant gyfrannu at les yn ogystal â

bod yn elfen hanfodol o greu lleoedd llwyddiannus. Mae eu diogelu rhag mathau eraill o ddatblygiadau yn hanfodol er mwyn helpu i gynnal cydlyniant cymunedol a dylai polisïau'r Cynllun Datblygu Lleol geisio cefnogi eu cadw ar gyfer defnydd cymunedol. Un mater cysylltiedig yw sicrhau bod digon o alw am y cyfleusterau hyn drwy gadw a denu teuluoedd sy'n gweithio sy'n defnyddio'r cyfleusterau hyn mewn amrywiaeth o ffyrdd.

4.8.4 Mae Cynllun Llesiant Gwynedd ac Ynys Môn yn nodi'r angen i fynd i'r afael ag anghydraddoldeb ac anfantais er mwyn cau'r bwlch rhwng y cymunedau mwyaf breintiedig a difreintiedig, gyda'r canlynol yn cael eu nodi gan breswylwyr fel y blaenoriaethau i fynd i'r afael â nhw:

- ymateb i dlodi a chostau byw;
- gwella iechyd a lles plant a phobl ifanc;
- gwella iechyd meddwl a lles;
- newid yn yr hinsawdd – cefnogi cymunedau i gyrraedd targedau sero net;
- hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg;
- galluogi profiadau cyfartal a mynediad at natur;
- cynllunio gweithlu'r dyfodol sy'n diwallu anghenion y gymuned a'r economi leol;
- sicrhau tai ar gyfer pobl leol; a
- dylanwadu ar flaenoriaethau ariannol cyrff cyhoeddus.

4.8.5 Dylai'r CDLI newydd anelu at greu a chynnal cymunedau cynhwysol sy'n hybu iechyd a lles. Drwy ei bolisïau, dylai'r CDLI sicrhau safonau uchel o ran amwynder, meithrin cymunedau diogel gyda chyfleoedd cyflogaeth addas a chartrefi priodol.

4.8.6 Ffynonellau Perthnasol i gefnogi'r thema

- [Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn](#)

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- Ydych chi'n cytuno â'r materion, yr heriau a'r cyfleoedd allweddol a nodwyd?
- Ydych chi'n cytuno â'r themâu a'r grwpiau cyffredinol?
- Oes unrhyw beth ar goll?

Pennod 5

Gweledigaeth

5.0 Cyflwyniad

Er mwyn sicrhau bod gan y Cynllun ffocws cydlynol i'r holl bolisiau weithio tuag at ei gyflawni, bydd gweledigaeth gref a chlir ar gyfer y dyfodol wrth galon y ddogfen. Dylai'r weledigaeth nodi disgrifiad uchelgeisiol sy'n benodol i'r ardal o sut le fydd yr Ynys ar ddiwedd cyfnod y Cynllun.

Rhaid i'r weledigaeth fod yn gyson â chynllun corfforaethol y Cyngor a pholisiau cyd-destunol allweddol eraill fel yr amlinellir ym mhennod 2. Dylid darllen y weledigaeth hefyd fel dilyniant i'r weledigaeth a nodir yn y CDLIC a fabwysiadwyd. Yn olaf, dylai ddarparu dimensiwn gofodol sy'n sicrhau ei fod yn unigryw i Ynys Môn.

Bydd y weledigaeth yn cael ei mireinio wrth i'r Cynllun fynd rhagddo er mwyn adlewyrchu tystiolaeth sy'n dod i'r amlwg yn well ac ymgorffori cyfraniadau rhanddeiliaid.

Y Weledigaeth arfaethedig ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol yw:

Erbyn 2039, bydd Ynys Môn yn Ynys o gymunedau bywiog, dwyieithog ac ymgysylltiol lle bydd pobl yn dewis byw, gweithio ac ymweld. Bydd yr Ynys wedi:

- a) Cadw a gwella cymeriad unigryw'r Ynys, wedi'i strwythuro o amgylch yr aneddiadau allweddol a nodwyd ar gyfer twf ac ardal wledig helaeth sy'n cynnwys aneddiadau a phentrefi llai
- b) Gwarchod ei bioamrywiaeth a'i hasedau amgylcheddol allweddol, gan gynnwys Tirwedd Genedlaethol Ynys Môn a safleoedd tirwedd ac ecolegol dynodedig a safleoedd eraill heb eu dynodi
- c) Hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg mewn bywyd bob dydd a sicrhau bod hyn yn cael ei ystyried mewn penderfyniadau cynllunio
- d) Cefnogi dylunio o ansawdd uchel mewn datblygiadau newydd gan gynnwys darpariaeth ddigonol o fannau agored hygyrch a seilwaith gwyrdd a glas
- e) Darparu digon o dai o'r mathau a'r deiliadaethau cywir i ddiwallu anghenion lleol, gan gynnwys ar gyfer y boblogaeth sy'n heneiddio, tai fforddiadwy a'r gymuned sipsiwn a theithwyr

- f) Cefnogi'r gwaith o ddatblygu a manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd economaidd a chymdeithasol a ddaw yn sgil datblygiadau niwclear newydd yn Wylfa a datblygiadau cysylltiedig
- g) Lleihau'r angen i deithio (yn enwedig mewn car) drwy leoli datblygiadau newydd yn briodol, a chefnogi'r gwaith o ddarparu gwasanaethau a chyfleusterau yn agos at lle mae eu hangen, gan gydnabod y bydd angen i gymuned Ynys deithio rhywfaint mewn car o hyd
- h) Cyfrannu at liniaru newid hinsawdd drwy gefnogi datblygiad ynni adnewyddadwy a charbon isel sydd wedi'i leoli'n sensitif, gan gynnwys datblygiadau yn Wylfa yn y dyfodol
- i) Cefnogi economi amrywiol gyda swyddi o ansawdd uchel, yn seiliedig ar ddiwydiannau arbenigol
- j) Cefnogi'r diwydiant twristiaeth drwy barhau i ddenu ymwelwyr i'r Ynys, a sicrhau bod effeithiau twristiaeth yn cael eu rheoli a'u lleihau
- k) Manteisio i'r eithaf ar fanteision dynodiadau Porthladd Rhydd a pharth twf Deallusrwydd Artiffisial

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- Ydych chi'n cytuno â'r weledigaeth arfaethedig?
- A yw'n canolbwyntio ar y materion cywir?
- Oes unrhyw beth ar goll?

Pennod 6

Amcanion

6.0 Cyflwyniad

Mae'r adran hon o'r ddogfen yn nodi amcanion drafft y Cyngor. Bydd yr amcanion drafft yn sicrhau bod y weledigaeth ddrafft a nodir ym mhennod 5 yn cael ei gwireddu. Bydd y weledigaeth a'r amcanion yn sail i'r CDLI. Datblygwyd yr amcanion yng nghyd-destun y materion, y cyfleoedd a'r heriau allweddol a nodwyd ym mhennod 4. Mae cysylltiad clir rhwng yr amcanion drafft a'r Cynllun Corfforaethol, Cymru'r Dyfodol, Polisi Cynllunio Cymru a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

6.1 Thema: Cefnogi Economi Gynaliadwy a Bywiog

6.1.1 Mae'r amcanion yn yr adran hon wedi'u cynllunio i gynnal economi gydnherth a ffyniannus i sicrhau cyflenwad cadarn o swyddi a chefnogi busnesau lleol.

Amcan 1: Annog ffyniant economaidd drwy gefnogi busnesau presennol a denu buddsoddiad newydd i wella sgiliau a chyfleoedd gwaith ar yr Ynys a, thrwy wneud hynny, galluogi cadw'r boblogaeth oed gweithio a chyfrannu at gymunedau mwy cynaliadwy a hyfyw.

6.1.2 Mae Amcan 1 yn ceisio darparu amrywiaeth o swyddi lleol diogel i drigolion Ynys Môn. Mae'n cydnabod y bydd darparu cyflogaeth leol yn helpu i gadw pobl oedran gweithio ar yr Ynys. Mae'n cysylltu â'r amcan strategol o hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi Ynys Môn yng Nghynllun y Cyngor.

Amcan 2: Parhau i ddarparu cyfleoedd datblygu ar gyfer arallgyfeirio'r economi wledig ar yr un pryd â darparu cymorth i ddiwydiannau gwledig sylfaenol fel ffermio i sicrhau eu hyfywedd a'u cadernid parhaus

6.1.3 Mae Amcan 2 yn darparu cymorth penodol i'r economi wledig. Mae'n cefnogi arallgyfeirio.

Amcan 3: Cefnogi datblygiadau sy'n gwella bywiogrwydd a hyfywedd strydoedd a chanol trefi Ynys Môn gyda'r bwriad o wella a diogelu canolfannau manwerthu lleol ar yr Ynys

- 6.1.4 Mae Amcan 3 yn cydnabod pwysigrwydd canol trefi Ynys Môn fel canolfannau adwerthu. Mae'n ceisio mynd i'r afael â gostyngiad yn nifer yr ymwelwyr a sicrhau bod canol trefi'n cael eu cynnal fel canolbwyntiau cymunedol a chanolfannau economaidd hyd yn oed mewn marchnad adwerthu sy'n newid.

Amcan 4: Cefnogi datblygiadau twristiaeth priodol o safon uchel a fydd yn cyfrannu at dwf cynaliadwy'r economi ymwelwyr gan sicrhau bod y nodweddion sy'n cyfrannu at atyniad yr Ynys fel cyrchfan yn cael eu diogelu'n ddigonol.

- 6.1.5 Mae Amcan 4 yn rhoi cefnogaeth glir i dwf yr economi ymwelwyr. Mae'n ceisio gwella arlwy Ynys Môn fel cyrchfan i dwristiaid ond mae'n cydbwyso hyn â'r angen i ddiogelu'r hyn sy'n creu'r galw ymysg twristiaid. Mae Ynys Môn yn cael ei gwerthfawrogi am ei thirweddau dramatig a rhaid i'r Cynllun sicrhau bod yr asedau allweddol hyn yn cael eu diogelu'n briodol.

Amcan 5: Cefnogi'r gwaith o gyflawni'r cyfleoedd buddsoddi strategol a ddarperir gan Ddynodiad Porthladd Rhydd a datblygiad yn Wylfa. Mae hyn yn cynnwys seilwaith galluogi.

- 6.1.6 Yn gysylltiedig ag Amcan 1, mae Amcan 5 yn darparu cefnogaeth glir a phenodol ar gyfer darparu'r cyfleoedd buddsoddi strategol allweddol sydd ar gael ar Ynys Môn.

6.2 Thema: Sicrhau mynediad at Gartrefi addas

- 6.2.1 Mae'r amcanion yn yr adran hon yn dangos sut bydd y Cynllun yn gwneud Ynys Môn yn lle gwyh i fyw ynddo drwy ddarparu tai addas gyda digon o seilwaith addas i hybu ffyrdd cynaliadwy o fyw.

Amcan 6: Hwyluso'r gwaith o ddarparu amrywiaeth a chymysgedd o dai sydd eu hangen i ddiwallu'r galw am dai mewn ardaloedd trefol a gwledig. Bydd cartrefi o'r fath yn gallu gwrthsefyll yr hinsawdd ac yn hygyrch i wasanaethau a chyfleusterau sydd eu hangen ar breswylwyr yn ogystal ag ystyried anghenion a gofynion arbenigol poblogaeth sy'n heneiddio a'r angen i ddarparu digon o dai fforddiadwy

- 6.2.2 Mae Amcan 6 yn ceisio sicrhau bod ystod a chymysgedd addas o dai yn cael eu darparu i ddiwallu anghenion amrywiol yr Ynys. Bydd angen i'r Cynllun gael ei ategu gan dystiolaeth o anghenion tai'r Ynys, gan gynnwys asesu'r angen am dai

fforddiadwy. Bydd yn ceisio diwallu anghenion am lety arbenigol a'r angen am lety i Sipsiwn a Theithwyr.

6.3 Thema: Seilwaith i gefnogi uchelgeisiau

- 6.3.1 Mae'r amcanion y themau hon wedi'u cynllunio i sicrhau bod datblygiad yn cael ei gefnogi'n briodol gan seilwaith hanfodol.

Amcan 7: Sicrhau bod seilwaith ffisegol, cymdeithasol/cymunedol, digidol, gwyrdd a glas strategol a lleol digonol ar waith i gefnogi twf yn ardal y Cynllun yn y dyfodol

- 6.3.2 Bydd Amcan 7 yn sicrhau bod seilwaith ategol yn ystyriaeth allweddol i'r Cynllun. Mae'r amcan hwn yn ymdrin â'r mathau o seilwaith "traddodiadol" sy'n cael eu hystyried fel arfer gan CDLI, ond mae hefyd yn ymdrin â seilwaith gwyrdd a glas (fel parciau, afonydd a thraethau), gan godi hyn i'r un lefel ag anghenion seilwaith eraill a mynnu bod atebion sy'n seiliedig ar natur yn cael eu hystyried. Mae'r amcan hefyd yn cefnogi sail cyfraniadau gan ddatblygwyr yn y dyfodol i gefnogi datblygiad.

Amcan 8: Sicrhau, cyn belled â phosibl, bod datblygiadau newydd yn cael eu lleoli i leihau'r angen i deithio a'u bod wedi'u dylunio i fod yn addas ar gyfer cerdded neu feicio, gyda chyfleusterau wedi'u lleoli wrth ymyl lle mae pobl yn byw

- 6.3.2 Mae Amcan 8 yn cydnabod yr angen i wneud bywyd bob dydd mor syml a hawdd â phosibl. Bydd yn helpu i sicrhau bod y CDLI yn cyflawni newid moddol. Mae'n adlewyrchu'r angen i gefnogi teithio llesol a bydd yn helpu i gyflawni amcanion amgylcheddol ac iechyd ehangach y Cyngor.

6.4 Thema: Ymateb i Hinsawdd sy'n Newid

- 6.4.1 Mae'r amcanion yn yr adran hon yn dangos sut y bydd y Cynllun yn ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd.

Amcan 9: Cefnogi mesurau i leihau allyriadau carbon a chanlyniadau newid yn yr hinsawdd, gan ymateb i gynhesu byd-eang a chefnogi cymdeithas i addasu'r ffordd mae'n gweithio, yn byw ac yn defnyddio tir, gan feithrin cadernid rhag effeithiau hinsawdd sy'n newid.

- 6.4.2 Mae Amcan 9 yn adlewyrchu'r ffaith bod y Cyngor wedi datgan argyfwng hinsawdd. Mae hefyd yn adlewyrchu'r amcan strategol yng Nghynllun y Cyngor

i ymateb i'r argyfwng hinsawdd a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net. Bydd gan y CDLI rôl allweddol yn cynorthwyo'r Cyngor i fynd i'r afael â newid hinsawdd. Mae hyn yn ymwneud â lleihau allyriadau carbon, lliniaru effaith newid hinsawdd a gwneud Ynys Môn yn fwy gwydn i'w heffeithiau.

Amcan 10: Cefnogi'r broses o bontio i economi carbon isel. Cefnogi'r gwaith o gynhyrchu ynni adnewyddadwy a charbon isel drwy hwyluso'r gwaith o ddatblygu seilwaith priodol sy'n gwireddu manteision lleol ystyrllon ac yn lliniaru effeithiau negyddol.

6.4.3 Mae Amcan 10 yn darparu cymorth lefel uchel ar gyfer ynni adnewyddadwy a charbon isel i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd. Mae'n sicrhau bod ymrwymïadau'r Cyngor i ddarparu ynni adnewyddadwy yn cael eu hadlewyrchu yn y CDLI.

6.5 Thema: Diogelu a Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a'i Diwylliant

6.5.1 Mae'r amcanion y themau hon yn ceisio sicrhau bod y system gynllunio yn chwarae ei rhan wrth hyrwyddo'r iaith Gymraeg ar yr Ynys.

Amcan 11: Sicrhau bod datblygiadau'n cael eu cynllunio'n briodol i alluogi'r Gymraeg i ddatblygu a ffynnu, gan wneud cyfraniad cadarnhaol at gyflawni targed cenedlaethol Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

6.5.1 Mae Amcan 11 yn darparu fframwaith i'r Cynllun er mwyn gallu ystyried sut y gall ymateb i'r nod o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yng Nghymru ac yn benodol yn Ynys Môn. Mae hefyd yn adlewyrchu'r amcan strategol o gynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith fel y nodir yng Nghynllun y Cyngor.

6.6 Thema: Gwarchod yr Amgylchedd Naturiol a Hanesyddol a Rheoli Adnoddau

6.6.1 Mae'r amcanion yn yr adran hon yn ceisio taro'r cydbwysedd rhwng caniatáu datblygu a newid, gan ddiogelu nodweddion unigryw amgylchedd Ynys Môn ar yr un pryd.

Amcan 12: Diogelu a gwella bioamrywiaeth yr Ynys drwy sicrhau bod effeithiau'r datblygiad yn cael eu hosgoi a'u lliniaru lle bo angen. Cyfrannu at gynnal rhwydweithiau ecolegol cydnerth a chysylltiedig a gwella seilwaith gwyrdd fel rhan o ddatblygiad.

- 6.6.2 Mae Amcan 12 yn ymateb i ofynion Deddf yr Amgylchedd (Cymru) i gynnal a gwella bioamrywiaeth ac i hyrwyddo cydnertheddd ecosystemau. Mae'n ceisio atal, a gwrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth drwy sicrhau bod datblygiadau newydd yn cael effaith gadarnhaol ar rwydweithiau presennol.

Amcan 13: Diogelu'r amgylchedd hanesyddol drwy sicrhau bod unrhyw ddatblygiad arfaethedig a allai effeithio ar asedau hanesyddol yn cael ei arwain gan fuddiannau gorau'r asedau hynny ac yn parchu cymeriad a natur unigryw lleol

- 6.6.3 Mae Amcan 13 yn ceisio sicrhau bod asedau hanesyddol a'r amgylchedd hanesyddol yn cael eu diogelu a'u gwarchod yn barhaus. Mae'n cydnabod cyfraniad yr asedau hyn at rinweddau unigryw'r Ynys.

Amcan 14: Diogelu adnoddau mwynol rhag cael eu sterileiddio gan sicrhau bod banc tir digonol o fwynau agregau yn cael ei gynnal yn unol â'r gofynion presennol i ddiwallu anghenion cymdeithas yn gynaliadwy

- 6.6.4 Mae Amcan 14 yn cydnabod yr angen i ystyried cyflenwi deunyddiau i gefnogi datblygiad.

Amcan 15: Hwyluso darpariaeth ddigonol o gyfleusterau rheoli gwastraff cynaliadwy a fydd yn cyfrannu at ailddefnyddio ac ailgylchu cymaint â phosibl o wastraff a, thrwy wneud hynny, symud tuag at economi gylchol.

- 6.6.5 Mae Amcan 15 yn cydnabod pwysigrwydd yr economi gylchol ac yn darparu sail iddo gael ei wreiddio mewn cynigion datblygu yn y dyfodol.

Amcan 16: Hyrwyddo a chefnogi iechyd a lles yr holl breswylwyr drwy sicrhau bod lleoedd yn cael eu dylunio a'u datblygu i gefnogi ffyrdd egnïol o fyw a chymunedau cysylltiedig drwy integreiddio safonau uchel o amwynder a meithrin amgylcheddau diogel i bawb

- 6.7.2 Bwriad Amcan 16 yw sicrhau bod dewisiadau ffordd iach o fyw yn cael eu cefnogi gan y CDLI, fel darparu cyfleoedd teithio llesol a sicrhau mynediad rhwydd at fannau agored, ond hefyd hyrwyddo cwrmpas rhyngweithio cymdeithasol yn y gymuned. Mae ganddo gysylltiad clir ag amcan strategol gofal cymdeithasol a lles Cynllun y Cyngor.

Amcan 17: Sicrhau bod cymunedau'n cael ystod o gyfleusterau allweddol sy'n darparu mynediad digonol i hamdden, adloniant, diwylliant, iechyd, addysg a mannau agored cyhoeddus. Dylai datblygiad a allai effeithio ar y defnydd o gyfleusterau o'r fath a'u hargaeledd geisio gwella'r ddarpariaeth.

6.7.3 Mae Amcan 17 yn ceisio sicrhau bod lleoedd yn ymarferol ac yn braf i fyw ynddynt. Mae'n ceisio sicrhau bod seilwaith cymunedol digonol ar waith, a'i fod yn cael ei ddiogelu. Mae'n cydnabod bod angen darparu seilwaith lleol digonol i gynnal ffyrdd cynaliadwy o fyw.

Amcan 18: Mabwysiadu dull creu lleoedd er mwyn gallu datblygu aneddiadau bywiog sy'n darparu dyluniad da sy'n unigryw yn lleol, sy'n adlewyrchu cyddestun, cymeriad a lleoliad, sy'n sicrhau mynediad a symudiad priodol, ac sy'n cyfrannu at gyflawni aneddiadau cynaliadwy sy'n eu gwneud yn fwy deniadol fel lleoedd i fyw a gweithio ynddynt.

6.7.4 Mae Amcan 18 yn adlewyrchu pwysigrwydd lle. Mae'n ceisio sicrhau bod y CDLI yn ymgorffori creu lleoedd yn briodol fel elfen ganolog o'r Cynllun. Nod y dull creu lleoedd hwn yw llywio twf cynaliadwy yn yr ardaloedd cywir - un o brif egwyddorion cynllunio Polisi Cynllunio Cymru.

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- Ydych chi'n cytuno â'r amcanion hyn?
- A oes unrhyw rai ar goll?

Pennod 7

Cyfeiriad Polisi Arfaethedig

7.0 Cyflwyniad

Mae'r bennod hon o'r adroddiad yn rhoi trosolwg o'r pynciau allweddol y bydd polisiâu'n cael eu datblygu ar eu cyfer yn y CDLI newydd. Cânt eu grwpio yn ôl thema ac maent wedi'u cysylltu'n glir â'r amcanion strategol.

Ar gyfer pob thema a maes pwnc, darperir crynodeb lefel uchel o'r pwnc, ochr yn ochr â:

- throsolwg o'r cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol,
- newidiadau arfaethedig i bolisi/dull gweithredu presennol y CDLIC, a'r
- dystiolaeth sydd ei hangen i gefnogi'r cyfeiriad polisi arfaethedig yn y dyfodol.

Bydd ystyriaeth lawn o'r gofynion polisi penodol yn cael ei chynnwys yn y ddogfen Strategaeth a Ffefrir.

7.1 Thema: Cefnogi Economi Gynaliadwy a Bywiog

Trosolwg

7.1.1 Mae'r CDLI yn hanfodol i gefnogi gweithgarwch economaidd yr Ynys. Rhaid i'r CDLI ddarparu digon o dir i gefnogi anghenion cyflogaeth dros y 15 mlynedd nesaf. Rhaid iddo sicrhau cadernid rhag amgylchiadau sy'n newid a bod yn ddigon hyblyg i addasu i newidiadau yn yr economi. Rhaid iddo gydnabod a chynllunio ar gyfer effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol y cyfleoedd strategol sylweddol sy'n wynebu'r Ynys, fel dynodi Porthladd Rhydd a datblygiad yn Wylfa.

Bydd yr adran hon o'r CDLI hefyd yn ystyried yr economi ymwelwyr a sut y caiff hyn ei reoli. Mae'r economi ymwelwyr yn cyfrif am gyfran fawr o economi gyffredinol Ynys Môn a dylai'r CDLI helpu i dyfu a chynnal y cynnig i ymwelwyr, gan leihau'r natur dymhorol a chynyddu gwariant yn lleol.

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

7.1.2 Mae polisi cenedlaethol yn datgan y dylai'r system gynllunio sicrhau nad yw twf allbwn a chyflogaeth yng Nghymru yn cael ei gyfyngu gan brinder tir. Mae Porthladd Rhydd Ynys Môn yn gyfle unigryw i ehangu cyflogaeth leol a thyfu economi'r Ynys.

Mae polisi cenedlaethol hefyd yn rhoi'r opsiwn o gyflwyno cyfarwyddyd Erthygl 4 i reoli llety ymwelwyr. Bydd hyn yn cael ei ystyried yn y CDLI newydd.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Bydd angen diwygio polisiâu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd er mwyn dyrannu safleoedd newydd a sicrhau economi gytbwys ar draws yr ardaloedd trefol a gwledig. Bydd yn asesu pa mor briodol yw'r ffiniau adwerthu presennol ac yn cael ei ddiweddarau i reoli'r economi ymwelwyr yn well. Bydd angen i'r CDLI newydd hefyd adlewyrchu'r Porthladd Rhydd sydd newydd gael ei ddynodi. Fel y CDLIC, bydd yn parhau i fynd i'r afael ag anghenion cyflogaeth a gweithlu posibl fydd yn deillio o ddatblygu cyfleusterau niwcLEAR yn Wylfa. Bydd y Cynllun hefyd yn cynnwys polisiâu diwygiedig i reoli llety ymwelwyr.

Gofynion tystiolaeth

- 7.1.3. Mae Adolygiad Tir Cyflogaeth diwygiedig wedi cael ei baratoi ochr yn ochr â rhagolygon economaidd o dwf a thueddiadau. Mae hwn wedi cael ei ddefnyddio i ddatblygu'r senarios yn adrannau olaf y ddogfen hon. Agwedd allweddol ar ystyried yr economi a chyflogaeth yw'r agwedd drawsffiniol - gan gynnwys effeithiau Wylfa ac o bosibl y Porthladd Rhydd - felly bydd trafodaethau parhaus gyda Chyngor Gwynedd ac awdurdodau eraill yng Ngogledd Cymru yn parhau.
- 7.1.4 Bydd astudiaeth adwerthu newydd yn cael ei pharatoi i asesu anghenion adwerthu'r Ynys ac i helpu i lywio ffiniau canol trefi mwy lle mae siopau a defnyddiau cysylltiedig eraill yn cael eu diogelu.
- 7.1.5 Bydd data ynghylch nifer a gwasgariad ail gartrefi a llety gwyliau yn cael ei gasglu i ystyried y dull gorau o reoli llety twristiaeth yn ardal y Cynllun.

7.2 Thema: Sicrhau mynediad at Gartrefi addas

Trosolwg

- 7.2.1 Mae'r polisi cynllunio cenedlaethol yn datgan bod yn rhaid i awdurdodau cynllunio lleol ddatblygu polisiâu tai i ymateb i'r heriau a'r amgylchiadau sy'n amlwg yn eu hardaloedd mewn lleoliadau penodol. Bydd angen i bolisiâu a chynigion y Cynllun ddarparu fframwaith ar gyfer darparu amrywiaeth a chymysgedd o gartrefi newydd (gan gynnwys cartrefi fforddiadwy) a llety tai sy'n seiliedig ar dystiolaeth o angen.

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

- 7.2.2 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn datgan bod yn rhaid i ofynion tai fod yn seiliedig ar dystiolaeth a mynegi'n glir nifer y tai marchnad a fforddiadwy sydd eu hangen yn yr ardal dros gyfnod y Cynllun. Mae'n datgan y bydd Amcanestyniadau Aelwydydd diweddaraf Llywodraeth Cymru ar lefel awdurdodau lleol ar gyfer Cymru, ochr yn ochr â'r Asesiad diweddaraf o'r Farchnad Dai Leol, yn rhan bwysig o sylfaen dystiolaeth y Cynllun. Ochr yn ochr â hyn, gellir cynnwys tystiolaeth berthnasol arall sy'n ystyried effaith rhai dewisiadau polisi. Mae hyn yn ymwneud ag effaith benodol cyfleoedd mawr fel datblygu cyfleusterau niwcLEAR yn Wylfa, presenoldeb y Porthladd Rhydd ac effaith gysylltiedig y Rhaglen Ynys Ynni ar anghenion tai.
- 7.2.3 Mae PCC yn nodi bod yn rhaid i awdurdodau cynllunio lleol ddatblygu polisiâu i gwrdd â'r heriau a'r amgylchiadau penodol sy'n amlwg yn eu hardaloedd mewn lleoliadau penodol. Mae angen cymuned am dai fforddiadwy yn ystyriaeth gynllunio berthnasol y mae'n rhaid ei hystyried wrth lunio polisiâu cynlluniau datblygu. Rhaid i'r Cynllun gynnwys targed ar gyfer tai fforddiadwy gan ystyried y gallu i gyflawni a hyfywedd. Mae fforddiadwyedd yn fater hollbwysig yn Ynys Môn y dylai'r CDLI helpu i geisio mynd i'r afael ag ef.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Bydd newidiadau mewn rhagolygon poblogaeth, economaidd ac aelwydydd yn llywio lefel y tai y bydd angen eu darparu drwy gydol cyfnod y Cynllun newydd. Bydd adolygiad o'r dyraniadau yn y CDLI presennol, nad ydynt yn ymrwymadau, yn bwysig. Bydd yn bwysig ystyried newidiadau a wnaed mewn polisi cynllunio cenedlaethol gan gynnwys cyhoeddi Cymru'r Dyfodol, ac ym Mholisi Cynllunio Cymru mewn perthynas â newidiadau i fonitro'r cyflenwad tai a safleoedd sy'n cael eu harwain gan dai fforddiadwy.

Gofynion tystiolaeth

- 7.2.4 Bydd angen cynnal nifer o astudiaethau i ddarparu'r waelodlin ar gyfer polisiâu tai yn y Cynllun newydd. Mae darnau allweddol o dystiolaeth yn cynnwys: LHMA; Asesiad Hyfywedd ar draws y Cynllun, Asesiad o Anghenion Tai; Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr, ac asesiad o safleoedd posibl. Dylid cyfeirio hefyd at Adroddiadau Monitro Blynyddol y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd presennol, sy'n darparu gwybodaeth am gyflawni targedau tai a thai fforddiadwy yn y Cynllun Datblygu Lleol mabwysiedig. Mae angen ystyried astudiaethau eraill

hefyd, fel yr asesiad twf economaidd sy'n ystyried effaith ystyriaethau polisi mawr ar newid mewn poblogaeth.

7.3 Thema: Seilwaith i gefnogi uchelgeisiau twf

Trosolwg

- 7.3.1 Mae sicrhau bod datblygiad yn cael ei gefnogi gan seilwaith ffisegol, cymdeithasol, digidol a gwyrdd a glas digonol yn ystyriaeth allweddol yn y CDLI. Rhaid i'r CDLI sicrhau bod gan y seilwaith presennol y capasiti i ddarparu ar gyfer twf tai a chyflogaeth newydd a, lle nad yw'r capasiti hwnnw'n bodoli, bod gwelliannau'n cael eu gwneud.
- 7.3.2 Mae seilwaith yn y cyd-destun hwn yn cynnwys rhwydweithiau trafnidiaeth, rhwydweithiau cyfleustodau, cyfleusterau addysg (ysgolion cynradd ac uwchradd), cyfleusterau iechyd (meddygon teulu, fferyllwyr), seilwaith cymdeithasol (e.e. neuaddau cymunedol), seilwaith digidol (mynediad i'r rhyngwrdd) a seilwaith gwyrdd a glas (parciau a mannau agored).

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

- 7.3.3 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn datgan y dylid lleoli datblygiadau fel y gellir eu gwasanaethu'n dda gan seilwaith presennol neu arfaethedig. Yn gyffredinol, bydd hyn yn golygu gwneud y defnydd gorau posibl o'r seilwaith presennol neu ystyried sut y gellir cydlynu'r gwaith o ddarparu seilwaith yn effeithiol i gefnogi Cynlluniau Datblygu Lleol. Yn benodol, mae mwy o bwyslais ar gydnabod seilwaith gwyrdd fel rhan o'r seilwaith angenrheidiol i gefnogi datblygiad. Bydd y CDLI hefyd yn cydnabod manteision cysylltedd digidol a gweithio o bell, sy'n gallu lleihau'r angen i deithio, gan ddarparu cyfleoedd i ardaloedd gwledig.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

It is anticipated that the approach to infrastructure taken in the JLDP will be similar in the new LDP. A strategic policy requiring the delivery of infrastructure (and the use of developer contributions to fund this delivery) will be supported by specific policies ensuring the protection and enhancement of infrastructure assets.

Gofynion tystiolaeth

- 7.3.4 Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn paratoi tystiolaeth fanwl i nodi llinell sylfaen y seilwaith. Bydd y llinell sylfaen hon wedyn yn cael ei defnyddio i gefnogi

penderfyniadau ynghylch faint o dwf y gellir ei ddyrannu i ardaloedd penodol o'r Ynys. Bydd trafodaethau parhaus gyda darparwyr seilwaith yn allweddol i bennu safleoedd a ddewisir i'w datblygu a bydd sicrhau bod seilwaith digonol ar waith yn hollbwysig.

7.4 Thema: Ymateb i Hinsawdd sy'n Newid

Trosolwg

- 7.4.1 Er ei bod yn bwysig bod pob polisi yn y Cynllun yn ystyried newid hinsawdd, ystyrir y bydd cael adran benodol gyda gofynion polisi penodol yn sicrhau bod y mater hwn yn cael ystyriaeth briodol mewn unrhyw ddatblygiad sy'n digwydd ar yr Ynys. Disgwylir i'r adran hon o'r Cynllun hefyd gynnwys polisiâu i reoli datblygiadau ynni adnewyddadwy a charbon isel.
- 7.4.2 Bydd angen i'r Cynllun gefnogi mesurau i leihau canlyniadau newid hinsawdd (gan gynnwys perygl llifogydd) ar yr un pryd â helpu i gynyddu'r gallu i addasu i effeithiau yn y dyfodol a meithrin cadernid.

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

- 7.4.3 Mae cefnogaeth genedlaethol a rhanbarthol glir i ymgorffori polisiâu lliniaru ac addasu i'r newid hinsawdd yn y CDLI fel yr amlinellir ym Mhennod 2.
- 7.4.4 Mae Cymru'r Dyfodol yn cydnabod bod perygl llifogydd yn ffactor sy'n cyfyngu ar ddatblygiad. Mae Nodyn Cyngor Technegol 15 (TAN 15) ar Ddatblygu a Pherygl Llifogydd, a ddaeth i rym ym mis Mawrth 2025, yn rhoi arweiniad i awdurdodau lleol ar sut i reoli perygl llifogydd wrth baratoi Cynlluniau Datblygu Lleol a gwneud penderfyniadau cynllunio.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Roedd y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn cynnwys nifer o bolisiâu sydd â'r nod o fynd i'r afael â newid hinsawdd ond nid oedd yn cynnwys adran benodol ar newid hinsawdd.

Roedd y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn cydnabod y risg o lifogydd ac er nad oedd yn cynnwys polisiâu penodol yn ymwneud â llifogydd yn unig, roedd polisiâu drwy gydol y Cynllun yn mynd i'r afael â rheoli a lleihau'r perygl o lifogydd.

Dyma brif egwyddorion y TAN 15 diwygiedig y bydd angen eu hystyried wrth ddatblygu'r Cynllun newydd:

- Dull gweithredu sy'n seiliedig ar risg: mabwysiadu dull rhagweithiol sy'n seiliedig ar risg o ddatblygu, gan gydbwyso rhagolygon risg llifogydd a newid hinsawdd â'r angen am ddatblygu cynaliadwy.
- System sy'n cael ei harwain gan gynllun: ffocws cryfach ar integreiddio'r gwaith o reoli perygl llifogydd yn ystod camau cynharaf y broses gynllunio. Rhaid i Gynlluniau Datblygu Lleol ddyrannu tir yn strategol ar gyfer datblygu gan ddefnyddio tystiolaeth o berygl llifogydd.
- Fframwaith rhagofalus: cyfeirio datblygiad i ffwrdd o ardaloedd lle mae perygl mawr o lifogydd yn nhrefn blaenoriaeth.
- Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio: Caiff y map ei ddiweddarau bob chwe mis ac mae'n cynnwys rhagamcanion ar gyfer newid hinsawdd dros y ganrif nesaf. Dyma'r fframwaith diffiniol ar gyfer asesu perygl llifogydd mewn datblygiadau newydd.

Ystyrir yr angen am bolisi strategol ar risg llifogydd yng ngoleuni'r TAN15 diwygiedig.

Gofynion tystiolaeth

7.4.5 Mae'r Cyngor yn cefnogi datblygiadau ynni adnewyddadwy a charbon isel, a rhagwelir y bydd angen tystiolaeth i gefnogi dyraniadau posibl ar gyfer datblygu ynni adnewyddadwy. Bydd angen diweddarau'r Asesiad Capasiti Ynni Adnewyddadwy. Bydd hefyd angen casglu tystiolaeth i sicrhau nad yw tirwedd unigryw Ynys Môn yn cael ei niweidio gan ddatblygiadau arfaethedig. Bydd effeithiau cronus datblygiadau ynni adnewyddadwy a charbon isel yn cael eu hystyried.

7.4.6 Bydd angen Asesiad Strategol o Ganlyniadau Llifogydd i roi trosolwg manwl o'r perygl llifogydd o bob ffynhonnell (afonydd, arfordirol, dŵr wyneb, ac ati) yn Ynys Môn. Bydd yr Asesiad Strategol o Ganlyniadau Llifogydd yn rhoi arweiniad i'r Cyngor ar sut i fynd ati i ddatblygu mewn ardaloedd sydd â lefelau amrywiol o berygl llifogydd.

7.5 Thema: Diogelu a Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg a'i Diwylliant

Trosolwg

7.5.1 Mae gan y CDLI rôl hollbwysig i'w chwarae o ran hyrwyddo'r Gymraeg ar Ynys Môn. Ochr yn ochr ag amcanion y mae angen eu hystyried o ran iaith, bydd y

CDLI yn cynnwys polisiâu sydd â'r nod o sicrhau bod yr effaith ar y Gymraeg yn parhau i fod yn ystyriaeth berthnasol mewn ceisiadau cynllunio.

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

- 7.5.2 Ystyrir hyrwyddo'r Gymraeg yn rôl ar gyfer cynllunio. Mae gan Ogledd Cymru, ac Ynys Môn yn benodol, rôl allweddol i'w chwarae o ran diogelu a hyrwyddo'r iaith Gymraeg.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Roedd y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn cynnwys polisiâu allweddol a oedd yn ceisio cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg ar Ynys Môn. Fodd bynnag, rhwng 2011 a 2021 bu gostyngiad o 1,155 (1.4%) yn nifer y siaradwyr Cymraeg ar yr Ynys. Mae hyn yn rhannol oherwydd y cynnydd mewn ail gartrefi a gafodd eu creu dros y cyfnod. Er gwaethaf hyn, mae nifer o ardaloedd sydd wedi gweld cynnydd yn nifer y siaradwyr Cymraeg, yn aml mewn lleoliadau sydd wedi gweld twf cryf mewn tai. Mae hyn yn awgrymu y gall twf pellach helpu i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg mewn cymunedau.

Bydd y CDLI newydd yn cynnwys polisiâu gweddol debyg i'r CDLIC gyda'r nod o gefnogi'r Gymraeg. Rhagwelir y bydd yna ffocws ar ddarparu digon o dai a swyddi i alluogi siaradwyr Cymraeg i aros ar yr Ynys.

Gofynion tystiolaeth

- 7.5.3 Bydd y CDLI newydd yn parhau i gynnwys mesurau i gefnogi'r Gymraeg. Ystyrir y bydd data presennol o'r Cyfrifiad, gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Cyngor yn ddigonol i gefnogi hyn ac ni fydd unrhyw dystiolaeth newydd yn cael ei chynhyrchu.

7.6 Thema: Gwarchod yr Amgylchedd Naturiol a Hanesyddol a Rheoli Adnoddau

Trosolwg

- 7.6.1 Rhaid diogelu, hyrwyddo, gwarchod a gwella amgylchedd naturiol ac asedau hanesyddol a diwylliannol Ardal y Cynllun. Bydd angen i'r Cynllun sicrhau bod amcanion y fframwaith polisi ar gyfer cyfleusterau yn diogelu, yn gwarchod, yn hyrwyddo ac yn gwella'r amgylchedd naturiol a hanesyddol, gan gydnabod ei fod yn rhan werthfawr ac annatod o hunaniaeth hanesyddol a diwylliannol yr Ynys.

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

- 7.6.2 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn gofyn am gynlluniau i fynd i'r afael â dirywiad hirdymor a chronig bioamrywiaeth a cholli cynefinoedd, addasu i effeithiau newid hinsawdd a chydabod a mynd i'r afael â'r ffactorau sy'n dylanwadu ar newid yn y dirwedd.
- 7.6.3 O ran yr amgylchedd hanesyddol, mae polisi cenedlaethol yn mynnu bod datblygiadau'n diogelu, yn gwarchod, yn hyrwyddo ac yn gwella'r amgylchedd hanesyddol fel adnodd ar gyfer llesiant cyffredinol cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Dylai polisi lleol ddarparu canllawiau mewn perthynas â dynodiadau statudol, gan adlewyrchu arwyddocâd hanesyddol mwy dynodiadau statudol rhyngwladol, cenedlaethol a lleol, o'i gymharu â dynodiadau lleol.
- 7.6.4 Mae echdynnu mwynau hefyd yn berthnasol i'r amgylchedd naturiol. Mae polisi cenedlaethol yn ei gwneud yn ofynnol cydbwysu'r gofyniad sylfaenol i sicrhau cyflenwad digonol o fwynau â diogelu amwynder a'r amgylchedd.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Disgwylir y bydd dull gweithredu gweddol debyg i'r hyn a nodir yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn cael ei fabwysiadu yn y Cynllun Datblygu Lleol newydd. Mae gan y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd bolisiâu sy'n ceisio nodi a diogelu'r amgylchedd naturiol a hanesyddol pwysicaf a nodweddion y dirwedd, e.e. yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (sydd bellach yn cael ei galw'n Dirwedd Genedlaethol), Ardaloedd Tirwedd Arbennig a Safleoedd Bywyd Gwylt yn ogystal â cheisio diogelu cymeriad y dirwedd yn gyffredinol. Mae hyn yn cynnwys polisiâu sy'n mynd i'r afael â chadwraeth bioamrywiaeth ac amddiffyn yr arfordir.

Gofynion tystiolaeth

- 7.6.5 Mae'r Cyngor angen tystiolaeth wedi'i diweddarau i ddeall yr effaith y gallai cynlluniau ynni adnewyddadwy a charbon isel (gwynt a solar) ei chael ar y dirwedd.
- 7.6.6 Mae hefyd angen tystiolaeth ynghylch seilwaith gwyrdd a mannau agored wedi'i diweddarau i sicrhau bod polisiâu'n adlewyrchu'r polisi a'r canllawiau diweddaraf.
- 7.6.7 Ystyrir bod y polisiâu presennol sy'n ymwneud â'r amgylchedd hanesyddol yn perfformio'n effeithiol ar wahân i'r angen i gynnal adolygiad o derminoleg i

sicrhau eu bod yn cyd-fynd â pholisi cenedlaethol. Mae'r un peth yn wir am bolisiâu mwynau.

7.7 Thema: Hyrwyddo Creu Lleoedd a Lles

Trosolwg

- 7.7.1 Creu lleoedd yw'r cydweithio ar draws sectorau a disgyblaethau i roi ystyriaeth gynhwysfawr i ddatblygu a siapia lleoedd bywiog unigryw yn y dyfodol¹. Mae creu lleoedd wedi dod yn fwyfwy pwysig wrth i'r cysylltiadau ag iechyd a lles gael eu harchwilio yn fwy penodol a'u deall.
- 7.7.2 Rhagwelir y bydd y CDLI newydd yn cynnwys polisiâu sy'n cefnogi mabwysiadu dull creu lleoedd o ddewis safleoedd ac yn ystyried maint a thwf ond hefyd dyluniad datblygiadau unigol. Ategir hyn gan bolisiâu sy'n mynd i'r afael â'r gofynion uniongyrchol i wella llesiant, e.e. drwy ddarparu seilwaith cymdeithasol neu wyrdd.

Cyd-destun cenedlaethol a rhanbarthol allweddol

- 7.7.3 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn mynnu bod creu lleoedd yn creu lleoedd cynaliadwy sy'n ddeniadol, yn gymdeithasol, yn hygyrch, yn egnïol, yn ddiogel, yn groesawgar, yn iach ac yn gyfeillgar. Yn y pen draw, dylai datblygu greu'r amodau i ddod â phobl at ei gilydd, gan wneud iddynt fod eisiau byw, gweithio a chwarae mewn ardaloedd sydd ag ymdeimlad o le a llesiant, gan greu ffyniant i bawb.

Newidiadau o'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Mae gan y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd bolisi llunio lle sy'n gofyn am ddylunio cynaliadwy a chynhwysol. Cefnogir hyn gan Ganllawiau Cynllunio Atodol ar gyfer Ynys Môn ar ddylunio ar gyfer yr amgylchedd trefol a gwledig. Mae hyn yn cynnwys materion fel lleoliad safle, tirwedd, seilwaith, tir y cyhoedd a materion dylunio penodol. Rhagwelir y bydd dull gweithredu gweddol debyg ar gyfer creu lleoedd a dylunio yn cael ei ddefnyddio yn y CDLI newydd.

¹ [Creu Lleoedd | Comisiwn Dylunio Cymru](#)

Gofynion tystiolaeth

7.7.4 Gall y Cyngor ddiweddarau'r canllawiau dylunio presennol yn y Canllawiau Cynllunio Atodol i adlewyrchu anghenion ac ystyriaethau modern yn well, e.e. datblygiadau carbon isel.

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- Ydych chi'n cytuno â'r themâu a ddewiswyd a chyflwyniad y polisiau yn ôl thema?
- A oes unrhyw bolisiau yn y CDLIC y dylid eu cadw yn y CDLI newydd?
- A oes unrhyw dystiolaeth ar goll?
- A oes unrhyw feysydd polisi ar goll?

Pennod 8

Senarios Twf Tai a Chyflogaeth

8.0 Cyflwyniad

Mae'r bennod hon yn ystyried anghenion twf yr Ynys dros gyfnod y Cynllun. Mae'n ystyried yr wybodaeth gyd-destunol a ddarperir ym mhenodau 3 a 4 ac yn ystyried faint o gartrefi a swyddi ychwanegol y gallai fod angen cynllunio ar eu cyfer rhwng 2024 a 2039. Bydd y senarios twf a gyflwynir yn dylanwadu ar faint o dir sydd ei angen ar gyfer datblygiadau preswyl a chyflogaeth dros gyfnod y Cynllun. Mae'r senarios twf hyn yn sail i strategaeth y CDLI.

Mae'n bwysig bod yr angen am gartrefi a lefelau cyflogaeth yn cael eu hystyried gyda'i gilydd i sicrhau patrymau datblygu cynaliadwy. Mae adrannau cychwynnol y bennod hon yn ystyried y cyd-destun presennol a thueddiadau blaenorol y dylid eu hystyried wrth osod targedau tai a chyflogaeth. Mae'r adrannau olaf yn cyflwyno'r senarios.

8.1 Targedau blaenorol (Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd)

8.1.1 Roedd Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd blaenorol Ynys Môn a Gwynedd yn ceisio darparu **7,184 o unedau tai newydd**. Roedd hyn yn cyfateb i darged o 3,480 o unedau newydd ar Ynys Môn, sef cyfradd o **232** o anheddau y flwyddyn.

8.1.2 Fodd bynnag, dim ond 3 gwaith y mae'r gofyniad dangosol blynyddol o **232** wedi cael ei fodloni (a rhagori arno). Cyfanswm cronrus y cyflawniadau ar gyfer Ynys Môn (hyd at 2024) yw **2,697**, sy'n golygu bod diffyg o **551** ar hyn o bryd o'i gymharu â'r gofyniad cyfartalog blynyddol cronrus.

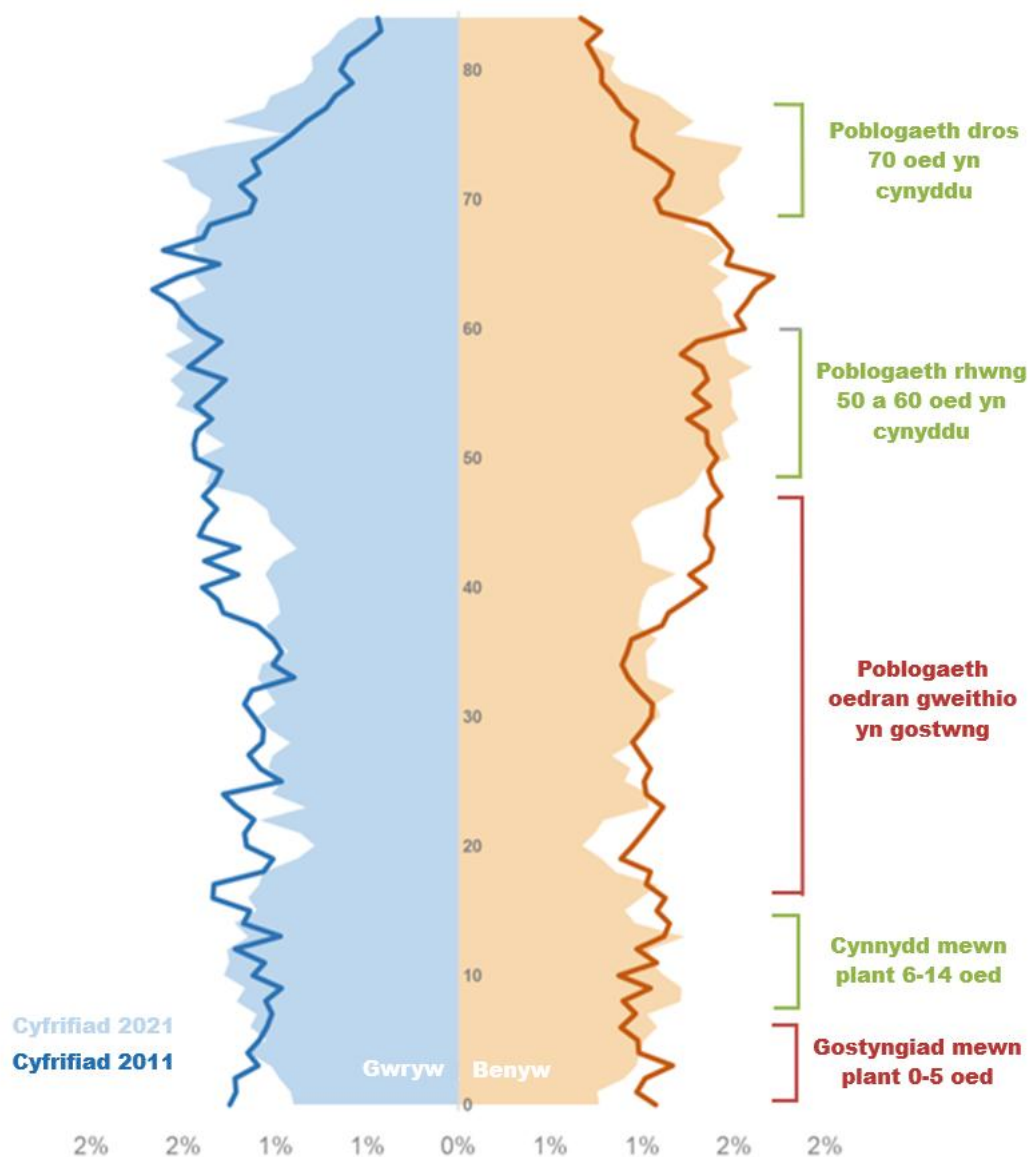
8.1.3 Bu diffyg yn y ddarpariaeth tai ar safleoedd a ddyrannwyd yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd ac mae cyfran fwy o lawer o dai wedi cael eu darparu ar hap-safleoedd o'i gymharu â'r hyn a ragwelwyd.

8.1.4 Y gwir gyfradd gyflawni gyfartalog dros gyfnod y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd hyd at 2024 yw **193** o anheddau y flwyddyn.

8.2 Tueddiadau demograffig

8.2.1 Yng Nghyfrifiad 2021, **68,878** oedd poblogaeth Ynys Môn, sef gwahaniaeth o -1.3% ers Cyfrifiad 2011, sy'n cyfateb i ostyngiad o 874 o bobl. Mae'r gostyngiad hwn yn is na'r hyn a welwyd rhwng Cyfrifiad 1991 a Chyfrifiad 2001 (-3.3%).

8.2.2 Rhwng 2011 a 2021, cynyddodd oedran cyfartalog (canolrifol) Ynys Môn dair blynedd, o 45 i 48 oed. Mae hyn yn uwch na'r oedran cyfartalog cenedlaethol (canolrifol) o 42 oed.

Ffigur 2: Strwythur poblogaeth Ynys Môn

8.2.3 Mae newid yn y boblogaeth ar Ynys Môn wedi cael ei sbarduno gan gyfuniad o fudo mewnol i ac o fannau eraill yn y DU, a newidiadau i'r cydbwysedd rhwng genedigaethau a marwolaethau (newid naturiol). Y prif ffactorau sy'n sbarduno hyn yw gostyngiad yn y boblogaeth oedran gweithio (pobl oed gweithio yn symud o'r ardal) a chynnydd yn y boblogaeth mewn grwpiau oedran hŷn (pobl sydd wedi ymddeol).

Gostyngiad yn y boblogaeth oed gweithio

8.2.4 Rhwng 2011 a 2021, gostyngodd y boblogaeth oedran gweithio (rhwng 16 a 64 oed) 8%, neu tua 3,300 o bobl. Roedd hyn yn cael ei sbarduno gan ddau grŵp oedran:

- Nifer y bobl rhwng 35 a 49 oed) yn gostwng 17% (o tua 13,300 i 11,000)
- Nifer yr oedolion ifanc (15-29 oed) yn gostwng 14% (o tua 11,300 i 9,800)

Poblogaeth gynyddol mewn grwpiau oedran hŷn

8.2.5 Rhwng 2011 a 2021, bu **cynnydd o 16%** yn y boblogaeth 65 oed a hŷn, a **chynnydd o 24%** yn y boblogaeth 70 oed a hŷn.

8.2.6 Gyda'i gilydd, mae'r boblogaeth sy'n heneiddio yn creu straen ar wasanaethau, yn enwedig mewn ardaloedd fel Gogledd yr Ynys. Yn y tymor hir, byddai'n tanseilio gallu'r Ynys i ddenu cyflogwyr os yw'r gweithlu y gellir dibynnu arno yn lleihau.

8.3 Tueddiadau economaidd

8.3.1 Yng Nghyfrifiad 2021, amcangyfrifwyd bod 30,865 o bobl economaidd weithgar ar Ynys Môn; o'r rhain, cofnodwyd bod 1,662 yn ddi-waith. Roedd ychydig dros 26,000 o bobl 16 oed a hŷn yn cael eu hystyried yn 'economaidd anweithgar'.

8.3.2 Mae'r amcangyfrifon diweithdra diweddaraf gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol yn dangos, yn dilyn dirwasgiad 2008, bod y cyfraddau diweithdra ar Ynys Môn yn dal yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol, ond ers 2014 mae'r gyfradd diweithdra ar Ynys Môn wedi bod yn gyson â'r duedd genedlaethol.

8.3.3 Dros y ddau ddegawd diwethaf, mae nifer sylweddol o ddiwydiannau wedi cau, gyda dros 2,300 o swyddi uniongyrchol wedi cael eu colli. Mae hyn wedi gadael economi heb lawer o gyflogwyr mawr yn y sector preifat a dibyniaeth ar y sector cyhoeddus. Mae Ynys Môn yn cael ei dominyddu gan yr economi sylfaenol dymhorol, ac yn enwedig twristiaeth, gyda dros 300,000 o ymwelwyr i'r Ynys ar adegau prysur o'i gymharu â phoblogaeth o 69,000.

Blwyddyn	Cwmni	Swyddi a gollwyd
2004	Octel	100 i 120
2008	Peboc	60
2008	Eaton Electrical	265
2009	Alwminiwm Môn	300 i 400
2013	Welsh Country Foods	300 i 350
2015	Wylfa	300 i 350
2019	Rehau	100
2019	Marco Cable Management	40
2022	Orthios	120
2023	2-Sisters	730
Cyfanswm	-	2,315 i 2,535

Tabl 1: Swyddi a gollwyd ar Ynys Môn o ganlyniad i gau gweithfeydd ers 2004

8.3.4 Nid oes swyddi wedi dod yn lle'r rhain, gan adael economi sy'n ddibynnol iawn ar y sector cyhoeddus a chontractau'r sector cyhoeddus (lled-gyhoeddus), gydag ychydig iawn o gyfleoedd i gamu ymlaen yn y sector preifat.

Ffigur 3: Diffyg cyfleoedd yn y sector preifat

8.4 Senarios arfaethedig

8.4.1 Mae angen i'r CDLI gynllunio ar gyfer anghenion tai a chyflogaeth yn y dyfodol. Ffordd addas o bennu faint o dwf sy'n debygol o ddigwydd yw drwy ystyried rhagolygon cyflogaeth a phoblogaeth.

8.4.2 Mae'r Cyngor wedi cynhyrchu Asesiad o'r Farchnad Dai Leol (LHMA), ac wedi comisiynu dadansoddiad a rhagolygon gan Edge Analytics (EA) ac Oxford Economics (OE).

Asesiad o'r Farchnad Dai Leol (LHMA)

8.4.3 Mae'r Asesiad o'r Farchnad Dai Leol drafft yn darparu dadansoddiad eang o Farchnad Dai Ynys Môn, gan ystyried y gofynion hirdymor ar gyfer tai ar Ynys Môn. Ar hyn o bryd mae yn nwylo Llywodraeth Cymru i'w gymeradwyo. Mae'n cwmpasu'r cyfnod rhwng 2023 a 2028. Mae'n cael ei baratoi gan ddefnyddio pecyn cymorth LHMA safonol a ddarperir gan Lywodraeth Cymru. Mae adnodd yr Asesiad o'r Farchnad Dai Leol yn dadansoddi anghenion tai mewn Ardaloedd Marchnad Dai penodol ar Ynys Môn. Mae'r ardaloedd hyn yn rhanbarthau lle mae pobl fel arfer yn byw ac yn symud heb newid swyddi. Mae naw ardal o'r fath ar Ynys Môn.

- 8.4.4 Mae adnodd yr Asesiad o'r Farchnad Dai Leol yn cyfrifo'r ffigurau angen am dai ar gyfer Ynys Môn ar sail tri senario rhagolygon aelwydydd: Amcanestyniadau Llywodraeth Cymru - Prif, Uwch ac Is
- 8.4.5 O dan y Prif amrywiolyn, yr angen blynyddol am dai ar Ynys Môn yw **269 o anheddau y flwyddyn** dros y 5 mlynedd nesaf. Mae hyn wedi'i rannu rhwng tai fforddiadwy (248 o unedau) a'r farchnad (21 o unedau). O dan y senario uwch, yr angen yw 310 o anheddau y flwyddyn dros y 5 mlynedd nesaf wedi'u rhannu rhwng tai fforddiadwy (263 uned) a'r farchnad (47 uned). O dan y senario is, yr angen yw 236 o anheddau y flwyddyn dros y 5 mlynedd nesaf, pob un ohonynt yn dai fforddiadwy.
- 8.4.6 Y rhagamcaniad a ffefrir gan y LHMA drafft yw'r prif amrywiad. Roedd yna ffafriaeth sylweddol i fabwysiadu'r amrywiad uwch mewn ymgynghoriad ar yr Asesiad o'r Farchnad Dai Leol, ond gan ystyried y gostyngiad yn y boblogaeth rhwng 2011 a 2021, ystyriwyd mai'r prif amrywiad oedd y dewis mwyaf priodol.
- 8.4.7 Mae'r Asesiad o'r Farchnad Dai Leol drafft yn nodi bod problem sylweddol o ran fforddiadwyedd ar yr Ynys. Mae prisiau tai ar gyfartaledd dros 7 gwaith yr incwm cyfartalog. Mae cyfuniad o gyflogau isel a phrisiau tai uchel, sydd wedi cael eu sbarduno ymhellach gan fewnfudo, yn arwain at farchnad dai ystumiedig lle mae'r LHMA yn cynnig y dylai 89% o'r ddarpariaeth tai fod yn dai fforddiadwy. Nid yw'n glir sut y gellid ariannu cyfran mor uchel o dai fforddiadwy.
- 8.4.8 Pe eid ar drywydd twf uwch mewn tai ar y farchnad agored, gallai hyn arwain at:
- a) Tai'r farchnad agored mwy fforddiadwy (i'w prynu a'u rhentu), a
 - b) Mwy o hyfywedd o ran darparu tai fforddiadwy (h.y. tai â chymhorthdal)

Y Dull Safonol

- 8.4.9 Nid oes ateb syml o ran pa lefel o dwf tai marchnad fyddai'n cefnogi darparu tai fforddiadwy. Yn Lloegr, caiff yr angen am dai ei gyfrifo gan ddefnyddio'r "Dull Safonol" sy'n pennu'r angen am dai sy'n gysylltiedig â fforddiadwyedd tai yn yr ardal leol.
- 8.4.10 Mae fformiwla ragnodedig y llywodraeth y mae'n rhaid i awdurdodau cynllunio lleol yn Lloegr ei defnyddio i nodi eu hanghenion tai lleol blynyddol sylfaenol wedi'i nodi mewn canllawiau cynllunio cenedlaethol ac wedi'i chysylltu â'r Fframwaith Polisi Cynllunio Cenedlaethol.

8.4.11 Mae'r dull yn gyfrifiad polisi, digyfyngiad. Mae'n nodi angen, nid y gofyniad tai terfynol (sy'n gallu amrywio yn dilyn penderfyniadau cynllunio, cyfyngiadau, a chyfleoedd fel twf cyflogaeth).

8.4.12 Y man cychwyn yw "Angen Sylfaenol" o 0.8% o'r stoc dai bresennol. Yna, ceir addasiad fforddiadwyedd yn seiliedig ar gyfartaledd pum mlynedd prisiau tai canolrifol yn erbyn incwm. Ar gyfer pob 1% mae'r gymhareb fforddiadwyedd yn fwy na 4, ac mae'r llinell sylfaen yn cael ei chynyddu 0.95 (95%). Wedyn dyma'r isafswm angen am dai blynyddol.

8.4.13 Gan gymhwyso'r fformiwla hon i Ynys Môn, yr Angen Sylfaenol fyddai 280 o unedau, a byddai'r addasiad fforddiadwyedd yn oddeutu 1.4, gan fynd â chyfanswm yr angen i tua **390 o anheddau bob blwyddyn, neu 5,850 dros gyfnod y Cynllun**. Mae'n amlwg mai dim ond yn Lloegr y mae'r fethodoleg yn berthnasol, ond mae'n feincnod defnyddiol o ran lefel y ddarpariaeth tai y mae Llywodraeth y DU yn credu y byddai ei hangen o ystyried (an)fforddiadwyedd cymharol Ynys Môn.

Senarios Edge Analytics

8.4.14 Mae EA wedi cynhyrchu nifer o senarios i asesu twf tebygol y boblogaeth a chartrefi. Nid yw'r rhain yn cynnwys senario sy'n cael ei arwain gan gyflogaeth yn benodol nac un sy'n ystyried fforddiadwyedd tai. Fodd bynnag, maent yn gwneud cyfres o dybiaethau ynghylch y farchnad lafur. Dyma'r senarios:

Senario	Disgrifiad
LIC-2018	Wedi efelychu prif amcanestyniad 2018 LIC (blwyddyn sylfaen 2018).
LIC-2018 (ailbennwyd)	Yn efelychu prif amcanestyniad 2018 LIC, wedi'i ailbennu i MYE 2023 ac amcangyfrif aelwydydd LIC, gyda'r duedd wreiddiol yn cyfrif ar ôl hynny.
Tuedd - 5 mlynedd	Tybiaethau mudo wedi'u graddnodi o duedd hanesyddol 5 mlynedd (2018/19-2022/23), gan gynnwys addasiad UPC yn elfen fudo ryngwladol MYE (2001/02-2020/21). Mae gan y senario flwyddyn sylfaen o 2023.
Tuedd - 15 mlynedd	Tybiaethau Mudo wedi'u graddnodi o duedd hanesyddol 15 mlynedd (2008/09-2022/23), gan gynnwys addasiad UPC yn elfen fudo ryngwladol MYE (2001/02-2020/21). Mae gan y senario flwyddyn sylfaen o 2023.
Arweinir gan anheddau - 5 mlynedd	Yn modelu'r effaith ar dwf poblogaeth o ganlyniad i dwf anheddau blynyddol cyfartalog o +154 dpa, yn seiliedig ar hanes 5 mlynedd o gwblhau anheddau (2019/20-2023/24). Mae tybiaethau mudo yn cyd-fynd â'r senario Tuedd-5 mlynedd.
Arweinir gan anheddau - 15 mlynedd	Yn modelu'r effaith ar dwf poblogaeth o ganlyniad i dwf anheddau blynyddol cyfartalog o +121 dpa, yn seiliedig ar hanes 15 mlynedd o

Senario	Disgrifiad
	gwblhau anheddau (2019/20-2023/24). Mae tybiaethau mudo yn cyd-fynd â'r senario Tuedd-5 mlynedd.

Ffigwr 4: Senarios Edge Analytics

8.4.15 Mae'r dadansoddiad yn nodi tueddiadau allweddol 2011-2021 o ostyngiad yn y boblogaeth (yn erbyn twf yn genedlaethol) a phoblogaeth sy'n heneiddio. Mae hefyd yn nodi bod amcangyfrifon canol blwyddyn (MYE) wedi goramcangyfrif twf y boblogaeth cyn Cyfrifiad 2021. Cafodd yr MYEs eu hailbennu yn 2023 (h.y. eu hôl-osod) i gyfateb i ganlyniadau gwirioneddol Cyfrifiad 2021.

8.4.16 Mae'r MYEs sydd wedi'u hailbennu yn dangos:

- Roedd cynnydd mewn mudo mewnol ers 2019 wedi'i sbarduno gan fewnlif o Orllewin Swydd Gaer, Caer a Lerpwl
- Roedd hyn wedi sbarduno twf (amcangyfrifedig) yn y boblogaeth ers 2019 - genedigaethau yn gyson is na marwolaethau, felly fel arall byddai'n gostwng yn naturiol
- Mae mudo rhyngwladol yn cael effaith gyfyngedig ar Ynys Môn

8.4.17 Mae amcanestyniadau poblogaeth (ac aelwydydd) swyddogol Llywodraeth Cymru yn seiliedig ar MYEs cyn 2021 (felly mae ganddynt fan cychwyn anghywir) ac maent yn tybio cyfradd genedigaethau sy'n rhy uchel (2.0 yn 2018 gan godi i 2.1 erbyn 2043 tra bod y gyfradd a gofnodwyd yn 1.43 yn 2023).

8.4.18 Felly, mae gwaith EA yn nodi bod angen senarios pwrpasol wedi'u modelu. Mae eu senarios yn cynnwys y tybiaethau canlynol:

- Allgymudo sefydlog o Ynys Môn
- Cyfradd diweithdra sefydlog o 3.8%
- Twf y llafurlu (ar wahân i'r duedd-15 mlynedd) oherwydd twf mewn grwpiau oedran hŷn sy'n parhau i weithio

8.4.19 Mae EA yn cydnabod efallai na fydd y rhain yn bodoli yn wyneb newidiadau sylweddol yn y farchnad lafur neu gyflogaeth.

8.4.20 Mae'r senarios yn arwain at y canlyniadau twf poblogaeth canlynol:

	Newid 2024-2039		Cyfartaledd fesul blwyddyn 2024-2039	
	Newid yn y Boblogaeth	Newid yn y Boblogaeth %	Mudo Net	Newid Naturiol
Arweinir gan anheddau - 5 mlynedd	2,726	3.9%	619	-437
Arweinir gan anheddau - 15 mlynedd	1,661	2.4%	551	-441
Tuedd - 5 mlynedd	1,156	1.7%	518	-441
LIC-2018	-342	-0.5%	311	-334
LIC-2018 (ailbennwyd)	-376	-0.5%	309	-334
Tuedd - 15 mlynedd	-1,094	1.6%	333	-406

Ffigwr 5: Canlyniadau twf poblogaeth Edge Analytics

8.4.21 Nid yw'r chwe senario yn cynnwys senario sy'n cael ei arwain gan gyflogaeth yn benodol nac un sy'n ystyried fforddiadwyedd tai. Fodd bynnag, maent yn gwneud cyfres o dybiaethau ynghylch y farchnad lafur.

8.4.22 Mae'r tabl isod yn nodi'r twf blynyddol cyfartalog mewn anheddau o dan y gwahanol senarios.

	Newid 2024-2039		Twf Cyfartalog Blynyddol mewn Anheddau
	Newid Aelwydydd	Newid Aelwydydd %	
Arweinir gan anheddau - 5 mlynedd	2,145	6.8%	154
Arweinir gan anheddau - 15 mlynedd	1,683	5.4%	121
Tuedd-5 mlynedd	1,467	4.7%	105
LIC-2018	469	1.5%	34
LIC-2018 (ailbennwyd)	463	1.5%	33
Tuedd-15 mlynedd	226	0.7%	16

Ffigwr 6: Edge Analytics Twf blynyddol cyfartalog anheddau fesul sefyllfa

Senarios Oxford Economics

8.4.23 Mae rhagolygon OE yn seiliedig ar gyflogaeth a thybiaethau ynghylch sut mae'r farchnad lafur yn ymateb, gan gynnwys newidiadau mewn patrymau cymudo a chyfraddau cyflogaeth, ond nid ydynt wedi'u cysylltu'n benodol â darparu tai.

8.4.24 Mae'r tabl canlynol yn nodi'r senarios twf ar gan OE. Mae'r rhain yn cael eu harwain gan gyflogaeth, ac mae'r model yn tybio bod y farchnad lafur (cyfraddau cyflogaeth a phatrymau cymudo) a mudo yn ymateb i'r cynnydd mewn swyddi.

8.4.25 Mae Senario A yn cynnwys **4,500** o swyddi ychwanegol wedi'u hychwanegu fel mewnbwn i'r model yn 2039 i gyfrif am swyddi newydd yn y Porthladd Rhydd. Mae'r rhain i gyd yn swyddi parhaol. Mae'r rhain wedyn yn creu **3,200** o swyddi eraill drwy'r gadwyn gyflenwi ac effeithiau lluosydd cyflogaeth.

8.4.26 Mae Senario B yn cynnwys **7,600** o swyddi ychwanegol wedi'u hychwanegu fel mewnbwn i'r model yn 2039 i gyfrif am swyddi newydd yn y Porthladd Rhydd ac yn Wylfa. Mae'r rhain wedyn yn creu **5,000** o swyddi eraill drwy'r gadwyn gyflenwi ac effeithiau lluosydd cyflogaeth. Fodd bynnag, nid yw'r rhain i gyd yn swyddi parhaol - mae **3,000** o swyddi adeiladu dros dro yn gysylltiedig â Wylfa yn 2039. Erbyn i'r gwaith adeiladu ddod i ben (yn 2045, ar ôl cyfnod y Cynllun) bydd **5,200** o swyddi parhaol ychwanegol. Mae rhagolygon OE yn "ddigyfyngiad" gan nad ydynt yn tybio y bydd cystadleuaeth am weithwyr yn eu gwthio allan. Mae'r cynnydd mewn swyddi yn sbarduno newidiadau mewn patrymau cymudo, cyfraddau cyflogaeth a phoblogaeth (mewnfudo).

Cyngor Sir Ynys Môn	2025	2039	Newid	% Newid
Gwaelodlin	-	-	-	-
Swyddi	25,903	27,595	1,691	6.53%
Allgymudo	4,961	5,447	486	9.90%
Cyfradd cyflogaeth	50.65%	51.83%	1.18%	2.32%
Poblogaeth	69,463	72,531	3,069	4.42%
-	-	-	-	-
Senario A	-	-	-	-
Swyddi	-	35,280	9,376	36.20%
Allgymudo	-	3,858	-1,103	-22.23%
Cyfradd cyflogaeth	-	57.68%	7.03%	13.88%
Poblogaeth	-	76,875	7,412	10.67%
-	-	-	-	-
Senario B	-	-	-	-
Swyddi	-	40,160	14,256	55.04%
Allgymudo	-	2,841	-2,120	-42.74%
Cyfradd cyflogaeth	-	60.43%	9.77%	19.29%
Poblogaeth	-	80,461	10,998	15.83%

Tabl 2: Senarios Oxford Economics

Y Senarios

8.4.27 Mae'r senarios twf isod yn ystyried demograffeg, tueddiadau'r gorffennol, ffactorau polisi a'r berthynas rhwng tai a'r economi leol. Mae rhai hefyd yn ystyried ymyriadau ar raddfa fawr yn Wylfa, a'r dynodiad Porthladd Rhydd. Mae gan bob senario orwel rhagolwg o 2039.

Rhif senario	Enw'r Senario	Twf cyflogaeth cyfartalog blynyddol	Anheddau y Flwyddyn	Cyfanswm Nifer yr Anheddau (2024-2039)
1	LHMA identified needs	X	269	4,035
2	"Standard Method"	X	390	5,850
3	Dwelling-led 5 year	98	154	2,310
4	Dwelling-led 15 year	66	121	1,815
5	Trend 5 year	49	105	1,575
6	WG - 2018	2	34	510
7	WG (rebased)	-0.4	33	495
8	Trend 15 year	2	16	240
9	OE Baseline	113	100	1,500
10	Freeport	106	239	3,585
11	Freeport & Wylfa	588	356	5,340

Tabl 3: Crynodeb o sefyllfaeodd opsiynau twf

8.4.28 Mae amrywiad sylweddol ar draws y senarios a gyflwynir uchod. Nid yw gwaith EA nac OE yn gwneud unrhyw ragdybiaethau ynghylch fforddiadwyedd i drigolion a gweithwyr lleol nac yn asesu hynny.

8.4.29 Mae EA yn dangos twf cyflogaeth is ond twf uwch mewn aelwydydd. Y rheswm am y twf uwch mewn aelwydydd yw bod gwaith EA yn ystyried y galw am dai gan boblogaeth sy'n heneiddio sydd â nifer cynyddol o aelwydydd un person. Nid yw'r model OE yn gwneud hynny - mae'n tybio mai maint cyfartalog aelwyd yw 2.21.

8.4.30 Mae'n annhebygol y bydd senarios sy'n seiliedig ar dueddiadau yn newid taflwybr diweddar Ynys Môn o newid naturiol sy'n lleihau'r boblogaeth, pobl o'r prif oedran gweithio yn allfudo, pobl sydd wedi ymddeol yn mewnfudo a thai sy'n fwyfwy anfforddiadwy.

8.4.31 Mae datblygiadau yn Wylfa a'r Porthladd Rhydd yn darparu cyfleoedd enfawr i'r Ynys fynd yn groes i dueddiadau demograffig a chyflogaeth negyddol diweddar drwy ddarparu swyddi lleol. Fodd bynnag, rhaid ystyried y cyfleoedd hyn ochr yn ochr â'r risgiau y gallent ddwysáu materion fforddiadwyedd heb gynllunio a rheoli'r effeithiau'n briodol.

8.4.32 Mae angen i'r CDLI ymateb yn briodol i'r cyfleoedd a ddarperir gan Wylfa a'r Porthladd Rhydd a manteisio arnynt. Mae hyn yn cynnwys cydnabod nad yw taflwybr "busnes fel arfer" sy'n seiliedig ar dueddiadau diweddar yn debygol o fod y senario mwyaf priodol yn y dyfodol ar gyfer y CDLI.

8.4.33 Byddai cynllunio ar gyfer twf sylweddol uwch hefyd yn helpu i fynd i'r afael â fforddiadwyedd. Mae problemau fforddiadwyedd wedi codi'n rhannol oherwydd

nad oes digon o dai ar gael. Byddai mwy o gartrefi marchnad yn golygu y byddai mwy o gartrefi ar gael i breswylwyr, gydag effaith gadarnhaol ar fforddiadwyedd oherwydd mwy o gyflenwad. Gellid dadlau bod her fforddiadwyedd hyd yn oed yn bwysicach mewn sefyllfa lle mae potensial sylweddol ar gyfer cyflogaeth ac felly twf poblogaeth ar Ynys Môn drwy'r Porthladd Rhydd a chyhoeddi datblygiad yn Wylfa.

8.4.34 Mae gallu trigolion i brynu a rhentu tai yn lleol yn allweddol i gadw buddion mwy o gyflogaeth - os nad, hyd yn oed gyda chyfleoedd cyflogaeth newydd, efallai y bydd darpar weithwyr yn dewis cymudo o leoliad mwy fforddiadwy ac felly'n gwario eu hincwm mewn mannau eraill.

8.4.35 Byddai cynllunio ar gyfer twf uwch yn y CDLI hefyd yn sicrhau bod twf sy'n debygol o ddigwydd, ni waeth beth fo'r CDLI, yn cael ei gynllunio'n briodol, yn cael ei leoli'n gynaliadwy ac yn manteisio i'r eithaf ar y buddion a ddaw yn sgil y datblygiadau hyn.

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- Pa senario twf sydd fwyaf priodol yn eich barn chi, a pham?
- A oes senario nad ydyw wedi ei chynnwys?

8.5 Ystyriaethau cyflenwi

8.5.1 Ar ôl ystyried anghenion digyfyngiad yr ardal, mae'n bwysig hefyd ystyried y cyflenwad posibl ac unrhyw ffactorau eraill a allai gyfyngu ar y ddarpariaeth y dylid eu hystyried wrth osod targed twf realistig y gellir ei gyflawni.

Cyflenwad i'r Dyfodol

8.5.2 Disgwylir i nifer o wahanol ffynonellau gyfrannu at y cyflenwad tai i gyflawni CDLI newydd Ynys Môn. Gellir crynhoi'r rhain fel a ganlyn:

- **Cwblhau** - anheddau a gwblhawyd ers dechrau cyfnod y CDLI newydd (o 1 Ebrill 2024).
- **Ymrwymadau** - anheddau gyda chaniatâd cynllunio presennol y disgwylir iddynt gael eu cwblhau dros gyfnod y CDLI newydd. Mae hyn yn cynnwys safleoedd sydd â chaniatâd cynllunio sydd naill ai wedi dechrau cael eu datblygu neu sydd heb ddechrau eto (ond lle disgwylir i'r datblygiad ddechrau).
- **Lwfans hap-safleoedd** - safleoedd heb eu dyrannu y rhagwelir y byddant yn cael eu datblygu dros gyfnod y CDLI newydd ar safleoedd bach a

mawr. Bydd tueddiadau cyflawni yn y gorffennol yn cefnogi'r cyfraniad y gall y safleoedd hyn ei wneud i'r cyflenwad tai.

- **Dyraniadau Tai Newydd** - safleoedd i'w dyrannu ar gyfer datblygiadau preswyl yn y CDLI newydd.

8.5.3 O ran ymrwymïadau a dyraniadau tai newydd, bydd angen i'r Cyngor amcangyfrif amseroedd arwain (o ganiatâd i gyflawni) a chyfraddau adeiladu (faint o dai fydd yn cael eu cwblhau bob blwyddyn). Bydd y Cyngor yn asesu amseroedd arwain a chyfraddau adeiladu ar safleoedd mawr yn y gorffennol i ddangos tystiolaeth ynghylch tybiaethau o ran sut y gellir cyflawni ymrwymïadau a dyraniadau yn y dyfodol.

8.5.4 Bydd y Cyngor hefyd yn gwerthuso sut y bydd datblygiadau ar hap (e.e. safleoedd heb eu dyrannu) yn darparu tai yng nghyfnod y Cynllun newydd. Bydd hyn yn cynnwys asesu cyfraddau datblygu ar hap yn y gorffennol, gan gynnwys lleoliad a'r math o dai a gyflenwyd.

Galwad am Safleoedd

8.5.4 Cynhaliwyd galwad am safleoedd rhwng 12 Mai 2025 a 4 Awst 2025. Gwahoddwyd cynigwyr safleoedd i awgrymu tir a allai fod yn addas ar gyfer amrywiaeth o ddefnyddiau. Bydd y Cyngor yn cyhoeddi cofrestr y safleoedd ymgeisiol ochr yn ochr â'r Strategaeth a Ffefrir.

Cyfyngiadau amgylcheddol ac ystyriaethau eraill

8.5.5 Bydd y CDLI hefyd yn ystyried ffactorau eraill a allai bennu pa lefelau twf y gellir eu cyflawni, gan gynnwys cyfyngiadau amgylcheddol, capasiti seilwaith cymdeithasol a ffisegol, rôl a swyddogaeth lleoedd, hyfywedd safleoedd, lefelau angen tai fforddiadwy.

8.5.6 Mae'r cyfyngiadau amgylcheddol ffisegol i ddatblygiad yn ardal y Cynllun y mae angen eu hystyried fel rhan o dwf a dosbarthiad gofodol tai yn ardal y Cynllun yn cynnwys:

- Tirwedd Genedlaethol Ynys Môn - sy'n cwmpasu'r rhan fwyaf o arfordir Ynys Môn.
- Dynodiadau rhyngwladol gan gynnwys Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) a safleoedd RAMSAR.
- Dynodiadau cenedlaethol gan gynnwys Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA), Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol (GNG) a thirweddau hanesyddol fel Ardaloedd Cadwraeth.
- Tirweddau sy'n bwysig yn lleol, gan gynnwys Ardaloedd Tirwedd Arbennig (ATA).

- Ardaloedd â risg llifogydd - mae sawl rhan o ardal y Cynllun, gan gynnwys rhannau o aneddiadau, yn wynebu risg llifogydd.

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- A oes unrhyw gyfyngiadau heb eu cynnwys?

Pennod 9

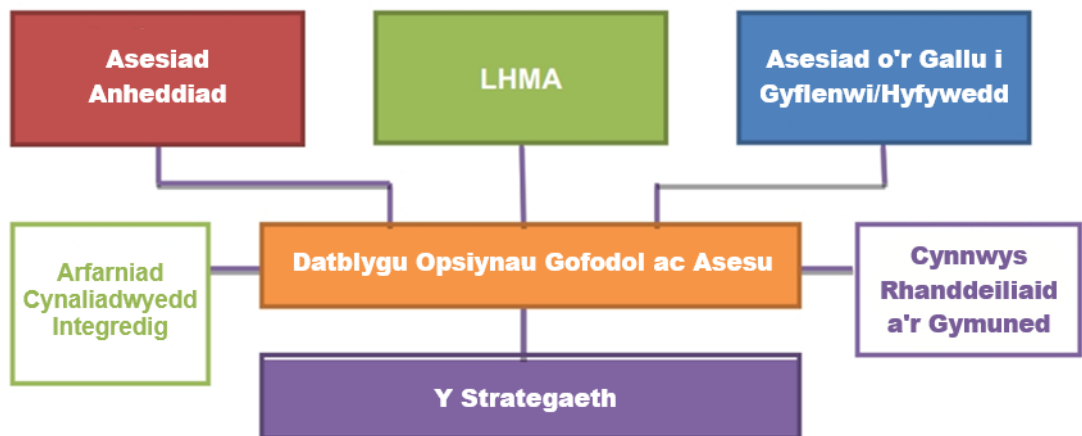
Opsiynau Gofodol

9.0 Cyflwyniad

Mae'n rhaid i'r CDLI ystyried nid yn unig faint o ddatblygu sydd ei angen (fel yr amlinellir ym Mhennod 8) ond hefyd ble dylid cyfeirio'r datblygiad hwn. Cyflwynir y penderfyniad ynghylch ble y dylid canolbwyntio twf yn y bennod hon drwy gyfres o opsiynau gofodol.

Mae'r opsiynau gofodol a gyflwynir yn dangos sut y gellid darparu'r ystod o gartrefi a chyflogaeth a amlinellir ym Mhennod 8 ar draws yr Ynys. Mae'r opsiynau wedi cael eu datblygu ar sail nifer o fewnbynnau allweddol fel yr amlinellir yn Ffigur 9.1 isod. Ystyrir bod pob un ohonynt yn realistig gan eu bod yn ceisio mynd i'r afael ag amcanion drafft y Cynllun a'u bod yn cydymffurfio â pholisïau a blaenoriaethau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol a amlinellir ym Mhennod 2. Mae'r opsiynau amgen yn darparu senarios datblygu gofodol penodol a fyddai'n arwain at ganlyniadau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd gwahanol i'r Ynys.

Ar y cam hwn o baratoi'r CDLI, nid oes unrhyw safleoedd penodol wedi cael eu dewis.

Ffigur 7: Elfennau Allweddol ar gyfer Datblygu ac Asesu Opsiynau Gofodol ar gyfer Twf

9.1 Opsiynau arfaethedig

Opsiwn Gofodol A: Canolbwyntio ar aneddiadau allweddol

Disgrifiad

- 9.1.1 Byddai Opsiwn A yn canolbwyntio'r datblygu ar aneddiadau allweddol sylfaenol (canolfannau gwasanaethau is-ranbarthol a chanolfannau gwasanaethau trefol) Caergybi, Llangefni, Amlwch a Phorthaethwy. Mae'n barhad cyffredinol o'r

strategaeth ofodol bresennol a nodir yn y CDLIC presennol. Fodd bynnag, mae dosbarthiadau rhai aneddiadau wedi newid o ganlyniad i'r Astudiaeth Aneddiadau wedi'i diweddarau. Mae Caergybi wedi cael ei hail-ddosbarthu'n ganolfan Is-ranbarthol ac mae Porthaethwy wedi cael ei huwchraddio o Ganolfan Gwasanaethau Lleol i Ganolfan Gwasanaethau Trefol.

- 9.1.2 Byddai'r opsiwn hwn yn dosbarthu twf newydd yn bennaf i safleoedd mawr yng Nghaergybi, Llangefni, Amlwch a Phorthaethwy neu o'u cwmpas, ac i safleoedd bach i ganolig yn y rhan fwyaf o Ganolfannau Gwasanaethau Lleol a Phentrefi yn ardal y CDLI. Byddai ffocws ar safleoedd tir llwyd ac adfywio canolfannau trefol. Byddai twf yn yr holl aneddiadau eraill wedi'i gyfyngu i'r cyflenwad presennol o fanciau tir, hap-safleoedd, addasu unedau presennol, a chwblhau aneddiadau. Byddai'r dull hwn yn gymesur â maint, rôl, cymeriad a chapasiti amgylcheddol yr anheddiad.

Nodweddion allweddol

- Mae'n cefnogi nodau ac amcanion Cymru'r Dyfodol drwy gydnabod Caergybi fel y prif anheddiad ar yr Ynys.
- Mae cyfran sylweddol o safleoedd cyflogaeth wedi'u lleoli yn y pedwar anheddiad allweddol hyn.
- Cyfle i ddarparu datblygiadau dwysedd uwch mewn ardaloedd trefol sy'n lleihau'r tir sydd ei angen i ddiwallu anghenion twf.
- Dibynnu'n drwm ar dir trefol llwyd. Gall hyn beri heriau o ran adfer a hyfywedd. Efallai na fydd digon o safleoedd tir llwyd ar gael i ddiwallu anghenion twf.
- Byddai'r rhan fwyaf o'r tai marchnad a thai fforddiadwy yn cael eu darparu mewn nifer cyfyngedig o aneddiadau allweddol gyda datblygiad cyfyngedig yn cael ei gyfeirio at aneddiadau ac ardaloedd gwledig 'llai' gan arwain at fethiant posibl i ddiwallu anghenion datblygu cymunedau gwledig.
- Mae ffocws trefol yn debygol o wella'r defnydd o drafnidiaeth gynaliadwy sy'n canolbwyntio'n gyffredinol ar leoliadau trefol hygyrch.
- Mae darparu safleoedd ar raddfa fwy yn fwy tebygol o gefnogi gofynion seilwaith sylweddol na nifer fwy o safleoedd llai.

- Ffin Ynys Môn
- Trac rheilffordd
- Ffordd A
- Corff dŵr
- Maes ffocws
 - Uchel
 - Canolig
 - Isel

Opsiwn Gofodol B: Datblygiad Gwasgaredig

Disgrifiad

9.1.3 Byddai'r opsiwn hwn yn gwasgaru datblygiad ar draws pob anheddiad ar lefel sy'n gymesur â maint pob anheddiad yn seiliedig ar y boblogaeth ym mhob anheddiad, yn debyg i Opsiwn A. Fodd bynnag, byddai'r Opsiwn hwn yn rhoi mwy o ffocws ar gymunedau gwledig ac yn gwasgaru mwy o'r twf newydd i bob anheddiad, pentrefi'r ardal, pentrefi gwledig a chlystyrau nag a nodwyd yn Opsiwn A.

9.1.4 Byddai nifer y cartrefi newydd a ddyrannwyd ym mhob anheddiad yn adlewyrchu maint yr anheddiad, ar sail nifer yr anheddau/poblogaeth a oedd yn yr anheddiad hwnnw bryd hynny. Byddai llawer llai o dwf yn cael ei gyfeirio i Gaergybi, Llangefni, Amlwch a Phorthaethwy a'r Aneddiadau Allweddol Sylfaenol na'r holl opsiynau eraill.

Nodweddion allweddol

- Byddai datblygiad yn cael ei rannu'n gyfartal ar draws yr Ynys, yn gymesur â maint yr anheddiad. Gallai hyn helpu i gryfhau bywiogrwydd mwy o aneddiadau a lleihau patrymau allgáu cymdeithasol ac arwahanrwydd.
- Potensial i ddosbarthu cyfleoedd cyflogaeth yn ehangach mewn ardaloedd gwledig.
- Byddai datblygiad ar draws ardal ehangach o bosibl yn golygu bod pobl yn cael eu lleoli ymhellach oddi wrth wasanaethau a chyfleusterau.
- Pwysau mawr i ddatblygu ar dir maes glas a allai effeithio ar asedau amgylcheddol a nodweddion tirwedd.
- Mae'n darparu'r ystod fwyaf o safleoedd a chyfleoedd i ddatblygwyr, yn enwedig ar gyfer datblygiadau preswyl.
- Byddai'n cyfrannu at flaenoriaethau cenedlaethol a lleol ar gyfer cymunedau gwledig cynaliadwy, gan fynd i'r afael â diboblogi gwledig a heriau demograffig.
- Byddai'n cyfyngu ar ddefnyddio safleoedd tir llwyd trefol.
- Sicrhau'r dosbarthiad mwyaf posibl o dai fforddiadwy
- Llai o gyfleoedd i greu lleoedd strategol a chyflawni gwelliannau seilwaith ar raddfa fawr
- Problemau tebygol o ran darparu cysylltedd cynaliadwy a theithio llesol. Mae pobl yn debygol o orfod teithio mwy, o fewn opsiynau cynaliadwy cyfyngedig.

- Ffin Ynys Môn
- Trac rheilffordd
- Ffordd A
- Corff dŵr
- Maes ffocws
 - Canolig
 - Canolig-Isel
 - Isel
 - Isel lawn

Opsiwn Gofodol C: Ffocws ar Goridorau Trafnidiaeth

Disgrifiad

9.1.5 Byddai'r opsiwn hwn yn canolbwyntio'r datblygu ar hyd coridor yr A55 sy'n rhedeg o Borthaethwy i Gaergybi. Byddai hefyd yn ffafrio safleoedd sydd â mynediad hawdd at ganolfannau trafndiaeth gyhoeddus yng Nghaergybi, Llangefni, Llanfairpwll, Bodorgan, Tŷ Croes, Rhosneigr a'r Fali. Byddai dosbarthiad datblygiad cymesur yn cael ei gyfeirio ar draws yr aneddiadau allweddol hyn. Byddai'r opsiwn hwn yn dosbarthu cyfran uwch o dwf i Gaergybi, Llangefni a Phorthaethwy (fel pwyntiau mynediad allweddol i'r A55), yn ogystal â Chanolfannau Gwasanaethau Lleol a Phentrefi yn y canolfannau trafndiaeth gyhoeddus neu'n agos atynt.

Nodweddion allweddol

- Mae coridor yr A55 yn cyd-fynd â 3 o'r 4 anheddiad allweddol sef Caergybi, Llangefni a Phorthaethwy. Fodd bynnag, ni fyddai'r opsiwn hwn yn sicrhau'r datblygiad mwyaf posibl yn Amlwch, sy'n anheddiad allweddol yn yr Hierarchaeth Aneddiadau
- Mae'r rhan fwyaf o'r safleoedd cyflogaeth presennol o fewn neu'n agos at goridor yr A55.
- Gallai canolbwyntio ar fynediad ffordd annog i fathau anghynaliadwy o deithio fod yn fwy deniadol.
- Mae'n anwybyddu rôl aneddiadau cynaliadwy mewn mannau eraill yn Ynys Môn.
- Byddai'n cefnogi Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru 2025-2030 (Drafft) sy'n annog strategaeth cynllunio trefol sy'n canolbwyntio ar greu datblygiadau dwysedd uchel, defnydd cymysg o amgylch canolfannau trafndiaeth gyhoeddus.
- Byddai'r rhan fwyaf o'r tai marchnad a thai fforddiadwy yn cael eu darparu mewn nifer cyfyngedig o aneddiadau, gan adael rhai ardaloedd ag anghenion heb eu diwallu o bosibl.
- Byddai canolbwyntio twf o amgylch canolfannau trafndiaeth gynaliadwy yn lleihau'r angen i deithio mewn car a gallai annog newid dulliau teithio.

Tudalen 79

- Ffin Ynys Môn
- Trac rheilffordd
- Ffordd A
- Corff dŵr
- Maes ffocws
 - Uchel
 - Canolig

Cwestiynau'r ymgynghoriad

- Pa un o'r opsiynau gofodol sydd fwyaf priodol yn eich barn chi, a pham?
- Ydych chi'n cytuno â'r nodweddion allweddol a nodwyd ar gyfer pob opsiwn?
- A fyddai cyfuniad o'r opsiynau hyn yn well, os felly pa rai a pham?

9.1.6 Bydd eich barn a'ch sylwadau yn ein helpu i ddewis y Strategaeth Ofodol a Ffefrir ar gyfer y CDLI newydd. Gall y strategaeth ofodol a ffefrir fod yn un o'r opsiynau a gyflwynir yma neu'n gyfuniad ohonynt. Yn dilyn yr ymgynghoriad hwn, byddwn yn ystyried yr holl sylwadau a gafwyd, ochr yn ochr â'r safleoedd arfaethedig (a gyflwynwyd drwy'r alwad am safleoedd), y sylfaen dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg a mewnbwn gan randdeiliaid allweddol i ddewis y strategaeth a ffefrir.

Integrated Sustainability Appraisal for the new Local Development Plan

Initial Report

Isle of Anglesey County Council

Final report

Prepared by LUC

February 2026

Version	Status	Prepared	Checked	Approved	Date
1	Draft report	A Ahmed A Jennings S Temple	K Nicholls	K Nicholls	20.01.2026
2	Final report	A Ahmed A Jennings S Temple	K Nicholls	K Nicholls	04/02/2026

Tudalen 82

Land Use Consultants Limited

Registered in England. Registered number 2549296. Registered office: 250 Waterloo Road, London SE1 8RD. Printed on 100% recycled paper

Contents

Chapter 1	6
Introduction	
The plan area	6
The new Local Development Plan	7
Sustainability Appraisal and Strategic Environmental Assessment	7
 Chapter 2	 10
Integrated Sustainability Appraisal framework and methodology	
ISA framework	10
ISA methodology	22
 Chapter 3	 24
Compatibility analysis of the Local Development Plan objectives and Integrated Sustainability Appraisal objectives	
Potentially incompatible LDP objectives and ISA objectives	30
Uncertain LDP objectives and ISA objectives	30
Recommendations	31
 Chapter 4	 32
Integrated Sustainability Appraisal of the growth options	
ISA objective 1: Mitigate and adapt to the effects of climate change and reduce flood risk	35
ISA objective 2: Provide an appropriate amount and mix of housing to meet local needs	36
ISA objective 3: Promote vibrant communities, with opportunities for living, working and socialising for all	37
ISA objective 4: Encourage healthy and safe lifestyles that promote well-being and improve overall health levels on Anglesey	37

ISA objective 5: Reduce the need to travel and promote more sustainable modes of transport	38
ISA objective 6: Promote, protect and enhance cultural heritage and the built environment	38
ISA objective 7: Promote the use of the Welsh language	39
ISA objective 8: Protect and enhance the quality and character of the landscape	39
ISA objective 9: Protect and enhance biodiversity	39
ISA objective 10: Protect the quality and quantity of Anglesey's water resources	40
ISA objective 11: Protect and enhance air quality	40
ISA objective 12: Promote the efficient use of land, soils and minerals	41
ISA objective 13: Continue to minimise waste generation and promote more sustainable waste management	41
ISA objective 14: Provide for a sustainable economy	41
ISA objective 15: Provide for a diverse range of job opportunities	42
Summary of findings	42

Chapter 5

44

Integrated Sustainability Appraisal of the spatial options

ISA objective 1: Mitigate and adapt to the effects of climate change and reduce flood risk	46
ISA objective 2: Provide an appropriate amount and mix of housing to meet local needs	48
ISA objective 3: Promote vibrant communities, with opportunities for living, working and socialising for all	49
ISA objective 4: Encourage healthy and safe lifestyles that promote well-being and improve overall health levels on Anglesey	50
ISA objective 5: Reduce the need to travel and promote more sustainable modes of transport	51
ISA objective 6: Promote, protect and enhance cultural heritage and the built environment	52
ISA objective 7: Promote the use of the Welsh language	53
ISA objective 8: Protect and enhance the quality and character of the landscape	54
ISA objective 9: Protect and enhance biodiversity	55
ISA objective 10: Protect the quality and quantity of Anglesey's water resources	56
ISA objective 11: Protect and enhance air quality	57
ISA objective 12: Promote the efficient use of land, soils and minerals	58

ISA objective 13: Continue to minimise waste generation and promote more sustainable waste management	58
ISA objective 14: Provide for a sustainable economy	59
ISA objective 15: Provide for a diverse range of job opportunities	60
Summary of findings	61

Chapter 6	63
Next steps	

References	64
-------------------	-----------

Chapter 1

Introduction

1.1 Isle of Anglesey County Council commissioned LUC in February 2025 to carry out Sustainability Appraisal (SA) incorporating Strategic Environmental Assessment (SEA) of the new Local Development Plan (LDP). As recommended in the Development Plans Manual [See reference 1], the SA/SEA will also incorporate other assessments such as Health Impact Assessment (HIA), Equality Impact Assessment (EqIA) and Welsh language assessment, as well as addressing the Well-being of Future Generations (Wales) Act (WBFGA) 2015 and the Environment (Wales) Act 2016 (Section 6). The process is therefore referred to as an Integrated Sustainability Appraisal (ISA).

1.2 In May 2025, LUC prepared and consulted on an ISA Scoping Report for the new LDP. This provided the context for, and determined the scope of, the ISA and set out the framework for undertaking the later stages of the ISA.

1.3 This Initial ISA Report presents a compatibility analysis of the LDP objectives and ISA objectives established at Scoping stage, in addition to an appraisal of the growth scenarios and spatial options being considered by Isle of Anglesey County Council. It will accompany Isle of Anglesey County Council's high-level consultation on the 'Vision, Objectives and Options' taking place in early 2026. At the next stage of plan-making this document will be expanded to comprise a full ISA Report which addresses the requirements of the SEA Regulations (Wales).

The plan area

1.4 Anglesey County encompasses the Isle of Anglesey, including Holy Island, and is located in north west Wales (see **Error! Reference source not found.**). It is the largest island in England and Wales at 275 square miles and has a population of 68,900. It is the sixth-least densely populated local authority area out of all 22 local authorities in Wales. The largest settlement is Holyhead, followed by Llangefni and Amlwch.

1.5 Anglesey is surrounded by smaller islands, and large parts of the coastline have been designated as the Anglesey Coast National Landscape (formerly referred to as an Area of Outstanding Natural Beauty or AONB). Parts of the coast have also been designated as Heritage Coast. Anglesey borders the counties of Conwy and Gwynedd, both of which contain parts of Eryri National Park (formerly known as Snowdonia).

1.6 Key strategic routes within Anglesey include the A55, which runs through the county to Holyhead, in addition to the North Wales coastal railway line which connects Anglesey to wider North Wales and beyond. Holyhead railway station, the western terminus of the North Wales Main Line, provides direct train services to London Euston. These services are predominantly operated by Avanti West Coast, with five direct trains running daily. The port of Holyhead provides a ferry service with Ireland and is the main road and rail link between Ireland and North Wales, the midlands and the North of England.

The new Local Development Plan

1.7 Anglesey County Council and Gwynedd Council adopted the current Joint LDP in July 2017, which sets out the planning strategy for the area (excluding the parts of Gwynedd that fall within Eryri National Park) over the 15 years up to 2026.

1.8 Initially the two Councils intended to prepare a new Joint LDP; however, in March 2023 a decision was made to cease the joint working agreement on planning policy matters and Anglesey County Council has commenced work on preparing its own new LDP.

1.9 The Council is now in the early stages of preparing the new LDP, following consultation on a Draft Delivery Agreement during Summer 2024.

1.10 The new LDP is expected to include a vision and objectives for the plan area, an overall strategy for development on Anglesey, site allocations for different types of development including housing and employment, and development management-style policies for managing applications that come forward.

Sustainability Appraisal and Strategic Environmental Assessment

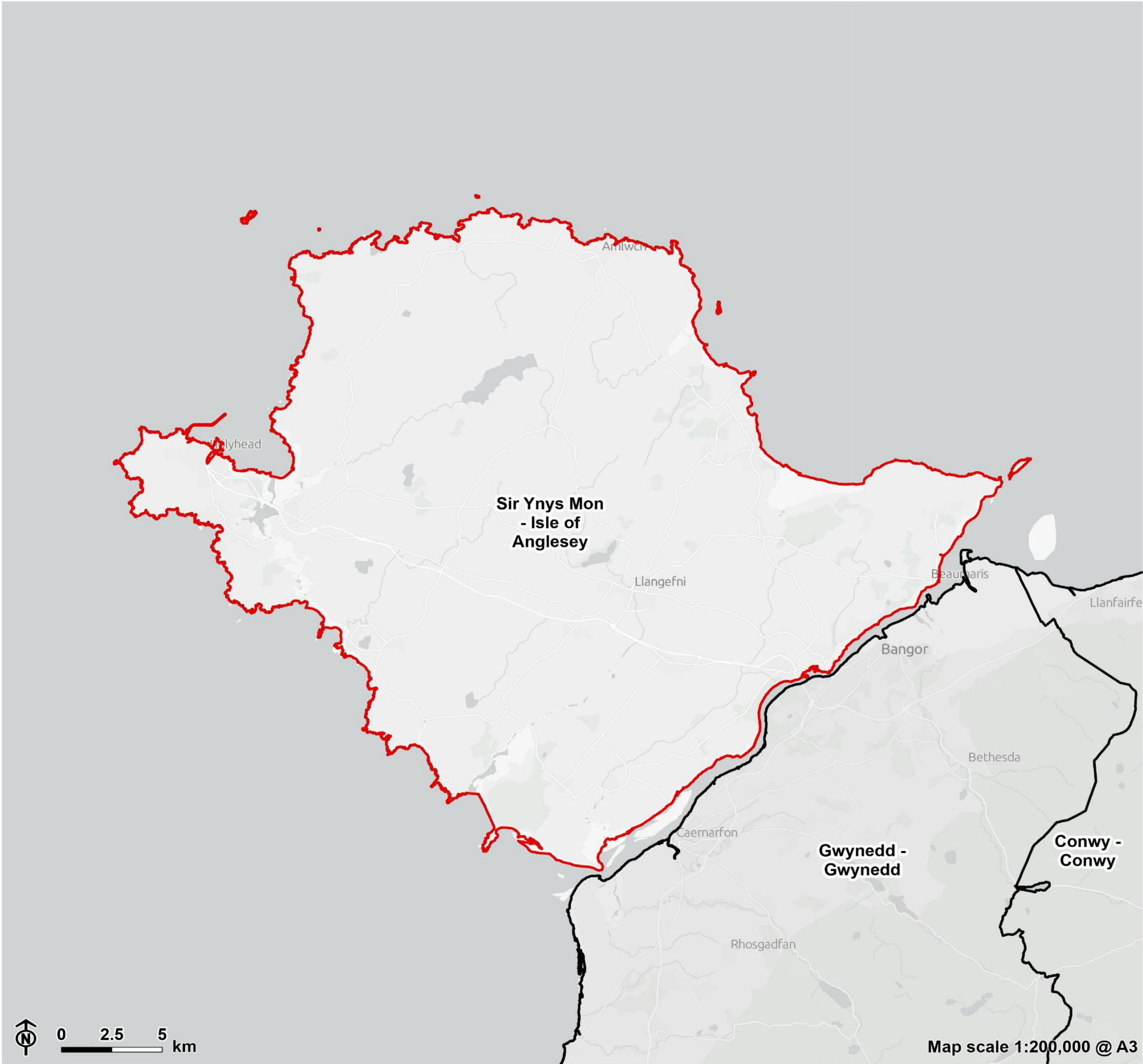
1.11 Under the Planning and Compulsory Purchase Act 2004 (Section 62(6)), SA is mandatory for Local Development Plans. It is also necessary to conduct an environmental assessment in accordance with the requirements of the Strategic Environmental Assessment (SEA) Directive (European Directive 2001/42/EC), transposed into Welsh law through the Environmental Assessment of Plans and Programmes (Wales) Regulations 2004. Therefore, it is a legal requirement for the new Anglesey LDP to be subject to SA and SEA throughout its preparation.

1.12 The requirements to carry out SA and SEA are distinct, although it is possible to satisfy both using a single appraisal process (as recommended in the Development

Plans Manual) whereby users can comply with the requirements of the SEA Directive through a single integrated SA process – this is the process that is being undertaken on Anglesey. From here on, the term ‘SA’ (or ISA, as an integrated process is being undertaken in this case) should therefore be taken to mean ‘SA incorporating the requirements of the SEA Regulations’.

Figure 1.1: Plan Area

Tudalen 89

Integrated Sustainability Appraisal for the
New Local Development Plan
Isle of Anglesey County Council

Figure 1.1: Plan Area

- Isle of Anglesey boundary
- Neighbouring local authority

Chapter 2

Integrated Sustainability Appraisal framework and methodology

2.1 The methodology that is being used for the ISA is detailed in full in the ISA Scoping Report (May 2025), including the stages involved in the process:

- Stage A: Setting the context and objectives, establishing the baseline and deciding on the scope.
- Stage B: Developing and refining options and assessing effects.
- Stage C: Preparing the SA Report.
- Stage D: Consulting on the Plan and the SA report.
- Stage E: Monitoring the significant effects of implementing the Plan.

2.2 This Initial ISA Report comprises part of Stage B.

ISA framework

2.3 The development of a set of ISA objectives (known as the ISA framework) is a recognised way in which the likely sustainability effects of a plan can be described, analysed and compared.

2.4 The ISA framework for the new Anglesey LDP was developed at the Scoping stage and is presented in this chapter. All of the topics required by the SEA Regulations (set out in Schedule 2 of the SEA Regulations (Wales)) are clearly addressed by the ISA objectives. The objectives also address the other assessment processes that are to be integrated within the ISA.

ISA objective 1: Mitigate and adapt to the effects of climate change and reduce flood risk

- Will the policy/strategy option minimise greenhouse gas emissions?
- Will the policy/strategy option contribute to a carbon-neutral community?
- Will the policy/strategy option reduce flood risk to people, property and maintain integrity of floodplain?

- Will the policy/strategy option promote the use of SuDS and other flood resilient design?
- Will the policy/strategy option consider the likely impacts of climate change on all types of infrastructure?
- Will the policy/strategy option encourage the development of renewables, including micro-generation?
- Will the policy/strategy option encourage high standards of energy efficiency in all new developments?
- Will the policy/strategy option promote design which will help to mitigate the effects of climate change (for example through appropriate building orientation)?
- Will the policy/strategy option steer development away from the floodplain where possible, and prevent increased flood risk elsewhere?
- Will the policy/strategy option promote design which will support green infrastructure?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Climatic factors

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales
 - A healthier Wales
 - A globally responsible Wales

ISA objective 2: Provide an appropriate amount and mix of housing to meet local needs

- Will the policy/strategy option deliver good quality housing?
- Will the policy/strategy option promote a mix of housing sizes, types and tenures?
- Will the policy/strategy option promote housing that meets the requirements of those with particular needs including older people and people with disabilities?

- Will the policy/strategy option help meet affordable housing needs to allow local people to remain within their communities?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Population
- Material assets

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A more equal Wales
 - A Wales of cohesive communities
- Access to appropriate housing to meet particular needs is a key issue for the EqIA and HIA component of the ISA

ISA objective 3: Promote vibrant communities, with opportunities for living, working and socialising for all

- Will the policy/strategy option encourage provision of community facilities in accessible locations?
- Will the policy/strategy option promote access to education for all?
- Will the policy/strategy option consider the needs of specific groups including those with protected characteristics?
- Will the policy/strategy option plan places with opportunities for active citizenship to promote community engagement?
- Will the policy/strategy option accommodate meeting places for different cultures?
- Will the policy/strategy option promote mixed development?
- Will the policy/strategy option provide equality of access for all?
- Will the policy/strategy option help to promote design solutions that will help protect communities from crime and reduce the fear of crime?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Population
- Material assets

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A more equal Wales
 - A Wales of cohesive communities
- Access to community services and facilities relevant to particular groups is a key issue for the EqIA component of the ISA, and reducing isolation is important for the HIA component

ISA objective 4: Encourage healthy and safe lifestyles that promote well-being and improve overall health levels on Anglesey

- Will the policy/strategy option promote provision of and access to healthcare facilities?
- Will the policy/strategy option prevent unacceptable impacts on amenity (such as noise, odour and light pollution)?
- Will the policy/strategy option provide spaces such as allotments and community gardens which will promote healthy eating?
- Will the policy/strategy option protect existing open spaces?
- Will the policy/strategy option promote provision of facilities for physical recreational activities and play (including for walking and cycling)?
- Will the policy/strategy option promote the importance of protecting natural play spaces?
- Will the policy/strategy option improve public access to natural greenspace and/or the countryside?
- Will the policy/strategy option make provision for personal private outdoor space within new developments?
- Will the policy/strategy option protect and improve people's mental health?

- Will the policy/strategy option help to improve overall health levels and reduce health inequalities?
- Will the policy/strategy option promote the importance of protecting natural play spaces?

Please note that the extent to which options will promote the use of active modes of transport is addressed under SA objective 5 below.

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Human health

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A healthier Wales
 - A more equal Wales
- Addresses the requirement for Health Impact Assessment

ISA objective 5: Reduce the need to travel and promote more sustainable modes of transport

- Will the policy/strategy option provide for alternatives to the private car and improve public transport links, particularly in rural areas?
- Will the policy/strategy option provide for safe and attractive walking and cycling routes?
- Will the policy/strategy option reduce the need to travel in new developments?
- Will the policy/strategy option ensure connectivity to high speed broadband?
- Will the policy/strategy option reduce the need for out commuting for work?
- Will the policy/strategy option promote the provision of supporting infrastructure for and the use of electric vehicles?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Material assets

- Climatic factors
- Air

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales
 - A globally responsible Wales
 - A healthier Wales

ISA objective 6: Promote, protect and enhance cultural heritage and the built environment

- Will the policy/strategy option protect and enhance areas and buildings of historical or cultural importance?
- Will the policy/strategy option protect and enhance archaeology?
- Will the policy/strategy option protect and enhance industrial heritage?
- Will the policy/strategy option promote sustainable access to cultural sites?
- Will the policy/strategy option ensure high standards of design in all new development?
- Will the policy/strategy option protect and enhance local character and distinctiveness, while recognising the role of innovation?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Cultural heritage
- Material assets

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A Wales of vibrant culture and thriving Welsh language

ISA objective 7: Promote the use of the Welsh language

- Will the policy/strategy option promote the use of the Welsh language amongst different groups of people, including in the workplace and in education?
- Will the policy/strategy option promote the sustainability of Welsh-speaking communities?
- Will the policy/strategy option promote the status of the Welsh language?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Cultural heritage
- Population

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A Wales of vibrant culture and thriving Welsh language
- Addresses the requirement for a Welsh language impact assessment

ISA objective 8: Protect and enhance the quality and character of the landscape

- Will the policy/strategy option protect and enhance designated areas, including the National Landscape and Heritage Coast?
- Will the policy/strategy option protect and enhance historic landscapes?
- Will the policy/strategy option protect and enhance local landscape character and distinctiveness?
- Will the policy/strategy option protect and enhance tranquillity and dark skies?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Landscape

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A Wales of vibrant culture and thriving Welsh language
 - A healthier Wales

ISA objective 9: Protect and enhance biodiversity

- Will the policy/strategy option improve the diversity of habitats and species and maintain and enhance populations of species?
- Will the policy/strategy option enhance the extent of habitats and populations of protected and priority species by seeking the creation, restoration and appropriate management of green networks and linkages?
- Will the policy/strategy option improve and protect the condition of ecosystems and support the long term management of habitats?
- Will the policy/strategy option enhance connectivity by maximising opportunities for the creation of functional habitat and ecological networks?
- Will the policy/strategy option achieve adaptability to change, in particular the effects of climate change?
- Will the policy/strategy option limit the potential for disruption of natural processes or connectivity?
- Will the policy/strategy option support the restoration of natural processes which could mitigate or remove other impacts?
- Will the policy/strategy option enhance and protect connections between people and nature?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Biodiversity, flora and fauna

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales

- A globally responsible Wales
- The considerations of the Environment Act (Section 6) are reflected in the decision-aiding questions

ISA objective 10: Protect the quality and quantity of Anglesey's water resources

- Will the policy/strategy option reduce and/or avoid pollution to water environment?
- Will the policy/strategy option support efficient use of water, including greywater recycling in new developments?
- Will the policy/strategy option protect quality and quantity of groundwater sources?
- Will the policy/strategy option prevent new development that will cause drainage problems (including in relation to the proliferation of soil sealing)?
- Will the policy/strategy option protect the quality and quantity of surface water?
- Will the policy/strategy option help to ensure adequate levels of sewerage infrastructure and capacity to treat wastewater at sewage treatment works?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Water

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales
 - A healthier Wales
 - A globally responsible Wales

ISA objective 11: Protect and enhance air quality

- Will the policy/strategy option avoid increasing air pollution and achieve improvements in air quality?

- Will the policy/strategy option promote policy and development that enables and supports communities in adopting lifestyles and actions that can protect or enhance local air quality?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Air

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales
 - A healthier Wales
 - A globally responsible Wales

ISA objective 12: Promote the efficient use of land, soils and minerals

- Will the policy/strategy option encourage the re-use of previously developed land and buildings as a priority, where appropriate?
- Will the policy/strategy option prevent and control pollution to land?
- Will the policy/strategy option promote the remediation of land contamination?
- Will the policy/strategy option safeguard mineral resources?
- Will the policy/strategy option reuse and recycle aggregates on site?
- Will the policy/strategy option promote higher densities of development (where considered appropriate) to support more efficient use of land resources?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Soil
- Material assets

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales
 - A globally responsible Wales

ISA objective 13: Continue to minimise waste generation and promote more sustainable waste management

- Will the policy/strategy option reduce waste generation?
- Will the policy/strategy option avoid, reduce, re-use, recycle and recover before disposal to landfill?
- Will the policy/strategy option further improve on good recycling performance including provision of facilities (domestic and commercial)?
- Will the policy/strategy option support development of alternatives to landfill, including composting facilities and energy from waste?
- Will the policy/strategy option promote self-sufficiency in terms of waste management where appropriate?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Material assets
- Human health
- Water
- Soil

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A resilient Wales
 - A globally responsible Wales

ISA objective 14: Provide for a sustainable economy

- Will the policy/strategy option encourage economic growth?
- Will the policy/strategy option encourage appropriate inward and indigenous investment?
- Will the policy/strategy option support the rural economy?
- Will the policy/strategy option promote sustainable tourism?
- Will the policy/strategy option ensure the allocation of land to accommodate the economic needs of the population?
- Will the policy/strategy option maintain an appropriate land bank of employment sites?
- Will the policy/strategy option promote the vitality and viability of town centres?
- Will the policy/strategy option support the achievement of a greener lower carbon economy which can benefit all members of the community?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Material assets

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A prosperous Wales
 - A more equal Wales

ISA objective 15: Provide for a diverse range of job opportunities

- Will the policy/strategy option maximise employment opportunities within Anglesey?
- Will the policy/strategy option provide opportunities for a range of skills levels?
- Will the policy/strategy option provide jobs in accessible locations?
- Will the policy/strategy option accommodate training facilities to help develop a flexible skills base?

Relevant SEA Regulations topic(s)

- Population
- Material assets

Relevance to other assessment processes incorporated within the ISA

- Addresses the following WBFGA well-being goal(s):
 - A prosperous Wales
 - A more equal Wales

ISA methodology

2.5 The reasonable alternative policy options for the LDP will be appraised against the objectives in the ISA framework, with symbols being used to indicate the likely effects of each option on each ISA objective, as shown in Table 2.1.

Table 2.1: Key to symbols and colour coding to be used in the ISA of the Anglesey LDP

++	Significant positive effect likely
++/-	Mixed significant positive and minor negative effects likely
+	Minor positive effect likely
0	Negligible effect likely
-	Minor negative effect likely
--/+	Mixed significant negative and minor positive effects likely
--	Significant negative effect likely
++/--	Mixed significant positive and significant negative effects likely
+/-	Mixed minor positive and minor negative effects likely
?	Likely effect uncertain

2.6 Where a potential positive or negative effect is uncertain, a question mark will be added to the relevant symbol (e.g. +? or -?) and the symbol will be colour coded as per the potential positive, negligible or negative effect (e.g. green, blue, white, orange, pink, etc.).

2.7 The likely effects of options and policies need to be determined and their significance assessed, which inevitably requires a series of judgments to be made. The appraisal will attempt to differentiate between the most significant effects and other more minor effects through the use of the symbols shown in Table 2.1. The dividing line in making a decision about the significance of an effect is often quite small. Where either (++) or (--) will be used to distinguish significant effects from more minor effects (+ or -) this will be because the effect of an option or policy on the ISA objective in question is considered to be of such magnitude that it will have a noticeable and measurable effect taking into account other factors that may influence the achievement of that objective. However, the effects identified will be relative to the scale of proposals under consideration.

2.8 Mixed effects will only be presented where directly opposing effects (i.e. positive and negative) have been identified through the appraisal (e.g. +/-, ++/-, --/+ and ++/--). For some ISA objectives, it is possible that a policy might have a minor positive effect in relation to one aspect of the policy and a significant positive effect in relation to another aspect (giving a score of +/++). However, in these instances, only the most significant score will be shown in the appraisal tables. Similarly, if a policy or site could have a minor and significant negative effect (-/--) for the same ISA objective, only the significant negative score will be shown in the appraisal tables. The justification text relating to the appraisal will describe where the various elements of the policy being appraised might have potential to result in effects of differing magnitude.

Chapter 3

Compatibility analysis of the Local Development Plan objectives and Integrated Sustainability Appraisal objectives

3.1 Anglesey County Council's emerging LDP contains a draft vision, which is:

By 2039, Anglesey will be an Island of vibrant, lively, bilingual and engaged communities where people choose to live, work and visit. The island will have:

- a) Retained and enhanced the unique character of the island structured around the key settlements identified for growth and an extensive rural area containing smaller settlements and villages.
- b) Protected its key environmental assets, including the Anglesey National Landscape and other designated and non-designated landscape and ecological sites.
- c) Supported high quality design in new development including adequate provision of open space and green and blue infrastructure.
- d) Delivered sufficient housing of the correct types and tenures to meet local needs, including for the ageing population, affordable housing and gypsy and traveller community.
- e) Supported the development of and maximised the economic and social opportunities provided by new nuclear development at Wylfa.
- f) Reduced the need to travel (especially by car) through the appropriate location of new development, and supporting the provision of services and facilities close to where they are needed.
- g) Contributed to mitigating climate change by supporting sensitively located renewable and low carbon energy development, including future development at Wylfa.
- h) Supported a diverse economy with high quality jobs, based on specialist industries.
- i) Supported the tourism industry by continuing to attract visitors to the island, and ensured that the impacts of tourism are managed and minimised.

j) Maximised the benefits of the Freeport and AI growth zone designations.

3.2 The vision is not appraised in this ISA Report, as it is by nature positive and aspirational, and will be delivered through the LDP policies which will themselves be subject to ISA later in the process.

3.3 The emerging LDP also contains 17 objectives, which will ensure the vision is delivered. They are structured into the following seven themes:

- Theme 1: Supporting a sustainable and vibrant economy
- Theme 2: Ensuring access to suitable homes
- Theme 3: Infrastructure to support ambitions
- Theme 4: Responding to a changing climate
- Theme 5: Preserving and promoting Welsh language and culture
- Theme 6: Protecting the natural and historic environment and the management of resources
- Theme 7: Promoting placemaking and wellbeing

3.4 The draft LDP objectives are:

- Objective 1: Encourage economic prosperity through supporting existing businesses and attracting new investment to improve skills and job opportunities on the Island and, in doing so, enable the retention of the working aged population and contribute to more sustainable and viable communities (Theme 1).
- Objective 2: Continue to provide development opportunities for the diversification of the rural economy whilst providing support to primary rural industries such as farming to secure their continued viability and resilience (Theme 1).
- Objective 3: Support development that improves the vitality and viability of Anglesey's high streets and town centres with a view to enhancing and safeguarding local retail centres on the Island (Theme 1).
- Objective 4: Support appropriate tourism development that will contribute to the sustainable growth of the visitor economy whilst ensuring that the qualities that contribute to the Island's attraction as a destination are adequately safeguarded (Theme 1).
- Objective 5: Facilitate delivery of a range and mix of housing required to meet both urban and rural housing demand. Such homes will be climate-resilient and

accessible to services and facilities required by residents in addition to considering the specialist needs and requirements of an ageing population and the need to provide sufficient affordable housing (Theme 2).

- Objective 6: Ensure that adequate physical, social/community, digital and green and blue infrastructure is in place to support future growth within the Plan area (Theme 3).
- Objective 7: Ensure that new development is located to reduce the need to travel and designed to be walk- or cycle-friendly with facilities located near to where people live (Theme 3).
- Objective 8: Support measures to reduce carbon emissions and the consequences of climate change whilst responding to global warming and supporting society to adapt the way it works, lives and uses land thereby building resilience to the effects of a changing climate (Theme 4).
- Objective 9: Support the transition to low carbon and renewable energy generation through facilitating the development of appropriate infrastructure that realise meaningful benefits and mitigate negative impacts (Theme 4).
- Objective 10: Ensure that development is appropriately planned to enable the Welsh language to develop and thrive thereby making a positive contribution towards achieving the Welsh Government's national vision of a million Welsh speakers by 2050 (Theme 5).
- Objective 11: Protect and enhance the Island's biodiversity by ensuring the impacts of development are avoided and where necessary mitigated. Contributing towards sustaining resilient and connected ecological networks and improving green infrastructure as part of development (Theme 6).
- Objective 12: Provide a strong policy base that protects the historic environment through ensuring that any development proposed which may affect historic assets is guided by the best interests of those assets and respects local character and distinctiveness (Theme 6).
- Objective 13: Safeguard mineral resources from sterilisation whilst ensuring that an adequate landbank of aggregate mineral is maintained in line with current requirements to sustainably meet society's needs (Theme 6).
- Objective 14: Facilitate the adequate provision of sustainable waste management facilities that will contribute towards maximising the reuse and recycling of wastes and, in so doing, transitioning towards a circular economy (Theme 6).

- Objective 15: Promote and support the health and wellbeing of all residents by ensuring places are designed and developed to support active lifestyles and connected communities by integrating high standards of amenity and fostering safe environments for all (Theme 7).
- Objective 16: Ensure that communities are provided with a range of key facilities that provide adequate access to leisure, recreation, culture, health, education and public open spaces. Development that may impact upon the use of and availability of such facilities should seek to enhance or improve provision (Theme 7).
- Objective 17: Adopt a placemaking approach to enable the development of vibrant settlements delivering good design that is locally distinct, reflects context, character and setting, ensures appropriate access and movement, and contributes towards the achievement of sustainable settlements that increase their attractiveness as places to live and work (Theme 7).

3.5 Table 3.1 overleaf presents high-level compatibility analysis between the LDP objectives and the ISA objectives, the latter of which were established at Scoping stage. This analysis shows the LDP objectives to be generally compatible with the ISA objectives, particularly LDP objectives 3, 6, 7 and 8. The most incompatibilities with the ISA objectives are associated with LDP objectives 1 and 5 as they promote employment and residential growth respectively, and so could have adverse effects on the built and natural environment while also contributing towards climate change through an increase in greenhouse gas emissions.

Table 3.1: Are the LDP objectives compatible with the ISA objectives?

LDP theme	LDP objective	ISA1	ISA2	ISA3	ISA4	ISA5	ISA6	ISA7	ISA8	ISA9	ISA 10	ISA 11	ISA 12	ISA 13	ISA 14	ISA 15
1	1	No	No link	Yes	Yes	No link	No	No link	No	No	No	No	Yes	No	Yes	Yes
1	2	?	No link	Yes	Yes	?	?	No link	?	?	?	?	No link	?	Yes	Yes
1	3	No link	No link	Yes	Yes	Yes	No link	No link	Yes	No link	No link	No link	Yes	No link	Yes	Yes
1	4	No	No link	Yes	No link	No	?	No link	?	No	?	No	No link	?	Yes	Yes
2	5	?	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No link	No	No	No	No	No link	No	Yes	No link
3	6	Yes	No link	Yes	Yes	Yes	No	No link	No	Yes	Yes	Yes	No link	No link	Yes	No link
3	7	Yes	No link	Yes	Yes	Yes	No link	No link	No link	Yes	No link	Yes	No link	No link	Yes	No link
4	8	Yes	No link	No link	Yes	Yes	No link	No link	No link	Yes	Yes	Yes	No link	No link	Yes	No link
4	9	Yes	No link	No link	No link	Yes	No link	No link	No link	No link	No link	Yes	No link	No link	Yes	No link
5	10	No link	No link	Yes	No link	No link	No link	Yes	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link
6	11	Yes	No	No link	Yes	No link	No link	No link	Yes	Yes	Yes	Yes	No link	No link	No link	No link

LDP theme	LDP objective	ISA1	ISA2	ISA3	ISA4	ISA5	ISA6	ISA7	ISA8	ISA9	ISA 10	ISA 11	ISA 12	ISA 13	ISA 14	ISA 15
6	12	No link	No link	No link	No link	No link	Yes	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link
6	13	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	Yes	No link	Yes	No link
6	14	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	Yes	Yes	No link
7	15	Yes	No link	Yes	Yes	Yes	No link	No link	No link	No link	No link	Yes	No link	No link	No link	No link
7	16	No link	No link	Yes	Yes	Yes	Yes	No link	No link	No link	No link	No link	No link	No link	Yes	No link
7	17	No link	Yes	Yes	Yes	Yes	No link	No link	Yes	No Link	No Link	No Link	No link	No link	Yes	No link

Potentially incompatible LDP objectives and ISA objectives

- LDP objectives 1 is potentially incompatible with ISA objectives 1, 6, 8, 9, 10, 11 and 13. This is because it seeks to support existing business and attract new investments to improve skills and job opportunities, yet these ISA objectives seek to mitigate climate change and protect the natural and built environment. The economic growth supported by LDP objective 1 would likely contribute towards greenhouse gas emissions and could have negative effects on the natural and built environment. Economic growth could also place increased pressure on the island's water resources and contribute towards air pollution and waste generation.
- LDP objective 4 is potentially incompatible with ISA objectives 1, 5, 9 and 11. This is because increased tourism could lead to increased levels of travel and associated greenhouse gas emissions considering the rural nature of the island, and potentially have adverse effects on air quality and biodiversity as a result of development.
- LDP objective 5 is potentially incompatible with ISA objectives 6, 8, 9, 10, 11 and 13. This is because housing development could have adverse effects on the natural and built environment, including on the island's water resources while also contributing towards air pollution and waste generation.
- LDP objective 6 is potentially incompatible with ISA objectives 6 and 8, as this objective supports infrastructure development which could have adverse effects on the historic environment and landscape.
- LDP objective 11 is potentially incompatible with ISA objective 2, as the aim of this objective is to enhance the island's biodiversity, while ISA objective 2 focuses on promoting housing development which could have adverse effects on ecological networks.

Uncertain LDP objectives and ISA objectives

- The compatibility of LDP objective 2 and ISA objectives 1, 5, 6, 8, 9, 10, 11 and 13 is uncertain. This is because LDP objective 2 seeks agricultural diversification, which may secure the future resilience and continued viability of farming, although the extent of impacts is uncertain. The impacts would depend on the nature and type of development that is encouraged, such as its scale and whether it has adverse effects on the natural and built environment. Additionally, whether it will generate greenhouse gas emissions, air pollution and/or require a lot of water. Supporting the rural economy could also result in an increase in

journeys to more rural areas or alternatively reduce journeys if agricultural workers are located nearby.

- The compatibility of LDP objective 4 and ISA objectives 6, 8, 10 and 13 is uncertain. This is because growth of the visitor economy could potentially have adverse impacts in terms of development being compatible or incompatible with the requirement to protect and enhance the historic environment and sensitive landscapes. It could also place pressure on Anglesey's water resources and waste management systems.

Recommendations

- LDP objective 2 seeks to provide development opportunities for the diversification of the rural economy. The wording of this objective could be amended to include reference to sustainable development opportunities.
- The phrase "adequately safeguarded" under LDP objective 4 could be replaced with "protected and enhanced".
- LDP objective 11 could refer to geodiversity, as well as biodiversity, if appropriate.
- LDP objective 12 could seek to "protect and enhance" the historic environment, not just "protect". Reference could also be made to the setting of heritage assets, as this forms part of their significance.
- The LDP objectives do not currently refer to prioritising the use of brownfield land. An objective could be added on this, or alternatively objective 14 could be expanded to cover this issue alongside waste.

Chapter 4

Integrated Sustainability Appraisal of the growth options

4.1 Anglesey County Council is considering 11 alternative growth scenarios. The preferred scenario will determine how much residential and employment development will be delivered over the plan period.

4.2 Each of the 11 growth scenarios is presented in Table 4.1. They have been reordered (compared to how they are presented in the consultation document) from lowest to highest in terms of the total number of dwellings each would deliver over the period 2024-2039.

4.3 Due to the large number of scenarios being considered and the very similar scales of growth that would be delivered under some of the options, LUC has grouped them into four categories for the purposes of appraisal: low, medium, medium-high, and high. This aids in the identification of likely significant effects (as required by the SEA Regulations) and in highlighting differences between the same broad levels of growth. Within each group of options, there are therefore options that have been grouped together which would deliver a higher or lower amount of development compared to other options within that group, and therefore the effects would differ slightly. For example, an option at the upper end of the range included in a group may have slightly more pronounced effects (both positive and negative) compared to the lowest options within that same group. However, there is no defined threshold or carrying capacity associated with each ISA objective that would enable the identification of different effects between broadly very similar options. Therefore, it is considered appropriate to group the options, but it should be recognised that the effects are to some extent a sliding scale and where an option may involve a scale of growth towards the top or bottom of the range within its group, the effects should be considered accordingly.

The ISA findings for the low, medium, medium-high and high growth options are presented in

4.4 Table 4.2 and described below the table by ISA objective.

Table 4.1: Grouping of the growth scenarios

Growth scenario number	Growth scenario name	Annual average employment growth	Dwellings per annum	Total number of dwellings (2024-2039)	Allocated group (low, medium, medium high, high)
8	Trend 15 year	2	16	240	Low
7	WG (rebased)	-0.4	33	495	Low
6	WG - 2018	2	34	510	Low
9	OE Baseline	113	100	1,500	Medium
5	Trend 5 year	49	105	1,575	Medium
4	Dwelling-led 15 year	66	121	1,815	Medium
3	Dwelling-led 5 year	98	154	2,310	Medium
10	Freeport	106	239	3,585	Medium-high
1	LHMA identified needs		269	4,035	Medium-high
11	Freeport & Wylfa	588	356	5,340	High
2	“Standard Method”		390	5,850	High

Table 4.2: ISA findings of the growth options

Growth option	ISA1	ISA2	ISA3	ISA4	ISA5	ISA6	ISA7	ISA8	ISA9	ISA10	ISA11	ISA12	ISA13	ISA14	ISA15
Low	0	-?	0	0	N/A	-?	0	-?	-?	-	0	N/A	-	--	--
Medium	0	+	0	0	N/A	-?	+	-?	-?	-	0	N/A	-	+	+
Medium-high	--	++	+	+	N/A	--?	+	--?	--?	--	-	N/A	-	+	+
High	--	++	+	+	N/A	--?	+	--?	--?	--	-	N/A	-	++	++

ISA objective 1: Mitigate and adapt to the effects of climate change and reduce flood risk

4.5 There are areas of Flood Zones 2 and 3 in Anglesey, as well as areas of flood risk (ranging from high to low risk) associated with the sea, rivers, surface water, watercourses and reservoirs. Climate change will likely contribute to an increase in the frequency of flooding events, although the Isle of Anglesey has a relatively low number of properties at risk of flooding. Most flooding on the island is as a result of surface water flooding causing the existing sewer system to be overloaded. The high growth option would result in a considerable amount of new development, which would likely have particular negative effects in terms of exacerbating issues with surface water flooding. Further to this, the amount of development proposed under the high growth option would contribute most considerably to an increase in the number of people and cars on the island, resulting in an increase in greenhouse gas emissions. This is particularly an issue in terms of private car use, as car ownership rates on the island are higher than the Welsh average – particularly in the more rural areas of Anglesey where rates are as high as 95%. Overall, therefore, the high growth option is expected to have a significant negative effect in relation to ISA objective 1. The medium-high growth option would have similar effects to the high growth option, but to a slightly lesser extent. Therefore, the medium-high growth option is also expected to have a significant negative effect in relation to this objective.

4.6 The low growth option would result in a more limited amount of development over the plan period, delivering fewer homes than the adopted Anglesey and Gwynedd JLDP. As the Isle of Anglesey is currently experiencing a net decrease in population under the adopted JLDP, it is likely that the low growth option would mean that this net decrease continues. While there would be some new built development, it would be more likely that areas of higher flood risk could be avoided and there being fewer people and cars on the island would contribute towards a decrease in greenhouse gas emissions from transport. Additionally, as only a limited amount of development would be pursued, it is likely that development could be located in areas not at risk of flooding. Therefore, it is unlikely that increased risk of flooding associated with climate change would be an issue for new residents. Overall, the low growth option is expected to have a negligible effect in relation to ISA objective 1.

4.7 The medium growth option would also deliver less development than is allowed for in the adopted LDP and so is also considered likely to result in an ongoing decline in the resident population of Anglesey. However, the scale of new built development is higher compared to the low growth option and so emissions associated with that

development would be higher. Overall the medium growth option is expected to have a negligible effect in relation to ISA objective 1.

ISA objective 2: Provide an appropriate amount and mix of housing to meet local needs

4.8 The Isle of Anglesey's Local Housing Market Assessment (LHMA) calculates housing need figures for Anglesey based on three household forecast scenarios: the Welsh Government principal projection (269 dwellings per annum), higher projection (310 dwellings per annum) and lower projection (236 dwellings per annum).

4.9 The high growth option would deliver at least 356 dwellings per annum, while the medium-high growth option would deliver at least 239 dwellings per annum. Therefore, both options would deliver the housing need figures identified in the LHMA. As such, they are expected to have significant positive effects in relation to this objective. The medium growth option would deliver at least 100 dwellings per annum and so although it would also contribute towards housing delivery, it would not meet the identified housing need figures in the LHMA. Therefore, the medium growth option is expected to have a minor positive effect in relation to ISA objective 2. The low growth option would deliver at least 16 dwellings per annum, which is considerably lower than the identified housing need figures in the LHMA. Therefore, the low growth option is expected to have a minor negative effect in relation to ISA objective 2.

4.10 Due to historic delivery rates, it is possible that there may be some under delivery of housing. This would be more likely under the low and medium growth options as they involve delivering fewer homes than the other two options, in addition to the adopted Anglesey and Gwynedd JLDP which seeks to deliver 232 dwellings per annum – under which there has been an under-delivery of homes. The high and medium-high growth options would deliver a considerable number of new dwellings, which has the potential to improve housing affordability through an increase in supply. A higher number of dwellings may also increase the viability affordable housing delivery. Better affordability has the potential to attract more people to the area, particularly as house prices in Anglesey are over seven times the average income. Therefore, the effects of the low and medium growth options are recorded as uncertain.

ISA objective 3: Promote vibrant communities, with opportunities for living, working and socialising for all

4.11 The amount of growth proposed under the high and medium-high growth options would likely result in an increase in the number of people on the island, placing pressure on existing education and community facilities. However, those options could also help ensure the future viability of existing education and community facilities, while also generating capital to support the delivery of new services and facilities. This is particularly important, as the ageing population on the Isle of Anglesey creates a strain on some services and facilities. An increase in the number of people on the island under these two options could also help promote the sustainability of existing communities and the creation of mixed communities, including those with protected characteristics. Therefore, the high and medium-high growth options are expected to have minor positive effects in relation to ISA objective 3.

4.12 The low and medium growth options would deliver fewer homes than the adopted Anglesey and Gwynedd JLDP. As the Isle of Anglesey is currently experiencing a decrease in population under the adopted JLDP, which has a higher housing target than both the low and medium growth options, it is likely both options would result in a continuation of this decrease. This may undermine the viability of existing education and community facilities, although the risk of existing facilities being increasingly pressured would also be avoided. Therefore, the low and medium growth options are expected to have overall negligible effects in relation to ISA objective 3.

ISA objective 4: Encourage healthy and safe lifestyles that promote well-being and improve overall health levels on Anglesey

4.13 The amount of growth proposed under the high and medium-high growth options would likely result in an increase in the number of people on the island, placing pressure on existing healthcare services. However, the options could also help ensure the future viability of existing healthcare services, particularly those in more rural parts of the island, while also generating capital to support the delivery of new healthcare services and facilities. This is important, as the ageing population of Anglesey creates a strain on healthcare services. Likewise, the amount of growth proposed under these options could place pressure on existing open spaces,

although development may involve the delivery of new open spaces. Overall, the high and medium-high growth options are expected to have minor positive effects in relation to ISA objective 4.

4.14 The low and medium growth options would deliver fewer homes than the adopted Anglesey and Gwynedd JLDP. As the Isle of Anglesey is currently experiencing a decrease in population under the adopted JLDP, which has a higher housing target than both the low and medium growth options, it is likely both options would result in a continuation of this decrease. This may undermine the viability of existing healthcare facilities, although existing facilities are less likely to come under increasing pressure. Therefore, the low and medium growth options are expected to have overall negligible effects in relation to ISA objective 4.

ISA objective 5: Reduce the need to travel and promote more sustainable modes of transport

4.15 The location of growth rather than the amount of growth influences the need to travel and the availability and use of sustainable modes of transport. Therefore, this ISA objective has been scoped out of the appraisal of growth options.

ISA objective 6: Promote, protect and enhance cultural heritage and the built environment

4.16 The Isle of Anglesey contains 12 conservation areas, 1,125 listed buildings and 432 scheduled monuments, with some of the listed buildings considered to be at risk. Due to Anglesey's rich cultural heritage, it is likely that new development would result in adverse effects on the historic environment, although this is to a large extent dependent on the location and design of individual developments rather than the overall scale of development planned for.

4.17 The high and medium-high growth options would result in a large amount of development on the island. Therefore, it is more likely that some of this development would be in close proximity to heritage assets, potentially affecting the assets themselves or their settings. Therefore, the high and medium-high growth options could have significant negative effects in relation to ISA objective 6 although this is uncertain depending on the location of individual developments. The medium growth option would result in a smaller amount of development than these two options, but still a scale of development which could have adverse effects on the historic environment. Therefore, the medium growth option could have a minor negative effect in relation to ISA objective 6 although this is again uncertain. The low growth

option would result in a smaller amount of development so it is more likely to be possible to avoid adverse effects on heritage assets and their settings. However, there is still potential for the development of several hundred new homes per year to have adverse effects. Therefore, a potential but uncertain minor negative effect is also identified for the low growth option in relation to ISA objective 6.

ISA objective 7: Promote the use of the Welsh language

4.18 New development on Anglesey could have positive effects on the use and promotion of the Welsh language, as it may enable more younger people to stay living and working on the island. The extent of growth associated with the low growth option would likely have a negligible effect, while minor positive effects are associated with the medium, medium-high and high growth options.

ISA objective 8: Protect and enhance the quality and character of the landscape

4.19 The coastline of Anglesey is a National Landscape, while the island contains six designated Special Landscape Areas. These are designated to protect areas of high landscape quality on the Isle of Anglesey. Due to the high landscape sensitivity of the island, it is likely that new residential and employment development under any of the options could have adverse effects on the landscape, although effects are to a great extent dependent on the location of development – such as its proximity to the National Landscape – and its design and layout.

4.20 The high and medium-high growth options would result in a considerable amount of development on the island and so potential significant negative effects are identified in relation to ISA objective 8. The medium and low growth options would result in a more limited amount of development and so effects on the landscape would also be more limited. Therefore, these options have potential minor negative effects in relation to ISA objective 8. All effects are uncertain as actual effects are dependent on the final design, scale and layout of development.

ISA objective 9: Protect and enhance biodiversity

4.21 The Isle of Anglesey is rich in biodiversity – there are seven terrestrial Special Areas of Conservation (SACs), four Special Protection Areas (SPAs), one Ramsar site and numerous Sites of Special Scientific Interest (SSSIs). There are also six

Local Nature Reserves (LNRs), one National Nature Reserve (NNR), four RSPB reserves and numerous areas of Ancient Woodland. Protected species are also present on the island. Therefore, growth on the island is likely to have adverse effects on biodiversity, although this is very dependent on the location of growth and its design.

4.22 The high and medium-high growth options would result in a considerable amount of residential and employment growth on the island, which would be more likely have adverse effects on the biodiversity assets present. Therefore, these growth options could have significant negative effects in relation to ISA objective 9.

4.23 The medium and low growth options would still result in a fairly substantial amount of new development, but are likely to have a lesser effect on biodiversity – particularly the low growth option. Therefore, these growth options could have minor negative effects in relation to ISA objective 9.

4.24 All effects are uncertain as actual effects will depend on the final design, scale and layout of development and factors such as whether green space is incorporated into development or not.

ISA objective 10: Protect the quality and quantity of Anglesey's water resources

4.25 The amount of development proposed under all four growth options will likely place strain on Anglesey's water resources, as there are some river catchments with no water availability. However, this effect would be somewhat dependent on the location of development. The low and medium growth options would place less strain on Anglesey's water resources than the high and medium-high growth options, as they would not result in a considerable increase in development on the island. Overall, therefore, the high and medium-high growth options are expected to have significant negative effects in relation to ISA objective 10, while the low and medium growth options are expected to have minor negative effects. The quality of water resources will more likely be influenced by the location of development rather than the amount of development.

ISA objective 11: Protect and enhance air quality

4.26 The Isle of Anglesey does not experience poor air quality in that pollution levels fall below statutory air quality objectives. However, car ownership rates on the Isle of Anglesey are already high and above the Welsh average and so out of all four growth options, the high and medium-high growth option are likely to contribute the most to a

potential decline in air quality as a result of an increase in the number of people and cars on the island, and associated air pollution. Therefore, the high and medium-high growth options are expected to have minor negative effects in relation to ISA objective 11. The low and medium growth options would not result in a considerable increase in the scale of development and associated vehicle use on the island and so are expected to have negligible effects in relation to ISA objective 11.

ISA objective 12: Promote the efficient use of land, soils and minerals

4.27 The location of growth rather than the amount of growth influences whether land, soils and minerals are used efficiently or not. Therefore, this ISA objective has been scoped out of the appraisal of growth options.

ISA objective 13: Continue to minimise waste generation and promote more sustainable waste management

4.28 The amount of growth proposed under each of the growth options would contribute to an increase in waste generation, including in the short-term as part of the construction of new dwellings and buildings for employment uses. However, effects will be mainly determined by onsite practices. Therefore, all four growth options are expected to have minor negative effects in relation to ISA objective 13.

ISA objective 14: Provide for a sustainable economy

4.29 The high growth option would deliver the largest amount of employment growth compared to the other options. This is particularly important considering the ageing population in Anglesey which has the potential to undermine the ability of the island to attract employers. Further to this, the option would deliver a considerable number of new homes which would help increase housing supply and overall affordability, potentially attracting more younger people to live and work in the area. This is important, as the labour force in Anglesey is diminishing. It would also help reduce Anglesey's reliance on the tourism sector as a main source of income. As such, the high growth option is expected to have a significant positive effect in relation to ISA objective 14.

4.30 The medium and medium-high growth options would also deliver a fairly large amount of employment growth, with the medium-high growth option also likely to

deliver a large number of new homes which would help address housing affordability issues through an increased supply of housing. Therefore, both options are expected to have a minor positive effect in relation to ISA objective 14, particularly the medium-high growth option due to the delivery of a larger number of new homes.

4.31 The low growth option would deliver a smaller amount of employment growth compared to the other options. This is problematic considering the series of industrial closures that have taken place in Anglesey, resulting in the loss of over 2,300 direct jobs. Therefore, the low growth option would not help ensure a sustainable economy and so a significant negative effect is expected in relation to ISA objective 14.

ISA objective 15: Provide for a diverse range of job opportunities

4.32 The high growth option would deliver the largest amount of employment growth compared to the other options, partly as it takes into consideration the local job opportunities that developments at Wylfa and Freeport would offer. Therefore, it has more potential to provide a diverse range of job opportunities than the other options. Further to this, it would deliver a considerable number of new homes. This is important, as the ability of residents to buy and rent housing locally determines how large a workforce is readily available in an area. Therefore, the high growth option is expected to have a significant positive effect in relation to ISA objective 15.

4.33 The medium and medium-high growth options would also deliver a large amount of employment growth, with the medium-high growth option also likely to deliver a large number of new homes which would help support the availability of a workforce in the area. Therefore, both options are expected to have a minor positive effect in relation to ISA objective 15, particularly the medium-high growth option due to the delivery of a larger number of new homes.

4.34 The low growth option would deliver a small amount of employment growth compared to the other options. As described under the previous objective, this is problematic considering the series of industrial closures that have taken place in Anglesey, resulting in the loss of over 2,300 direct jobs that have not been replaced. Therefore, the low growth option is expected to have a significant negative effect in relation to ISA objective 15.

Summary of findings

4.35 The high growth option is likely to have the highest number of significant positive effects against the ISA objectives, as the amount of new development it will

deliver has the potential to help address housing affordability, while also attracting more people to the island. However, the high growth option, together with the medium-high growth option, also has the highest number of likely significant negative effects as the amount of development proposed under these options would mean that adverse effects on the island's sensitive natural and built environment are more likely.

4.36 The medium-high growth option has the highest number of likely minor positive effects and one likely significant positive effect and so does not perform as well as the high growth option but would have similarly beneficial effects in terms of growth and housing affordability. It is expected to have the same number of significant negative and minor negative effects as the high growth option.

4.37 The low and medium growth options do not have any likely significant positive effects and only the medium growth option is expected to have a couple of minor positive effects. The medium growth option performs slightly better than the low growth option, but like the low growth option would only support a limited amount of development. Arguably, these options would maintain the status quo by keeping levels of new development lower and thereby avoiding the potential negative effects associated with it, but not actively achieving improvements. Therefore its effects on the ISA objectives tend to be more negligible than positive.

4.38 Delivering a higher amount of development, as is the case under the high and medium-high growth options, would lead to more of a trade off between the social and economic benefits of growth and the potential environmental impacts, while the lower and medium growth options perhaps represent more of a balance between these considerations, with less pronounced positive and negative effects across the board.

Chapter 5

Integrated Sustainability Appraisal of the spatial options

5.1 Anglesey County Council is considering three alternative options for the spatial distribution of development. The preferred option will determine where residential and employment development over the plan period will be directed.

5.2 The spatial options are:

- Spatial Option A: Focus on key settlements
- Spatial Option B: Dispersed development
- Spatial Option C: Transport corridor focus

5.3 LUC has appraised each of the three spatial options. The findings are presented in Table 5.1 and are described below the table by ISA objective.

Table 5.1: ISA findings of the spatial options

Spatial option	ISA1	ISA2	ISA3	ISA4	ISA5	ISA6	ISA7	ISA8	ISA9	ISA10	ISA11	ISA12	ISA13	ISA14	ISA15
A: Focus on key settlements	++/- ?	++/-	++/-	++/-	++/-	--/+?	0	-?	--?	--?	++	++	N/A	++/-	++/-
B: Dispersed development	--/+?	++/-	+/-	+/-	--	-	+	--?	--?	--?	--	--	N/A	+/-	+/-
C: Transport corridor focus	++/- ?	+/-	--/+	+/-	++/-	-	0	--?	-?	--?	++/--	+/-	N/A	+/-	++/-

ISA objective 1: Mitigate and adapt to the effects of climate change and reduce flood risk

5.4 CO₂ emissions in 2022 in Anglesey measured 4.3 tonnes per person, higher than the neighbouring authorities of Gwynedd and Conwy but lower than that of Wales. Within Anglesey, there are areas of Flood Zones 2 and 3 distributed across the island, as well as areas of flood risk (ranging from high to low risk) associated with the sea, rivers, surface water, watercourses and reservoirs. A large area of Flood Zone 3 (high flood risk) is located at the southern end of the island, surrounding Afon Cefni. Most flooding on the island is attributed to surface water flooding, causing overload of the existing sewer systems. This issue is particularly prevalent in Holyhead, Beaumaris, Dwyran and Llangefni. Llangefni and Dwyran are located on rivers and the flood risks here are a result of surface water run-off, sewer systems and tidally influenced river flooding.

5.5 Spatial Option A (Focus on key settlements) would focus development on the primary key settlements of Holyhead, Llangefni, Amlwch and Menai Bridge. Focussing development around these key existing urban centres would result in a substantial proportion of people living in close proximity to their workplace, local services and amenities, encouraging active travel and reducing reliance on cars which would be beneficial given Anglesey's average household car ownership rate (85%) being higher than the Welsh average (80%). A focus on brownfield urban land under this option would prevent development on existing forests and grassland which act as carbon sinks. However, remediation and viability issues may limit the amount of brownfield land available to deliver the required levels of growth. The area of greatest development focus, Holyhead, sits mostly outside flood zones, besides an area to the north, and as such development in this area is not expected to contribute substantially to flood risk. However, the settlement is at risk of overload of the existing sewer systems and therefore development would likely exacerbate this issue. Development around other smaller settlements will coincide with flood risk zones, such as around Rhosneigr and Amlwch. Overall, a mixed significant positive and minor negative effect is expected against ISA objective 1 for Spatial Option A (Focus on key settlements). The effect is considered to be uncertain, as the extent of the impact on flood risk is dependent on where within and around each of the settlements new development will be located.

5.6 Spatial Option B (Dispersed development) would disperse development between settlements at a level proportionate to the size of each settlement but would have a greater focus on rural communities than Option A (Focus on key settlements), dispersing growth further between settlements including villages and clusters. As this

would likely result in more of Anglesey's population being located further from work and services in larger primary key settlements, an increase in car journeys and travel distance is anticipated, which would result in increased emissions. Option B (Dispersed development) may also require new, less centralised infrastructure across the island to accommodate the dispersed growth. The reliance on greenfield land may also reduce the cover of existing carbon sinks. However, this option would still result in a proportion of development taking place at the larger settlements. In encouraging growth across a greater number of settlements and given the dispersed nature of Flood Zones 2 and 3 areas across Anglesey, Option B (Dispersed development) could increase flood risk across a number of areas, but to a lesser degree given that growth would be proportionate to the size of each settlement. Overall, Option B (Dispersed development) is expected to have a mixed significant negative and minor positive effect on ISA objective 1, which would be uncertain due to the fact that impact to flood risk is likely to be dictated by the location of new development.

5.7 Option C (Transport corridor focus) proposes to focus development along the A55 corridor between Menai Bridge and Holyhead, concentrating on sites with easy access to public transport hubs in several towns. The strategy would result in a higher proportion of growth at Holyhead, Llangefni and Menai Bridge (which allow easy access to the A55), in addition to local service centres and villages with access to public transport hubs. However, Option C (Transport corridor focus) would not maximise development in Amlwch, which is one of the four key settlements in the Settlement Hierarchy. In focusing growth on sustainable transport hubs, Option C (Transport corridor focus) may discourage car use and reduce related emissions, potentially encouraging modal shift. Conversely, focusing development along the A55 corridor could encourage car use, presenting it as the most attractive option and resulting in increased CO₂ emissions. It is noted that many of the existing employment sites are located in close proximity to the A55 corridor, potentially making travel to work more efficient. While several of the settlements that are the focus of Option C (Transport corridor focus) are within or close to flood zones, the concentration of development may make flood risk easier to manage rather than in the case where development is more dispersed and solutions need to be found across the island. Indeed, this option directs growth to the lowest number of settlements out of all three spatial options. Conversely, flood risk may rise in key settlements creating a greater problem affecting a larger number of households. Overall, a mixed significant positive and minor negative effect is expected against ISA objective 1 for Spatial Option C (Transport corridor focus). The effect is uncertain, as the actual effect will depend on the specific location of development and whether it is within a flood zone or not.

ISA objective 2: Provide an appropriate amount and mix of housing to meet local needs

5.8 The Isle of Anglesey is predominately rural and features a mix of small towns, villages and dispersed rural communities. The settlement pattern is influenced by the island's geography, with key centres of population and economic activity including Holyhead, Llangefni and Amlwch (Urban Service Centres), as well as Beaumaris, Menai Bridge, Benllech and Gaerwen (Local Service Centres). The adopted Anglesey and Gwynedd JLDP set a target of delivering 7,184 new housing units over the plan period, which equated to a target of 3,480 new units (232 new units per annum) in Anglesey. However, the number of new homes built has fallen below these targets. Additionally, the 2025 Local Housing Market Assessment identified a shortfall of affordable units per annum. This appraisal of the spatial options focuses on the spatial distribution of housing and its implications for the ISA objectives; however the total number of homes to be delivered under any of the three spatial options (options for which were considered in Chapter 4) will be key in determining effects against this ISA objective.

5.9 Spatial Option A (Focus on key settlements) would focus development around the primary key settlements, distributing new growth primarily to large sites around Holyhead, Llangefni, Amlwch and Menai Bridge, and also small to medium sized sites in the majority of local service centres and villages. This option would focus on delivering higher density development in urban areas, reducing land requirements and making use of brownfield sites. In smaller settlements, growth would be more limited to landbank supply, windfall sites and the adaptation of existing units. As a result of a high proportion of new housing being delivered in a limited number of key settlements, there is a possibility of failing to meet the housing needs of rural communities. As such, it is expected that Spatial Option A (Focus on key settlements) will have a mixed significant positive and minor negative effect against ISA objective 2.

5.10 Option B (Dispersed development) would distribute development more evenly across Anglesey and provide the greatest variety of sites for residential development which may maximise the distribution of affordable housing. Conversely, Option B (Dispersed development) may be less likely to deliver affordable housing because small-scale schemes would be brought forward in smaller settlements, which could affect the viability of affordable housing. Overall, Option B (Dispersed development) is likely to have a mixed significant positive and minor negative effect against ISA objective 2.

5.11 Option C (Transport corridor focus) would focus development along the A55 corridor, favouring sites with easy access to transport hubs and distributing a higher

proportion of growth to Holyhead, Llangefni, and Menai Bridge as key access points to the A55. While this supports the delivery of housing in accessible locations, a concern with this option is that most of the market and affordable housing would be delivered in a limited number of settlements, all of which are on the southern side of Anglesey, which could leave large areas with unmet housing needs. As Option C (Transport corridor focus) will deliver housing, but increase spatial inequality in accessing housing, it is considered to have a likely mixed minor positive and minor negative effect on ISA objective 2.

ISA objective 3: Promote vibrant communities, with opportunities for living, working and socialising for all

5.12 Growth on Anglesey would increase the island's population and subsequently the need for increased education and community facilities. Anglesey currently has one of the smallest school populations (fewer than 10,000 students), over 43 primary schools and five secondary schools. The island has an ageing population, creating additional strain on existing services and facilities, particularly healthcare.

5.13 Spatial Option A (Focus on key settlements) would focus on delivering higher density development in existing key settlements, and therefore in locations that suit those with additional or higher needs, including older people, by positioning housing in close proximity to existing services and integrating development into existing communities. This option also targets many of the most deprived areas in Anglesey, including Holyhead, Llangefni and Amlwch. Delivering new residential and employment development in these locations under Spatial Option A could help to support their regeneration. Option A (Focus on key settlements) could support the future viability of existing education and community facilities by delivering new housing and therefore increasing the population of the key settlements. Conversely, this could put additional strain on existing services.. Spatial Option A may result in an increased gap in services and facilities between larger settlements and Anglesey's smaller and more rural settlements, leaving residents of such areas more isolated from services, new educational facilities and community activities. As such, Spatial Option A (Focus on key settlements) is considered likely to have a mixed significant positive and minor negative effect on ISA objective 3.

5.14 As a result of Spatial Option B (Dispersed development), people may be living a greater distance from services and facilities, and due to the dispersed nature of growth, demand for education and services could grow across a wider number of settlements. Growth in smaller towns and villages without schools and particular services, may put pressure on schools elsewhere which need to accommodate the

increased demand, while also absorbing rising numbers from their existing catchment. Additionally, the amount of growth across the smaller settlements is unlikely to be sufficient to make new schools viable. However, like Option A (Focus on key settlements), Option B (Dispersed development) will still deliver a proportion of development at larger settlements which should encourage the delivery of new facilities. Overall, Option B (Dispersed development) is expected to have a likely mixed minor positive and minor negative effect on ISA objective 3.

5.15 Option C (Transport corridor focus) would result in development along the A55 corridor, focused around Holyhead, Llangefni, and Menai Bridge as well as local service centres and villages within or near to the public transport hubs. While Option C (Transport corridor focus) may encourage provision of community facilities in accessible locations along the corridor, this may encourage car use and fail to support active transport. Additionally, it may not promote equitable access across Anglesey as the northern side of the island is outside the area of focus under this option and, as such, communities within the north are unlikely to experience substantial benefits in relation to community and educational facilities. Option C (Transport corridor focus) is therefore expected to have a mixed significant negative and minor positive effect on ISA objective 3.

ISA objective 4: Encourage healthy and safe lifestyles that promote well-being and improve overall health levels on Anglesey

5.16 In the 2021 census, 81.9% of Anglesey's population self-reported as being in good or very good health, higher than the Welsh national average (79.1%). Additionally, a lower proportion of people on Anglesey reported themselves as being in bad or very bad health compared to the national average.

5.17 Option A (Focus on key settlements) would focus development in key primary settlements where existing healthcare, sporting and leisure services are mainly focussed. While this could increase pressure on services, development could be of sufficient scale to deliver new services and facilities to meet the different needs of an expanding population, including additional healthcare, sports and leisure facilities. Focusing growth at the primary key settlements creates opportunities to be integrated with, and serve, existing communities. New residential development within the key settlements would also result in more people living closer to job opportunities, increasing opportunities for people to walk and cycle to work and to other day-to-day activities, benefitting health. However, this may come at the cost of preventing smaller settlements from benefitting in investment into facilities, which would be focussed at key settlements. Therefore, Option A (Focus on key settlements) is

expected to have a mixed significant positive and minor negative effect on ISA objective 4.

5.18 The dispersed growth pattern associated with Option B (Dispersed development) may increase the distances between people and major health services and facilities. As smaller settlements contain limited amenities, people would need to drive elsewhere in order to access them, impacting accessibility and failing to support active travel, which has a positive impact on health outcomes. However, Option B (Dispersed development) may encourage more equitable distribution of new schemes and facilities supporting health, and would support the viability of existing facilities in more rural areas. Additionally, there may be more potential within and around smaller settlements to establish facilities for community wellbeing which require more land, such as allotments and community gardens. Option B (Dispersed development) is expected to have a mixed minor positive and minor negative effect in relation to ISA objective 4.

5.19 Option C (Transport corridor focus) which focuses development along transport corridors, may support reliance on the private car, increasing emissions and limiting opportunities for active travel resulting in negative health consequences. However, a focus on accessible locations means that people are more likely to be able to access primary healthcare, sporting and leisure facilities. However, as Option C (Transport corridor focus) does not contain any growth focus areas on the northern side of the island, those communities may suffer from missed investment and declining access to facilities supporting good health. Overall, Option C (Transport corridor focus) is likely to have a mixed minor positive and minor negative effect on ISA objective 4.

ISA objective 5: Reduce the need to travel and promote more sustainable modes of transport

5.20 Anglesey's key strategic route is the A55, which provides a connection to North Wales, the M56 and the UK's wider road network. Anglesey's Britannia Bridge carries the A55 and the North Wales Coast railway line across the Menai Strait, which regularly suffers from closures and restrictions due to weather conditions. Other key roads on the island include the A5025 and A4080 which connect rural communities but are constrained. Anglesey's bus network serves primary key settlements, with routes extending to smaller rural communities. However, remote services can be infrequent which limits accessibility for those without the use of a private car. The 2021 census revealed that 45% of the island's workforce commuted within Anglesey, and 42% worked from home or had no fixed workplace. Beyond this, there is a notable inflow and outflow of workers between Anglesey and North Wales. 61.3% of the working population travel to work on Anglesey primarily by driving.

5.21 Spatial Option A (Focus on key settlements) is likely to offer good opportunities for the use of sustainable transport as development is directed towards accessible urban locations in proximity to employment, services and facilities, reducing the need for longer distance travel and reliance on private car journeys. With a large majority of the population focused in the primary key settlements, Option A (Focus on key settlements) has the potential for supporting improvements to the sustainable transport network which is already focussed in those larger settlements.

Notwithstanding, this option may leave rural areas without support for improvements to the struggling bus network, favouring larger settlement areas. Overall, a mixed significant positive and minor negative effect is expected against ISA objective 5.

5.22 Option B (Dispersed development) disperses development across Anglesey and so may reduce opportunities for strategic transport infrastructure improvements and is unlikely to support sustainable transport connectivity or encourage active travel due to an increased requirement for journeys as a result of longer travel distances between homes and jobs, services and facilities. Option B (Dispersed development) is therefore likely to have a significant negative effect in relation to ISA objective 5.

5.23 Option C (Transport corridor focus) supports the North Wales Regional Transport Plan 2025-2030 which focuses on creating high density, mixed-use development around public transport hubs. Therefore, people are likely to be within close proximity of public transport, which would reduce the need to travel via private car. Under this option, development would be focused along the A55 corridor, where many employment sites are also situated and so people would not need to travel far to reach their workplace. However, Option C (Transport corridor focus) may encourage increased reliance on private car journeys as they emerge as the most convenient option, particularly to locations which sit outside the transport corridors and so fail to support sustainable transport options or journey reduction.

Notwithstanding, growth around the identified sustainable transport hubs may conversely reduce private car journeys and encourage modal shift. A mixed significant positive and minor negative effect is therefore expected against ISA objective 5.

ISA objective 6: Promote, protect and enhance cultural heritage and the built environment

5.24 Anglesey has a rich cultural heritage, with evidence of human activity spanning roughly 8,000 years. Anglesey features over 200 scheduled monuments, and has several conservation areas including in Holyhead, Beaumaris and Llangefni. Listed buildings are distributed across the whole island, although there is a strong concentration along the island's south-east coast adjacent to the mainland.

5.25 Spatial Option A (Focus on key settlements) would direct development to the primary key settlements, primarily relying on brownfield urban land to deliver development. This could reduce the risk of impacts on heritage assets, as these areas are already fairly built-up and the appropriate regeneration of brownfield sites could have positive effects on the settings of heritage assets. However, it is noted that many heritage assets are present within the primary key settlements and so it is more likely that new development could have adverse effects on the historic environment. It is also recognised that the impact on cultural heritage and the built environment is heavily dependent on the specific site location and design of development. Overall, Spatial Option A (Focus on key settlements) is expected to have a mixed significant negative and minor positive, but uncertain effect in relation to ISA objective 6.

5.26 Spatial Option B (Dispersed development) would disperse development across a number of settlements in Anglesey, where heritage assets are typically found, while also leading to more pressure to develop greenfield land which could impact cultural heritage. Notwithstanding, the dispersal of development could lower the chances of cumulative negative effects. As such, Spatial Option B is expected to have a minor negative effect in relation to ISA objective 6.

5.27 Spatial Option C (Transport corridor focus) focuses growth in a small number of settlements compared to the other two options and so effects on heritage assets will be limited. However, as the same amount of development would be delivered under this option as the other two options, it is likely it will also have adverse effects on the historic environment. Additionally, this option could have a higher risk of negative cumulative effects on heritage assets and the built environment. Overall, Spatial Option C is expected to have a minor negative effect in relation to ISA objective 6.

ISA objective 7: Promote the use of the Welsh language

5.28 At the time of the 2021 Census, around 17.8% of the population in Wales aged three years or older were reported as being able to speak Welsh, the lowest proportion ever recorded in a census. The highest percentages of people aged three years or older able to speak Welsh was in north-west Wales (Gwynedd and Anglesey). As recorded in the 2021 Census, 58.1% of Anglesey's population could speak, read or write Welsh and 11.1% could understand spoken Welsh. 30.7% of people had no skills in Welsh. Anglesey's Welsh in Education Strategic Plan 2022-2032 (WESP) seeks to improve use of and access to the Welsh language, including amongst school children. It seeks to transfer Welsh language skills from one stage of education to another, and improve opportunities for learners to use Welsh.

5.29 Development directed to more rural communities with a higher incidence of Welsh speakers, as is the case under Spatial Option B (Dispersed development), could potentially support use of the Welsh language. However, this is somewhat dependent on personal choice. Therefore, Spatial Option B (Dispersed development) is expected to have a minor positive effect in relation to ISA objective 7 with some uncertainty, while Spatial Options A (Focus on key settlements) and C (Transport corridor focus) are expected to have negligible effects.

ISA objective 8: Protect and enhance the quality and character of the landscape

5.30 Anglesey has a designated National Landscape along its coast which is 221km² and covers a third of the island. There are also three sections of open, undeveloped coastline designated as Heritage Coast, which stretch along 50km (31 miles) of the coastline. Anglesey falls under two National Landscape Character Areas (NLCAs), NLCA01: Anglesey Coast and NLCA02: Anglesey Interior. The island has a complex underlying geology and contains some of the oldest rocks in Wales and Britain.

5.31 Several settlements within or adjacent to Anglesey's coastal National Landscape would be targeted for growth under Spatial Option A (Focus on key settlements) including Almwch, Beaumaris and Rosneigr. Dependent on the location, scale and other characteristics of the development proposed, it could either substantially compromise the character of the National Landscape and other landscape features, such as the Special Landscape Area adjacent to Almwch, or conversely help renew certain areas on the edge of settlements, resulting in overall landscape enhancements. Overall, a minor negative effect is expected for Spatial Option A. The effect is uncertain, as the actual effect will depend on the final location, design, scale and layout of development.

5.32 Spatial Option B (Dispersed development) targets several of the same coastal settlements as Spatial Option A (Focus on key settlements) as described above. It also further distributes growth which could result in more sensitive landscape areas being impacted than under Spatial Option A (Focus on key settlements). This would also have a greater impact on dark skies due to increased light pollution across the island. Notwithstanding, given the dispersed nature of development, cumulative effects on a particular settlement are less likely. Overall, a significant negative effect is expected for Spatial Option B in relation to ISA objective 8. The effect is uncertain, as the actual effect will depend on the final location, design, scale and layout of development.

5.33 Spatial Option C (Transport corridor focus) concentrates growth along the A55 transport corridor, in a limited number of settlements compared to the other options. Notwithstanding, several of the medium areas of focus still coincide with the National Landscape and as such could have a negative impact on local landscape character dependent on the nature of development. Option C could also increase the likelihood of cumulative effects due to the more intensive development across fewer settlements. Therefore, overall, Spatial Option C (Transport corridor focus) is expected to have a significant negative effect in relation to ISA objective 8. The effect is uncertain, as the actual effect will depend on the final location, design, scale and layout of development.

ISA objective 9: Protect and enhance biodiversity

5.34 The Isle of Anglesey has seven terrestrial Special Areas of Conservation (SACs), four Special Protection Areas (SPAs) and the Anglesey and Llyn Fens Ramsar site, in addition to 60 Sites of Special Scientific Interest (SSSIs). There are also six Local Nature Reserves (LNRs), numerous areas of Ancient Woodland, four RSPB reserves and one National Nature Reserve. All three spatial options target several of the same settlements for growth and as such could impact certain designated sites including the North Anglesey Tern colonies SPA around Holyhead, the Anglesey Terns SPA and SSSIs around Rhosneigr in the south west, the Marine protected areas, Glannau Porthaethwy SSSI around Menai Bridge, and areas of Ancient Woodland around Menai Bridge and Llanfair Pwllgwyngyll in the east of the island.

5.35 Spatial Options A (Focus on key settlements) and B (Dispersed development) target growth across several settlements which have or are adjacent to designated biodiversity sites. These two options direct some growth towards Beaumaris, for example, which features multiple designations including SSSIs, a Marine SSSI and Ancient Woodland. While it is unlikely that development would be permitted at a designated biodiversity site, development could affect the networks of supporting habitats between sites. It is also likely that development under both Options A (Focus on key settlements) and B (Dispersed development) would result in loss of greenfield land. The effects will be uncertain, as they will be dependent on the specific location and design of new development. Therefore, significant negative but uncertain effects are expected for Options A (Focus on key settlements) and B (Dispersed development).

5.36 Due to its focus on sites along the A55 corridor, Option C (Transport corridor focus) will likely affect fewer assets than Options A (Focus on key settlements) and B (Dispersed development) and avoid impacting designated sites on the northern side

of the island, due to the spatial concentration of growth on the south side. Although this option would avoid many designated and non-designated biodiversity assets, it could still result in development adjacent to biodiversity sites. Due to the impact of development being very dependent on its specific location, the effect will be uncertain. Overall, Spatial Option C (Transport corridor focus) is expected to have a minor negative but uncertain effect in relation to ISA objective 9.

ISA objective 10: Protect the quality and quantity of Anglesey's water resources

5.37 The Isle of Anglesey falls within the Western Wales River Basin District. There are no Source Protection Zones within the Isle of Anglesey. The Anglesey Abstraction Management Strategy (2015) establishes how water resources should be managed in the island's river catchments. The strategy identifies where water is likely to be available for abstraction in the main river catchments of Anglesey, identifying water availability in the Braint, Crigyll and Tan yr Rallt catchments and no water availability in the Alaw and Cefni catchments. Wastewater on Anglesey is handled by 29 wastewater treatment works, owned and operated by Welsh Water (Dwr Cymru).

5.38 All three spatial options would introduce growth around settlements within river catchments which could therefore impact groundwater and surface water quality. Additionally, development under all spatial options has the potential to result in drainage problems and will increase demand on sewerage infrastructure.

5.39 All three spatial options propose medium-focus development in Llangefni, within the Cefni catchment with no water availability. There is also no water availability in the Alaw catchment, which may impact Options A (Focus on key settlements) and B (Dispersed development) due to proposed growth at settlements on the northern side of island. While Options A (Focus on key settlements) and B (Dispersed development) would result in more dispersed development, potentially adding pressure to a greater range of water resources, Option C (Transport corridor focus) is likely to put more pressure on a more limited selection of water resources within proximity of the growth corridor by spatially concentrating development. Due to the uncertainty of the impact of each spatial option on Anglesey's water resources, all spatial options are considered to have significant negative effects on ISA objective 10, with some uncertainty.

ISA objective 11: Protect and enhance air quality

5.40 All local authorities in Wales are obliged to declare Air Quality Management Areas (AQMAs) and develop action plans for improvement of air quality if statutory air quality objectives are likely to be exceeded. There are currently no AQMAs on the Isle of Anglesey.

5.41 Spatial Option A (Focus on key settlements) would concentrate development in the primary key settlements, focusing on brownfield sites and the regeneration of urban centres. A focus on infill and other brownfield development will support a denser urban form. Due to new housing being located closer to employment and amenities, this option is likely to support sustainable transport use and encourage active travel. Whilst growth at the fringes of existing settlements could increase the number of journeys in and out of the town centre, it is likely that there will be existing transport options, such as bus routes, to support these journeys, especially compared to other spatial options in more rural areas. Overall, Option A (Focus on key settlements) is expected to have a significant positive effect against this objective.

5.42 Spatial Option B (Dispersed development) would result in a greater number of settlements of varying size increasing in size, in proportion to their current population. More development would therefore take place in smaller more rural settlements with limited employment and amenities, resulting in an increase in private car journeys to larger settlements and limited opportunity for active and sustainable travel. This would have an adverse effect on air quality. Therefore, a significant negative effect is expected for Option B (Dispersed development).

5.43 Spatial Option C (Transport corridor focus) would focus development along the A55 corridor, dispersing facilities and services that are not within close proximity of housing. The focus on road connectivity could encourage private car use along the corridor and disincentivise people from more sustainable travel options, which would increase pollution along this key corridor. However, concentrating growth at existing settlements on these corridors, with greater accessibility to sustainable transport options, could reduce the need to travel by car with positive effects on air quality. A mixed significant positive and significant negative effect is likely against this objective for Option C (Transport corridor focus).

ISA objective 12: Promote the efficient use of land, soils and minerals

5.44 The Agricultural Land Classification (ALC) system provides a framework for classifying land according to the extent to which its physical or chemical characteristics impose long-term limitations on agricultural use. Planning policy defines grades 1 to 3a as ‘best and most versatile’ agricultural land. While Anglesey does not have any Grade 1 land, a substantial proportion of the island comprises Grade 2 and Grade 3a land.

5.45 Spatial Option A (Focus on key settlements) prioritises development on brownfield urban land which reduces the quantity of land required to meet growth needs and offers opportunities for remediation. The focus on brownfield land also limits the use of greenfield land for development. Spatial Option A (Focus on key settlements) is expected to have a significant positive effect on ISA objective 12.

5.46 Spatial Option B (Dispersed development) would give more focus to rural communities than Spatial Option A (Focus on key settlements) and would disperse more of the new growth amongst settlements, villages, rural villages and clusters. As a result of the wide variety of potential development sites, Spatial Option B (Dispersed development) would limit the use of urban brownfield sites and likely result in pressure to develop greenfield land including good quality, versatile agricultural land. As such, Spatial Option B (Dispersed development) is expected to have a significant negative effect on ISA objective 12.

5.47 Spatial Option C (Transport corridor focus) would support the creation of high density, mixed-use development around transport hubs, potentially resulting in the more efficient use of land. Notwithstanding, it is anticipated that much development would be on greenfield land. Overall, Spatial Option C (Transport corridor focus) is expected to have a mixed minor positive and minor negative effect on ISA objective 12.

ISA objective 13: Continue to minimise waste generation and promote more sustainable waste management

5.48 Anglesey currently has two Household Waste Recycling Centres and 13 recycling banks (SORT Centres). In 2023/24, 64.7% of all waste on the Isle of Anglesey was either reused, recycled or composted. Additionally, there are two

landfill sites on Anglesey (Rhuddlan Bach Quarry and Nant Newydd Quarry). There are no hazardous waste landfills on the island.

5.49 Due to the high-level nature of the three spatial options, it is not possible to differentiate between them in terms of sustainable waste management. The spatial distribution of development is unlikely to affect material or resource consumption, the amount of waste generated (including hazardous waste), or the proportion of construction and demolition waste sent to landfill. Similarly, the location of development is not expected to influence the recovery, reuse, or recycling of waste materials, nor the demand for recycled content. Consequently, ISA objective 13 has been scoped out of the appraisal of spatial options.

ISA objective 14: Provide for a sustainable economy

5.50 Anglesey attracts 1.71 million visitors annually, generating £304 million per year. Tourism and recreation are therefore vital to the island's economy, with the tourism sector employing approximately 20% of the island's population. The tourism sector on Anglesey is growing, seeing a 64% increase in revenue between 2006 and 2017. While Anglesey predominately attracts tourists from the North West of England, Holyhead has also become a destination for cruise ships, with visitors bringing potential to make a substantial contribution to the island's economy.

5.51 Spatial Option A (Focus on key settlements) seeks to focus new homes and jobs at the primary key settlements, bringing new people and employment opportunities to these areas and supporting their regeneration. This option would result in more people making use of the services and facilities present in these towns with an associated increase in footfall, improving town centres while also driving demand for new services. Option A could also help to develop the tourism offer of key settlements for visitors, supporting sustainable tourism by relieving pressure on smaller settlements which may not have the infrastructure or services to cope with rising visitor numbers. Conversely, Option A is unlikely to support rural economies due to its focus on key settlements. Overall, a mixed significant positive and minor negative effect is likely against ISA objective 14.

5.52 Spatial Option B (Dispersed development) would help to distribute economic growth more equitably across the island, which could help to strengthen the vitality of a greater number of settlements. However, due to the dispersed pattern, development in smaller towns and settlements would likely only be small-scale and would therefore not be sufficient to revitalise smaller town centres. Notwithstanding, an increase in population across the various settlements could increase footfall even in smaller town centres and potentially increase demand for services, driving growth. The dispersal of development may, however, prevent the substantial improvement of

any particular settlement, especially as hubs to support the tourism sector. Overall, Spatial Option B (Dispersed development) is expected to have a mixed minor positive and minor negative effect against ISA objective 14.

5.53 Spatial Option C (Transport corridor focus) would focus the growth and revitalisation of settlements along the A55 corridor on the southern side of the island, which would support the viability and vitality of town centres across a small number of settlements. However, this option does not support the distribution of growth to, and revitalisation of, smaller and more rural settlements, and so may limit the northern side of the island from any major benefits associated with growth. Option C is therefore expected to have a mixed minor positive and minor negative effect on this objective.

ISA objective 15: Provide for a diverse range of job opportunities

5.54 The main employment sector for residents of Anglesey in 2019 was 'Wholesale, retail, transport, hotels and food', followed by 'Public administration, defence, education and health' then 'production'. The average gross weekly earnings on the Isle Anglesey in 2024 were £704.90, higher than the Welsh average (£674.50). In the year ending 30 September 2024, 17.7% of Anglesey's residents were classed as economically inactive.

5.55 Spatial Option A (Focus on key settlements) focuses on four key settlements, Holyhead, Llangefni, Amlwch and Menai Bridge, within which a substantial proportion of existing employment sites are located. This spatial option would provide jobs in accessible locations, reinforcing key settlements as employment centres, supporting the local economies of these areas which is likely to encourage economic growth island-wide. However, it is unlikely this option would specifically target the growth of rural economies and associated jobs outside the key settlements. Overall, a mixed significant positive and minor negative effect on ISA objective 15 is likely.

5.56 Spatial Option B (Dispersed development) could support the wider distribution of employment opportunities across rural areas, having positive effects on the rural economy and potentially supporting a greater diversity of employment opportunities. However, the amount of development proposed at each settlement is relatively small compared to the other spatial options, which could mean that even at the larger settlements, there is less likelihood of providing many new job opportunities, which could have adverse effects on the economy. Overall, Spatial Option B (Dispersed development) is expected to have a mixed minor positive and minor negative effect on ISA objective 15.

5.57 Spatial Option C (Transport corridor focus) focuses growth along the A55 corridor, where many of the island's existing employment sites are located at or near to. Therefore, it is likely that people would have good access to their workplaces. This option may also support the ability of people to travel further distances to work, potentially beyond the plan area, by locating housing along the A55 corridor facilitating convenient access to mainland Wales which may slightly reduce the direct contribution to the local island economy. Spatial Option C (Transport corridor focus) may further compound the focus area as a hub of economic and employment activity, which would conversely fail to support the distribution of employment opportunities elsewhere across the island, particularly for rural economies. Therefore, a mixed significant positive and minor negative effect is likely against this objective.

Summary of findings

5.58 Spatial Option A (Focus on key settlements) is likely to have the highest number of significant positive effects against the ISA objectives, although in several cases these are part of mixed effects overall. Option A (Focus on key settlements) would direct new development towards key settlements with existing employment opportunities, amenities and services, integrating development into existing communities. By locating new housing close to employment and amenities, Spatial Option A is expected to encourage the use of sustainable and active transport options, supporting better health. It will also promote the use of brownfield land, reducing the demand for greenfield land to accommodate new development. However, Spatial Option A (Focus on key settlements) may inequitably distribute growth and its associated benefits, failing to meet the housing needs of Anglesey's smaller and more rural settlements, and leaving their residents increasingly isolated from access to employment opportunities, services and facilities.

5.59 Of the three spatial options, Spatial Option B (Dispersed development) is expected to result in the highest number of significant negative effects against the ISA objectives. By dispersing development across the largest number of settlements of the three options, Spatial Option B (Dispersed development) is likely to result in more of Anglesey's population living further away from the employment opportunities and amenities located in larger primary key settlements. Without good access to sustainable transport options or opportunities for active travel, this option is also likely to have negative outcomes on health and air quality. Notwithstanding, Spatial Option B (Dispersed development) may help to support the economies of smaller and more rural settlements on the island.

5.60 Spatial Option C (Transport corridor focus) results in a very mixed set of likely outcomes against the ISA objectives. By focusing development along a key transport

corridor, growth can be expected across a few accessible and well-connected settlements. Whilst this spatial option may encourage the use of sustainable transport, and improve access to employment opportunities and amenities, it also has the potential to reinforce dependency on the private car, and as under Spatial Option A, may restrict the benefits of growth to a certain number of settlements, with communities in the north unlikely to see substantial benefits.

5.61 Whilst all three spatial options are expected to result in a wide range of mixed effects against the ISA objectives, overall, Spatial Option A (Focus on key settlements) is considered to perform most positively.

Chapter 6

Next steps

6.1 Once consultation on the 'Vision, Objectives and Options' document and this accompanying Initial ISA Report is complete, any comments received will be taken into account in the next iteration of the LDP and ISA.

6.2 Anglesey County Council will publish the 'Preferred Strategy' document and the accompanying ISA Report later this year.

LUC

February 2026

References

- 1 Welsh Government (2020). Development Plans Manual (Edition 3). (see www.gov.wales/development-plans-manual-edition-3-march-2020)

Report produced by LUC

Bristol

12th Floor, Beacon Tower, Colston Street, Bristol BS1 4XE
0117 389 0700

Cardiff

Room 1.12, 1st Floor, Brunel House, 2 Fitzalan Rd, Cardiff CF24 0EB
0292 254 0920

Edinburgh

Atholl Exchange, 6 Canning Street, Edinburgh EH3 8EG
0131 326 0900

Glasgow

5th Floor, The Garment Factory, 10 Montrose Street, Glasgow G1 1RE
0141 403 0900

London

250 Waterloo Road, London SE1 8RD
020 7199 5801

Manchester

4th Floor, 57 Hilton Street, Manchester M1 2EJ
0161 802 2800

Sheffield

32 Eyre Street, Sheffield, S1 4QZ
0114 392 2366

Email address for general enquiries: hello@landuse.co.uk

landuse.co.uk

Landscape Design / Strategic Planning & Assessment / Transport Planning
Development Planning / Urban Design & Masterplanning / Arboriculture
Environmental Impact Assessment / Landscape Planning & Assessment
Landscape Management / Ecology / Historic Environment / GIS & Visualisation